

7/8

2016
ročník 68

Foto Vladimír Kozíšek

TÉMA

Mobilní aplikace v knihovnách

PROVENIO a výzkum
knižních proveniencí

VELKÝ PŘEHLED

Oceňování knihovnic,
knihovníků a knihoven

čtenář

M Ě S Í Č N Í K P R O K N I H O V N Y

9 770011 232004 07

Cena 60 Kč

- 243** **TÉMA**
Mobilní aplikace v paměťových institucích – proč, jak a jak ne ♡ Olga Čiperová
- 246** **Mobilní aplikace pro digitální knihovnu Kramerius**
 ♡ Lenka Damborská
- 249** **JEDENÁCTERO POHÁDEK O PUBLIC RELATIONS**
Pohádka šestá: O argumentech ♡ Věra Ondřichová
- 251** **Knihovny současnosti 2016: Vidíme to růžově**
- 252** **PROVENIO a výzkum knižních proveniencí v Knihovně Národního muzea** ♡ Jaroslava Kašparová
- 256** **Střípky z historie: Nejstarší berounské knihovny**
 ♡ Dana Hradilová
- 257** **JAK NA TO**
Vzorové pracovní náplně – pomůcka (nejen) pro personalisty – 3. díl ♡ Zlata Houšková
- 259** **ČESKÁ ČTENÁŘSKÁ REPUBLIKA: Vybrané fenomény – 2 Típaři** ♡ Jiří Trávníček
- 261** **RECENZE**
Úrodný klín české literární erotiky ♡ Petr Nagy
- 263** **O obecních kronikách z pohledu legislativy** ♡ Jiří Klusouš
- 267** **Oceňování knihovnic, knihovníků a knihoven. Jak to bylo v roce 2015?** ♡ Jaroslava Starcová
- 275** **Významné výročí Městské knihovny Rakovník**
 ♡ Kristýna Ortčíková
- 276** **JAK SE DĚLÁ DOBRÁ DĚTSKÁ KNIHOVNA... Více hlav více ví aneb Nejsme soupeři, ale partneři**
 ♡ Zuzana Konvičková
- 277** **Z KNIHOVNICKÝCH STATISTIK**
Výpůjčky dokumentů ♡ Dana Smetanová, Vladana Pillerová
- 279** **ZE ZAHRANIČÍ**
Interkulturní knihovnické služby v Madridu
 ♡ Kateřina Nekolová
- 284** **KNIHOVNÁM V MALÝCH OBCÍCH**
Obecní knihovna v Městečku Trnávce ♡ Jitka Stenzlová
- 286** **JAK NA TO**
Knihovnice umí více ♡ Martina Kožíšek Ouřadová
- 287** **TIP DO VAŠÍ KNIHOVNY**
- 288** **VÁLKA WALKEROVÝCH ANEB JAK VYZRÁT NA LITERÁRNÍ WORKSHOPY** *Kostky s literárními žánry*
 ♡ Jiří W. Procházka, Klára Smolíková
- 291** **INSPIRACE Z KNIHOVEN**
- 292** **PSALO SE JINDE**
- 294** **LITERÁRNÍ VÝROČÍ Srpen / Září**
 STÁLÉ RUBRIKY

- 1 **Jak vyzrát na literární workshopy** (str. 288) *Foto archiv autorů*
 2 **Katalog vikariátní knihovny, Beroun 1828** (str. 256)
 3 **Obecní knihovna v Městečku Trnávce** (str. 284) *Foto archiv knihovny*
 4 **Z obálky katalogu k výstavě Komu asi patřila?** (str. 252)

Středočeský kraj

Vydává:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
 příspěvková organizace Středočeského kraje,
 ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485
 ISSN 0011-2321 (Print) ISSN 1805-4064 (Online)
 Šéfredaktorka: Mgr. Lenka Šimková
 Redaktorka: PhDr. Pavla Vlková
 Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková

Sídlo redakce (příjem inzerce a objednávky na předplatné):

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
 příspěvková organizace, Gen. Klapálka 1641, 272 01 Kladno
 Tel.: 312 813 154 (Lenka Šimková)
 Tel.: 312 813 138 (Pavla Vlková)
 e-mail: ctenar@svkkl.cz; ctenar.vlkova@svkkl.cz;
 redakcetenare@centrum.cz

Redakční rada:

Ing. Jiří Mika (předseda), Bc. Svatomíra Fojtová,
 PhDr. Ladislav Kurka, Mgr. Petra Miturová,
 PhDr. Vít Richter, PhDr. Renáta Salátová,
 PhDr. Vladimíra Švorcová

Tisk: SERIFA, spol. s r. o., Jinonická 80, 150 00 Praha 5

Distribuce:

Rozesílání časopisu zajišťuje
 A.L.L. production, s. r. o., Ve Žlábku 1800/77, Hala 7A,
 193 00 Praha 9 – Horní Počernice,
 tel.: 234 092 811 (sekretariát), e-mail: info@predplatne.cz
 Rozšiřují též společnosti holdingu PNS a. s.
 – drobný prodej; MONITOR CZ, s. r. o.; SUWECO CZ s. r. o.;
 B. Weleminová – PERIODIKA.
 Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím
 poštovní přepravy Praha čj. 1371/1994 ze dne 20. 6. 1994
 Podávání novinových zásilek bylo povoleno Českou poštou
 s. p. OZSeč Ústí nad Labem dne 21. 1. 1998. j. zn. P-327/98
 Cena jednoho čísla 40 Kč, roční předplatné 460 Kč
 (dvojičíslo 60 Kč)

Předplatné pro Slovensko: Heršlová Dana, L. K. Permanent spol. s r. o., pošt. schránka 4, 834 14 Bratislava 34,
 tel.: 00421-02 49 111 203, fax: 00421-02 49 111 209,
 e-mail: herslova@lkpermanent.sk
 Cena jednoho čísla 1,992 €, roční předplatné 22,575 €
 (dvojičíslo 2,656 €)

Časopis vychází s podporou dotace z programu MK ČR
 Knihovna 21. století. Vydavatel si vyhrazuje právo
 zveřejnit publikované materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 11. 7. 2016.
 Nevýžadané rukopisy se nevracejí.

FROM THE CONTENTS

- ♣ TOPIC: Mobile applications at memory institutions – why, how and how not to *Olga Čiperová* |243
- ♣ Mobile applications for the Kramerius digital library *Lenka Damborská* |246
- ♣ ELEVEN PUBLIC RELATIONS TALES:
 Sixth tale – On arguments *Věra Ondřichová* |249
- ♣ Libraries today 2016: Wearing pink spectacles |251
- ♣ PROVENIO and research into book provenances at the National Museum library *Jaroslava Kašparová* |252
- ♣ Shards from history: The oldest Beroun libraries *Dana Hradilová* |256
- ♣ HOW TO: Sample job descriptions – an aid (not only) for human resources staff – 3 *Zlata Houšková* |257
- ♣ CZECH REPUBLIC OF READERS: Selected phenomena – 2
 Tippers *Jiří Trávníček* |259
- ♣ REVIEWS: The fertile lap of Czech literary erotica *Petr Nagy* |261
- ♣ Munciple chronicles *Jiří Klusouš* |263
- ♣ Awards for librarians and libraries. How was it in 2015? *Jaroslava Starcová* |267
- ♣ Rakovník Municipal Library – important anniversary *Kristýna Ortčíková* |275
- ♣ HOW A GOOD CHILDREN'S LIBRARY IS MADE... The more heads the better – We are not rivals but partners *Zuzana Konvičková* |276
- ♣ LIBRARY STATISTICS: Loans of documents
Dana Smetanová, Vladana Pillerová |277
- ♣ FROM ABROAD: Intercultural services in Madrid *Kateřina Nekolová* |279
- ♣ LIBRARIES IN SMALL MUNICIPALITIES:
 Městečko Trnávka Municipal Library *Jitka Stenzlová* |284
- ♣ HOW TO: A librarian can do more *Martina Kožíšek Ouřadová* |286
- ♣ TIP FOR YOUR LIBRARY |287
- ♣ WALKER'S WAR OR HOW TO OUTWIT LITERARY WORKSHOPS:
 Dice with literary genres *Jiří W. Procházka, Klára Smolíková* |288
- ♣ INSPIRATION FROM LIBRARIES |291
- ♣ REGULAR FEATURES

AUS DEM INHALT

- ♣ THEMA: Mobile App in Dateninstitutionen – warum, wie und wie nicht *Olga Čiperová* |243
- ♣ Mobil App für die Digitalbibliothek Kramerius *Lenka Damborská* |246
- ♣ ELF MÄRCHEN ÜBER PUBLIC RELATIONS:
 Das sechste Märchen – Über Argumente *Věra Ondřichová* |249
- ♣ Bibliotheken der Gegenwart 2016: Wir sehen es in rosigem Licht |251
- ♣ PROVENIO und die Forschung der Bücherprovenienzen in der Bibliothek des Nationalmuseums *Jaroslava Kašparová* |252
- ♣ Scherben aus der Historie: Die ältesten Bibliotheken in Beroun *Dana Hradilová* |256
- ♣ WIE DARAUF: Die Modelarbeitsinhalte – ein Hilfsmittel (nicht nur) für Personalleiter – 3 *Zlata Houšková* |257
- ♣ DIE TSCHECHISCHE LESEREPIBLIK: Ausgewählte Phänomene – 2
 Tipper *Jiří Trávníček* |259
- ♣ REZENSION: Der fruchtbare Keil der tschechischen erotischen Literatur *Petr Nagy* |261
- ♣ Über städtische Chroniken *Jiří Klusouš* |263
- ♣ Die Schätzung der Bibliothekarinnen, Bibliothekar und Bibliotheken.
 Wie war es im Jahr 2015? *Jaroslava Starcová* |267
- ♣ Ein bedeutendes Jubiläum der Stadtbibliothek in Rakonitz *Kristýna Ortčíková* |275
- ♣ WIE MACHT MAN DIE GUTE KINDERBIBLIOTHEK... Zwei Köpfe wissen mehr als einer oder Wir sind keine Rivalen sondern Mitspieler *Zuzana Konvičková* |276
- ♣ AUS DEN BIBLIOTHEKARISCHEN STATISTIKEN:
 Die Dokumentausleihen *Dana Smetanová, Vladana Pillerová* |277
- ♣ AUS DEM AUSLAND: Interkulturelle Dienste in Madrid *Kateřina Nekolová* |279
- ♣ FÜR DIE BIBLIOTHEKEN IN KLEINEN DÖRFERN:
 Die Stadtbibliothek in Tümau *Jitka Stenzlová* |284
- ♣ WIE DARAUF: Bibliothekarinnen können mehr *Martina Kožíšek Ouřadová* |286
- ♣ EIN TIPP FÜR EURE BIBLIOTHEK |287
- ♣ DER WALKERKRIEG VON WOLKERS ODER WIE KANN MAN DEN LITERARISCHENWORKSHOPS BEIKOMMEN:
 Die Würfel mit Literaturgattungen *Jiří W. Procházka, Klára Smolíková* |288
- ♣ INSPIRATIONEN AUS BIBLIOTHEKEN |291
- ♣ STÄNDIGE SPALTEN

Vážené čtenářky, vážení čtenáři, máte rádi věci s příběhem? (Rozumí se, že většinou jde o věci, které mají už něco „za sebou“, prošly mnohými rukama – třeba rukama členů rodiny nebo známých osobností...) Informace o knihách tohoto typu i jejich majitelích najdete v databázi *Provenio*, o které se můžete dočíst v letním čísle *Čtenáře* vedle dalších článků hledících částečně do minulosti. Kdo by se například rád dozvěděl více o místě, kde žije, může zalistovat v obecních kronikách, neboť vězte, že na to (jak je zřejmé z článku zaměřeného na legislativu v této oblasti) máte právo – a ještě vám k tomu bude v souladu s literou zákona dělat milou společnost místní kronikář. Letním tipem pro vaši knihovnu se může stát ve *Čtenáři* recenzovaná publikace mapující celosvětové dějiny knižní kultury. Historický pohled uplatňují i další příspěvky, například druhá recenze, tentokrát přibližující vývoj české literární erotiky.

Rubrika *Téma* a následující článek jsou však zcela současné – týkají se mobilních aplikací v knihovnách a dalších paměťových institucích. Přibližují význam aplikací při oslovení veřejnosti, propagaci služeb a ukazují na nové možnosti, jak nabídnout uživateli obsah digitálních knihoven. Počítá se prostě s námi, skloněnými nad mobily a tablety...

V další kapitole z připravované knihy Jiřího Trávnicka si připomeneme, že četba (ať už s papírovou knihou nebo elektronickou čtečkou v ruce) nezahrnuje pouze individuální prožitky někde o samotě, ale také vztahy – někdo nám knihu doporučil, přečtené vzájemně sdílíme... Autor hovoří o „tipáři“, tedy o těch, kteří směřování naší četby ovlivňují – jistě si vzpomenete na ty své. Na společenské vlně se ponese i v dalších příspěvcích, kterých je díky navýšenému počtu stran dvojčísla požehnaně. Jmenujme alespoň přehled celorepublikových i regionálních ocenění knihovníků a knihoven a pohled do zahraničí – tentokrát na madridský projekt *Otevřená knihovna*, popisující služby knihoven pro imigranty.

Ať máte kromě knih vždy po ruce i někoho, s kým můžete přečtené sdílet, a to nejen v době dovolených, vám za redakci přeje

Barla Orlan!

SKIP ČR vyhlašuje sedmý ročník soutěže **MARK 2016** pro pracovníky a studenty oboru knihovnictví ve věku do 35 let. Ocenění se uděluje fyzické osobě za mimořádný knihovnicko-informační projekt, počin, publikaci, stavbu či jiné dílo nebo mimořádný přínos oboru v období od 1. 9. 2015 do 30. 7. 2016. Nominovat na cenu může fyzická i právnická osoba, a to nejpozději do **30. 7. 2016** v tištěné i elektronické podobě.

SKIP ČR vyhlásil již posedmé také **soutěž o nejlepší městskou knihovnu roku**. Záštitu nad soutěží převzal Svaz měst a obcí ČR. Cílem je ocenit nejlepší české knihovny, které jsou provozovány či zřizovány městy, a motivovat je k rozšíření a zkvalitnění veřejných knihovnických a informačních služeb. Do soutěže budou zařazeny knihovny, které v termínu do **31. 7. 2016** podají řádně vyplněnou přihlášku. Více informací o soutěžích viz www.skipcr.cz.

Knihovnický happening, který bude letos ve znamení talentů, proběhne **30. 9. 2016** ve Vsetíně. Jste skvělí knihovníci, tanečníci, zpěváci, recitátoři, herci, kouzelníci, komici či vynikáte v jakékoli jiné oblasti? Nepokazíte žádnou legraci? Jste v knihovně dobrý tým? Neváhejte a přihlaste se do talentové show a roztočte to ve Vsetíně! Vsetínská knihovna vyhlašuje soutěž *České knihovny hledají talent...*

Součástí programu bude také koncert kapely *Dareband* a unikátní videomappingová show, ve které ožijí knižní hrdinové. Podrobné informace, program a přihláška jsou k dispozici na <http://www.mvk.cz/knihovna/vsetin/historie-akci/#stay>

NEUŠLO NÁM

Národní knihovna ČR připravuje **stolní knihovnický kalendář na rok 2017**. Výtvarná složka kalendáře bude věnována současným českým exlibris, jejich výběr provede jednatel Spolku sběratelů a přátel exlibris Ing. Milan Humplík. Kalendář si můžete objednat prostřednictvím objednávkového formuláře <https://goo.gl/R3EQzv>, a to nejpozději do 7. září 2016. Chcete, aby odborná akce vaší knihovny byla uvedena v kalendáři? Pokud již máte pro příští rok stanoven její pevný termín, zašlete název akce a termín konání nejpozději do **4. září 2016** na dana.smetanova@nkp.cz.

Mobilní aplikace v paměťových institucích – proč, jak a jak ne

Mobilní aplikace nás v současné době provázejí na každém kroku nebo spíš při každém pohledu... Chytrý telefon nebo tablet, do kterého si je můžete stáhnout, má už téměř každý, včetně školou povinných dětí a leckdy i jejich mladších vrstevníků, jimž rodiče přehrávají na tabletech či mobilech pohádky. Paměťových institucí – knihoven, muzeí, galerií či různých památkově chráněných objektů nebo archivů se mobilní aplikace také týkají. Už jen v tom smyslu, že s pomocí mapové mobilní aplikace si návštěvníci onu instituci najdou, další mobilní aplikace jim sdělí, jak se tam nejrychleji dostanou, a to není vše.

Mobilní aplikace v tomto článku chápeme jako „programky“ pro mobily (a tablety či jiná, větší přenosná zařízení), které si do svého telefonu musíte stáhnout a nainstalovat. Většinou jsou vyrobeny na míru právě pro daný telefon, respektive verzi operačního systému, který na svém telefonu používáte. Oproti tomu existují také internetové aplikace, které si v mobilu prohlédnete pomocí internetového prohlížeče. Tyto aplikace si do telefonu neinstalujete. Jedná se o přizpůsobené (responsivní) verze běžných internetových stránek, i když často vypadají velmi odlišně od těch „počítačových“.

V případech, že má instituce vlastní aplikaci, dozví se v ní návštěvníci či badatelé, kdy je otevřeno, co je v instituci nového, jaké je vstupné či jaké jsou další podmínky a doporučení při návštěvě. Nemá-li instituce přímo mobilní aplikaci, zachrání návštěvníka klasické webové stránky, které si ovšem ve svém mobilu či tabletu prohlédne jako internetovou aplikaci pomocí internetového prohlížeče.

Proč by tedy taková knihovna nebo jiná paměťová instituce měla mít svou vlastní mobilní aplikaci? Jak už bylo řečeno výše, třeba kvůli tomu, aby návštěvník získal předem co nejvíce užitečných informací o tom, proč, jak a kdy se do instituce vydat. Další výhodou mobilní aplikace je to, že uživatel si ji do svého mobilu stáhne natrvalo včetně dat a může se staženými informacemi pracovat i bez internetového připojení. V současné době už to není tak výrazná výhoda, protože připojení je k dispozici téměř všude, ale na druhou stranu je stále nutné za ně platit. A když už má uživatel data ve svém telefonu, může je navíc využívat i v jiných aplikacích (fotografie).

Z hlediska instituce, která plánuje svou mobilní aplikaci, je zase zajímavé, že už je možné vyvinout jen jednu aplikaci, která bude použitelná pro různé operační systémy (Android, iOS, Windows aj.). Tím se nejen ušetří finanční prostředky, ale hlavně se zrychlí rozšíření aplikace a informací o instituci mezi zájemci.

Jak ale ony zájemce sehnat? Jak přimět běžného vlastníka mobilního telefonu či tabletu, aby si nainstaloval něco, co vlastně vůbec „nepotřebuje“? Běžný uživatel mobilního zařízení by měl zjistit, že bez aplikace nemůže žít – například že chce pravidelně chodit do knihovny, ale nestihá vracet knížky v termínu, takže uvítá možnost prodloužit si výpůjční dobu pomocí aplikace ve svém telefonu. A pak se třeba od známých nebo z médií dozví, že používat mobilní aplikace paměťových institucí je trendy a cool a ve společnosti, která se baví znalostními soutěžemi, bez nich člověk

vypadá jako z pravěku. Aplikace totiž nabízejí informace, zajímavosti i vzdělání nenáročnou formou a navíc inspirují nejen k hledání dalších souvislostí, ale často i k novým aktivitám – třeba interaktivním návštěvám muzeí a galerií. A ještě jsou většinou zdarma (nebo alespoň z větší části), protože paměťové instituce si uvědomují, že za peníze si dobrovolně nikdo nic nenainstaluje.

Při přípravě tohoto článku jsme prošli několik desítek mobilních aplikací paměťových institucí z České republiky i ze světa a zjistili jsme, že aktuálně jsou mnohem rozšířenější ve světě muzeí, galerií a knihoven než v oblasti archivů. Specifickou kategorií jsou pak virtuální knihovny, muzea a galerie, ale i pro ně platí z větší části to co pro ostatní.

Obecně lze říci, že mobilní aplikace se zaměřují buď na prezentaci celé instituce, nebo představení ukávek ze sbírek, kolekcí či fondů, případně na prezentaci dlouhodobých výstav či expozic a nebo – a to zatím převážně u knihoven – na obsluhu uživatelských účtů. Na ukázkou uvádíme některé příklady mobilních aplikací:

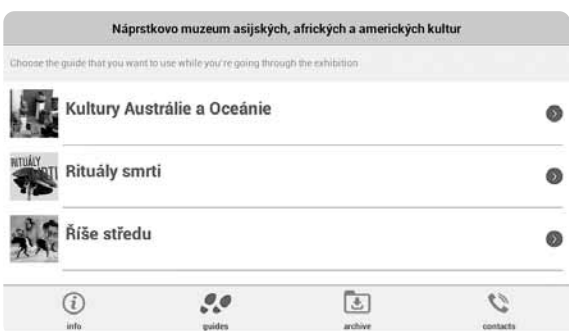
→ • informace o instituci, jejím vzniku, vývoji, současném stavu, plánech do budoucna a lokaci jsme výjimečně našli v oblasti archivů, a to v arabském světě. Velmi přehledné informace o archivu s přehledem digitalizovaných dokumentů a fotografií, včetně odkazů na související aplikace, nabízí National Archives v Abu Dhabi (Spojené arabské emiráty).

Podobně přehlednou aplikaci včetně 3D prohlídky a multimediálního průvodce má pro uživatele i Louvre-Lens Museum ve Francii.

→ • výběrovou prezentaci svých sbírkových předmětů umístěných v expozicích dává v mobilní aplikaci bezplatně k dispozici British Museum. Zároveň ale informuje o možnosti získat přístup k (placené) plné verzi.

Za prezentaci fondů můžeme považovat také mobilní aplikace zpřístupňující elektronické katalogy knihoven, jako je například Elektronnaja biblioteka, kterou pro své uživatele vytvořila Rossijskaja gosudarstvennaja biblioteka v Moskvě.

→ • velmi příjemnou aplikaci pro prezentaci ukávek z dlouhodobých výstav pořádaných v jednotlivých budovách připravilo Národní muzeum v Praze.

Obdobnou aplikaci má pro návštěvníky k dispozici i Alšova jihočeská galerie v Hluboké nad Vltavou. U ní je ale nezbytné být skutečně návštěvníkem, protože bez QR kódu ze vstupenky si obsah aplikace neprohlédnete.

→ • a jako zástupce posledního zmiňovaného typu aplikace jsme zvolili SmartKatalog firmy LANius, který umožňuje vyhledávat v knihovních katalozích institucí, které používají knihovní systém vytvořený právě touto firmou.

Každý typ paměťové instituce potřebuje od mobilní aplikace něco trochu jiného, přesto se všechny snaží svými

aplikacemi oslovit jak veřejnost, tak odborníky. Pro veřejnost jsou určeny ty části aplikací, které mají ideálně nalákat zájemce k fyzické návštěvě instituce. Jedná se o nejružnější upoutávky na sbírkové předměty, výběry nejzajímavějších, nejnovějších, nejprohlíženějších a jiných „nej“ předmětů, virtuální prohlídky expozic, doporučení k návštěvě souvisejících míst, prohlížení digitalizovaných kolekcí sbírkových předmětů a označování oblíbených dokumentů či předmětů, sdílení odkazů na sociálních sítích, stahování digitálních dokumentů nebo jejich částí, posílání mailem apod. Většinu ze zmiňovaných funkcí nabízí nyní uživatelům mobilní aplikace projektu Europeana – Europeana open culture.

Odborníkům jsou pak určeny ty části aplikací, které umožňují práci s digitalizovanými sbírkovými předměty v rámci uživatelského účtu, jako je sestavování virtuálních kolekcí a jejich doplňování o vlastní obsah (texty, odkazy) – ať již samostatně, nebo v badatelských skupinách. Tyto funkce jsme bohužel v žádné z prohlížených aplikací zatím nenašli, ale uživatelé se jich brzy dočkají třeba v mobilní verzi Manuscriptoria – digitální knihovny historických fondů.

Existují i další zajímavé možnosti, které zatím nejsou v mobilních aplikacích dostatečně využívány. Patří mezi ně komentování a doplňování oficiálního obsahu formou označování rozpoznávaných částí obsahu, vkládání vlastních textů nebo doplňování souvisejících digitálních dat (fotografií, videí, ...). Pro mladší uživatele mohou být mobilní aplikace doplněny hrami, starší či odbornější uživatelé ocení přehledy novinek nebo tematické prezentace spojené třeba datem v kalendáři.

A ještě několik poznámek k tomu, co by mobilní aplikace měly a neměly dělat – aneb náš pokus o formulování slušného chování aplikace vůči jejímu uživateli. Tyto poznámky vycházejí pouze z osobních zkušeností testerů, přesto se domníváme, že budou užitečné jak uživatelům aplikací, tak jejich tvůrcům či zadavatelům.

Co by aplikace neměla dělat:

- chtít přístup ke všem informacím v mobilním zařízení,
- načítat velké objemy dat z internetu, ať už při instalaci nebo při spuštění,
- padat,
- mluvit, respektive psát jiným než zvoleným jazykem.

Co by aplikace měla dělat:

- být rychlá, jednoduchá, přehledná, účelná, funkční,
- informovat o způsobu práce (gesta, ovládací prvky),

- nabídnout uživateli přehled dostupných funkcí,
- umět se rychle vrátit na začátek aplikace,
- informovat uživatele o tom, že právě něco dělá (stavové informace),
- zohledňovat velikost a umístění ovládacích prvků podle toho, na jakém typu zařízení je spuštěna,
- zobrazovat všechny dostupné ovládací prvky a mít je funkční,
- informovat uživatele, s jakým typem sbírkového předmětu či dokumentu právě pracuje.

A co se u mobilních aplikací chystá dál? Namátkou třeba cloudová správa uživatelských účtů, propojení mobilních aplikací s responsivními verzemi internetových stránek, lokalizace používaných mobilních zařízení pomocí wifi, GPS nebo lokalizačních majáček. Poslední zmiňované vylepšení bude pomáhat aplikacím, které slouží zároveň jako multimediální průvodce expozicí v interiéru nebo exteriéru.

Mobilní aplikace pro digitální knihovnu Kramerius

Když dnes cestujete například vlakem nebo městskou hromadnou dopravou, nemůžete si nevšimnout, že lidé kolem vás (možná podobně jako vy) drží v ruce svůj oblíbený smartphone či tablet. Rozšíření takových technologií má zajisté své výhody i nevýhody, ale je pravda, že digitálním knihovnám se díky tomu rozšiřují možnosti, jak nabídnout uživatelům a čtenářům svůj obsah. Ve světě různých operačních systémů pro mobilní telefony tedy vyvstává otázka: proč neumožnit uživatelům prohlížení digitálních dokumentů také prostřednictvím mobilních aplikací?

Kramerius jako digitální knihovna, respektive systém pro zpřístupnění digitálního obsahu, se neustále vyvíjí. V roce 2014 bylo vyvinuto aplikační rozhraní (API), které umožňuje jiným aplikacím přistupovat k datům a funkcím v Krameriu a využívat je. Vše se děje v souladu s autorskoprávními podmínkami, protože aplikace nemají přístup k autorsky chráněným dílům. K tomuto vývoji došlo v rámci projektu *Česká digitální knihovna*, kdy byla vnímána potřeba vytvářet moderní a uživatelsky přívětivé aplikace, které usnadní a příjemnější práci uživatele s digitální knihovnou.

Takovými aplikacemi jsou právě mobilní nebo nové webové aplikace. Vývoje mobilních aplikací se ujala Moravská zemská knihovna v Brně a díky spolupráci šikovných programátorů a ochotných testerů vznikla aplikace pro Android a také iOS. Obě aplikace jsou hodnotnou alternativou k webové službě Krameria.

Nabízejí prohlížení digitálních dokumentů v již zmiňovaném moderním a uživatelsky přívětivém prostředí. Jejich výhodou je koncentrace digitálního obsahu více knihoven do jednoho místa (uživatel si v aplikaci vybírá, jaké dokumenty které knihovny si bude prohlížet) a také přizpůsobení pro mobilní telefon a tablet.

Mobilní aplikace Kramerius pro Android

Aplikace začala vznikat v roce 2014 a Moravská zemská knihovna nadělila její první veřejnou verzi svým čtenářům k Vánocům téhož roku.

Nyní se jedná o plně funkční aplikaci ve verzi 1.1.0. Aplikace je dostupná zdarma a je ke stažení na Google Play. Kromě Krameria zpřístupňuje Moravská zemská knihovna také digitální dokumenty dalších knihoven: Jihočeské vědecké knihovny v Českých Budějovicích, Vědecké knihovny v Olomouci, Studijní a vědecké knihov-

ny v Hradci Králové, Městské knihovny Česká Třebová, Severočeské vědecké knihovny v Ústí nad Labem, Krajské knihovny Františka Bartoše ve Zlíně, Digitální studovny Ministerstva obrany ČR, Národní technické knihovny, Národního filmového archivu, Krajské knihovny Karlovy Vary, Univerzity Karlovy v Praze – Fakulty sociálních věd, Knihovny Akademie věd ČR, Krajské vědecké knihovny v Liberci, Knihovny Antonína Švehly, Mendelovy univerzity v Brně a Městské knihovny v Praze.

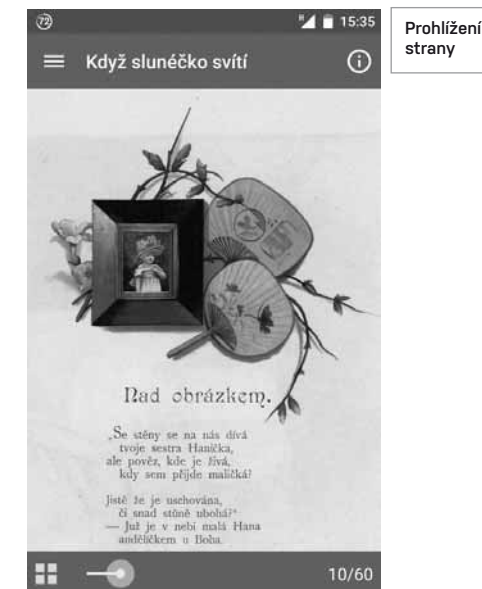
Hlavní stránka aplikace

Co aplikace umí:

- prohlížení dokumentů (zobrazení a přiblížování stran, výběr strany podle seznamu, zobrazení informací o dokumentu),
- vyhledávání dokumentů (hledání v záznamu díla i v plném textu, filtrování podle autora, názvu, jazyka, roku vydání, typu dokumentu aj.),
- prezentaci vybraných a nejnovějších dokumentů v digitální knihovně,
- prohlížení virtuálních sbírek dané digitální knihovny,

- návrat k naposledy otevřeným dokumentům,
- stažení konkrétní strany do zařízení,
- sdílení dokumentů na sociálních sítích nebo e-mailem,
- přehrávání zvukových nahrávek,
- nastavení barvy pozadí aj.

Vylepšení zvukového přehrávače je jednou z novějších vlastností aplikace. Díky práci vývojového týmu se podařilo přidat přehrávání zvuku i na pozadí. Uživatel tedy může při poslechu hudební nahrávky z aplikace odejít a věnovat se jiné aktivitě.

Prohlížení strany

Aplikace je určena pro zpřístupnění jak veřejných dokumentů (autorsky volných děl), tak i neveřejných (chráněných děl). Mimo budovu knihovny je možné prohlížet pouze veřejné dokumenty. Pro prohlížení uvnitř budovy knihovny zakoupila Moravská zemská knihovna několik tabletů Nexus 10, které jsou připojeny ke speciální wifi síti. To umožňuje prohlížení všech dokumentů včetně těch autorsky chráněných. Knihovna se tak snaží motivovat uživatele, aby přišli za digitálním dílem, když si ho nemohou prohlédnout z domova. Mohou si půjčit tablet a zajít s ním na své oblíbené místo v knihovně – nejsou tedy vázáni jen na pevné umístění počítače ve studovně, kde mají digitální knihovnu běžně k dispozici.

Více informací o aplikaci naleznete na Google Play <https://play.google.com/store/apps/details?id=cz.mzk.kramerius.app>. Vyzkoušejte ji a doporučte svým uživatelům! Budeme také rádi, když nám dáte k aplikaci zpětnou vazbu. Přípomínky můžete psát do „issues“ na <https://github.com/moravianlibrary/kramerius-for-android/issues> nebo zasílat na e-mail lenka.damborska@mzk.cz.

Mobilní aplikace Kramerius pro iOS

Vedle rozšířeného mobilního operačního systému Android využívá další skupina uživatelů také systém iOS. Proto začala od poloviny roku 2015 vznikat aplikace pro iOS, která je určená všem uživatelům mobilních telefonů iPhone a tabletů iPad. V době přípravy tohoto článku (duben 2016) byla testována její první veřejná verze. Aplikace je k dispozici zdarma na App Store a taktéž zpřístupňuje dokumenty více knihoven. Měla by poskytovat stejné funkce jako aplikace pro Android, designově je však pochopitelně přizpůsobena produktům Apple Store.

Více informací o aplikaci získáte na stránkách iTunes od Apple <https://itunes.apple.com/al/app/kramerius/id1065771974?mt=8>.

Pokud se mezi vámi najdou příznivci mobilních zařízení od Apple, budeme rádi za vyzkoušení aplikace a zpětnou vazbu. Přípomínky můžete zanechat na <https://github.com/moravianlibrary/kramerius-for-ios/issues>.

Doporučte i tuto aplikaci svým uživatelům.

Foto archiv knihovny

Hlavní stránka aplikace

Do budoucna plánujeme vylepšení designu některých částí aplikace pro Android a dokončení aplikace pro iOS. Pokud by vaše knihovna měla zájem o přidání Krameria do mobilních aplikací, potřebujete verzi Krameria minimálně 5.0.2 a alespoň několik veřejných dokumentů. Moravská zemská knihovna v Brně se bude těšit na další zájemce o zpřístupnění jejich digitálních dokumentů prostřednictvím mobilních aplikací!

LENKA DAMBORSKÁ

Lenka.Damborska@mzk.cz

CO PRO VÁS PŘIPRAVUJEME...

- Od digitalizace ke zveřejnění: portál eBadatelna Zlínského kraje
- Veletřh v Havlíčkově Brodě se blíží
- Setkání zástupců knihovnických časopisů v Brně
- Z pokladů... knihovny Archivu hlavního města Prahy a další příspěvky

Pohádka šestá: O argumentech

Nikoho nezajímáte. Zní to krutě, ale vezměte to v úvahu. Není to nějaký vyhraněný nezájem. Ale sami víte, že máme všichni omezené množství času a snad neomezené množství práce, povinností a zájmů. Je toho tolik! Aby mezi naše současné zájmy proniklo něco dalšího, nového, musí to mít opravdu „ostré lokty“. A stejně to platí i ostatních. Jsou tolik zaujatí vlastním životem, že se musí stát něco mimořádného, abyste je začali zajímat.

Používáte takové ty dotazníky, ve kterých se například ptáte: „Zajímá vás autorské čtení? Přišel byste na besedu s autorem?“ Kultivovaného člověka autorské čtení tak nějak zajímá a odpoví vám, že by přišel. Ale pak nepřijde... Když se přestanete ptát na nějaké čtení a dáte akci konkrétní termín, čas, místo, vstupné a program, nepůjde jen o to, zda to dotyčného zajímá či ne. Už je to konkrétní míra zájmu na jedné straně, a konkrétní jiná možnost, jak stejný čas strávit, na straně druhé. Takže už neporovnávám autorské čtení oproti ničemu, ale oproti, dejme tomu, rodičovské schůzce, mejdánku se sousedy, dodělávání věcí do školy a podobně.

Pro účast na literárním čtení hovoří, že jsem kultivovaný člověk, zajímá mě literatura a konkrétní autor. Proti hovoří spousta věcí: čas strávený na cestě, cena jízdenky na místo, nejistota, zda mě to vlastně bude bavit, fakt, že se cítím unaveně, a především možnost, že večer strávím úplně jinak, třeba čtením v posteli nebo žehlením hory prádla.

Proto je třeba při propagaci akce sdělovat nejenom, že akce existuje, kde a kdy se uskuteční, ale především, proč se jí mám účastnit. Co mi dá? Co si z ní odnesu? Co dostanu za to, že věnuju dvě hodiny svého života vaší akci, a ne něčemu jinému? Tyto jasné důvody jsou ty ostré lokty, důvod, proč jedna možnost bude mým rozhodnutím upřednostněna před jinou.

Jak s tímto zjištěním zacházet? Jak pojmenovat „ostré lokty“ té které události?

1. Přemýšlet o úplně konkrétní akci, nejlépe o jednotlivé části série nebo o jednom programu z celého dne. Když budu přemýšlet o *Noci litera-*

tury, přijdu jen na vágní argumenty – radost z literatury, ze zajímavého prožitku atp. Když si z plánované *Noci literatury* vytáhnou konkrétní dílo + osobnost předčítáče + místo, najednou mi argumenty jdou naproti: dostanete se do unikátního prostoru (toho a toho), který je otevřen jen jednou za rok (to už stojí za zvážení!), setkáte se s (touto) osobností, která do našeho města přijede po pěti letech (opět stojí za zvážení!).

Ilustrace Eva Kotlandová

2. Otestovat argumenty, na které jsme přišli, na živých lidech. Když si vytipuji taháky – konkrétní skvělý prostor, bezvadnou osobnost a novou knihu, vyberu si z obyvatel našeho města někoho, kdo je podobný lidem, které bych na akci chtěla mít. Chci-li mít na *Noci literatury* vzdělané lidi středoškoláky nebo vysokoškoláky, kteří žijí a pracují v našem městě a (třeba) nejsou zatím čtenáři knihovny, požádám někoho, kdo tomu profilu odpovídá. Třeba ze svých známých. A ptám se. *Noc literatury, taková akce, kdy se*

čtu úryvky evropských knih na zajímavých místech Tábora. Mě by teď zajímalo, které místo považuješ za zajímavé ty, kam by ses opravdu rád podíval. My jsme vymysleli prostory loděnice, kam se normálně člověk nedostane, co tomu říkáš? Je to něco, co by tě zajímalo – čím? Zjišťuji, kde jsem se trefila (např. skutečně dobře vybrané místo, které lidi přitahuje) a kde ne, a zkonkrétnuji (v loděnici si prohlédnete sto let staré...). Pokud jsem začala včas a můžu ještě pracovat na scénáři, o to líp. Pokud již ne, aspoň v propagaci kladu důraz na aspekty akce, které jsou pro lidi přitažlivější než jiné.

3. Škrtnám. Ke každé akci je důvodů, argumentů, proč se tam vypravit, možno nalézt víc. Tancovat chodí někdo proto, že miluje pohyb, jiný zase hudbu, třetí si vyhlíží životní partnerku, pátý třeba nerad zůstává o pátečním večeru sám doma. A to se ještě pohybujeme ve velmi obecné rovině. Když pojmenujeme, zda jde o diskotéku nebo salsa-party, rozdílů v důvodech, proč tam kdo jde, bude přibývat. Problém je, že čím víc argumentů budu používat, tím míň si jich lidé všimnou. Takže musím z celkového množství vybrat několik opravdových taháků, které budu opakovat pořád dokola. Pokud chci vybrat dobře, pak budu vybírat očima ideální cílovky – těch lidí, které bych na akci opravdu ráda viděla.

4. Formuluji. To už jsme ve fázi textování plakátů nebo článku pro noviny, statusu na Facebook nebo sdělení pro novináře. Argumenty musí z celého sdělení číset nejvíce, tedy například u tiskové zprávy se jeden objeví v titulku, jeden v perexu a jeden třeba v citaci. Aby argument fungoval, měl by být ideálně:

- a. naprosto konkrétní,
- b. vztažený ke konkrétním osobám,
- c. zacílený na situaci toho, koho zveme (na akci a nebo vůbec do knihovny).

Ukázka práce s argumenty – porovnejte dva texty o stejné akci, jeden psaný jako kronikový záznam, druhý řečí argumentů cílených na rodiče dětí. První má ambici zaznamenat, jak vypadala jedna z akcí knihovny pro děti, čtenář si musí sám domýšlet, zda a proč jsou jednotlivé programové prvky důležité. Úkolem druhého textu je představit rodičům důvody, proč mají vzít knihovnu v úvahu jako jednu z hodnotných nabídek pro

volný čas svých dětí. Nemluví jen o tom, co bylo na programu, ale nabízí argumenty, proč je takový program pro děti, jejich výchovu nebo jejich rodiče důležitý.

Děti tábořily s knihovnicí

Litvínov/Městská knihovna Litvínov opět uspořádala Příměstský tábor pro děti. Ty tak prožily týden plný výletů a zábavy.

Už desátý rok pořádá litvínovská knihovna Příměstský tábor. Letos pro 25 přihlášených dětí přichystali knihovníci dětského oddělení opět pestrý program. Tábor začal toto léto netradičně v pondělní svátek, tedy 6. 7. Děti vyrazily na Neznámý hrad u Albrechtic a odtud i na zámek Jezeří. Cestou absolvovaly i první ze soutěží o tábornického šampiona. „Prověřili jsme všímavost dětí a do přírody nastražili věci, které tam nepatří. Naši šampioni měli odhalit co nejvíce z nich,“ říká Hanka Šochmanová, jedna z vedoucích tábora. Druhý den vyjela skupina až do Milovic za Prahu, kde je park Miraculum. Děti zde vyzkoušely všechny atrakce – lanové centrum, labyrinty, vodní zábavu, ale i prohlídku minizoo. Ve středu čekal malé táborníky výlet do Zubrnice, kde si prohlédli skanzen lidové architektury. Ve čtvrtek už se účastníci tábora přemístili do Chomutova. Po návštěvě zdejšího Zooparku a absolvování safari se všichni přesunuli do kempu u Kamencového jezera. „Večer jsme si upekli buřty a děti u táboráku vyprávěly vtipy,“ říká s úsměvem Šochmanová. Po chladné noci si výletníci šli rozproudit krev do akvaparku. Vodní hrátky jako každý rok všechny nadchly a uzavřely letošní Příměstský tábor. Litvínovská knihovna tímto s programem na léto pro děti nekončí. Už v úterý 21. 7. vyrazí knihovníci s dětmi do plzeňské Techmanie a poslední srpnový týden (25. 8.) pojedou do Muzea voskových figurín v Praze. Několik míst je ještě pořád volných a je možné se přihlásit v dětském oddělení.

Dětem se nechtělo z tábora domů, nejradši by v knihovně i spaly (argument – moc je to baví) Dvacet pět litvínovských dětí prožilo nevšední kus prázdnin (argument – jinde to nezažijete). Jejich základnou byla celý minulý týden litvínovská knihovna. Z ráje knih ale vyrážely každý den ven, vybavené literaturou o cílech svých výletů.

„Je pro nás důležité, aby si děti knihy zamilovaly, dokud jsou malé – pak už je to nikdy ne-

pusť,“ vysvětluje maminka Jana Svárovská, proč přihlásila děti na knihovní příměstský tábor. „Jsem opravdu ráda, že mohly být týden venku na výletech a zároveň viděly, k čemu všemu se dají použít knihy – k určování rostlin, prohlídce hradu, šifrování a řešení šifer,“ dodává (konkrétní argument z úst maminky – nejen pro tábor, ale i pro knihy a knihovnu, přesvědčivost). Její děti Milan a Karla byly na táboře moc spokojené. Mila-novi se nejvíce líbilo pečení buřtů a návštěva akvaparku. Karla zase vzpomíná na safari u Kamencového jezera (argument a konkrétnost z úst dětí, ukázka, že je to vážně aktivní a zábavné, ne jen předčítání v knihovně, přesvědčivost).

„Tábor jsme dělali už podesáté. My knihovnici žijeme v blízkosti mnoha tisíc knížek a víme, jak to člověka obohacuje. Proto tuto zkušenost rádi dopřáváme našim malým čtenářům při pestrých akcích knihovny,“ usmívá se ředitelka knihovny Marcela Güttnerová (argumenty z úst autority – ne jen pro tábor, ale pro knihovnu jako důležitou instituci + pozitivní emoce). Litvínovská knihovna během léta pořádá ještě... Přihlášky přijímá dětské oddělení.

VĚRA ONDRÍCHOVÁ

vera.ondrichova@gmail.com

Knihovny současnosti 2016: Vidíme to růžově

Přijměte pozvání na již 24. ročník konference **Knihovny současnosti 2016**, která proběhne ve dnech **6.–8. 9. 2016 v Olomouci v areálu Právnické fakulty Univerzity Palackého**.

Heslem letošního ročníku je *Vidíme to růžově*. Navzdory negativním zprávám, které převažují v médiích, věříme, že budoucnost není černá, ale růžová. Budoucnost lidstva i knihoven. Přístup ke vzdělání, knihám a informacím má (i díky moderním technologiím) více dětí než kdy dříve a knihovnám rostou noví čtenáři po celém světě. Knihovny se musí přizpůsobovat zvyšujícím se nárokům na erudici zaměstnanců, na přívětivé prostory, na sociální aspekt služeb. Pokud však obstojíme, mohou být knihovny jedním z míst, kde se naučíme hledět do budoucnosti s optimismem.

Tematické bloky se budou zabývat knihovnou coby primárně vzdělávací institucí, zaměřenou jak na vzdělávací programy pro uživatele, tak na zvyšování kompetencí pracovníků knihovny. Hovořit se bude též o bezpečnosti a protichůdných názorech na to, zda by měla být knihovna maximálně otevřeným prostorem pro širokou veřejnost, a snahách o vytvoření bezpečného místa pro čtenáře i veškeré pracovníky knihovny. V neposlední řadě se bude také diskutovat o vlivu a způsobech marketingu, který může rozšířit povědomí o knihovnách. Jednou z otázek v rámci marketingu bude i to, zda je marketingové oddělení výsadou pouze velkých knihoven, nebo by mělo být součástí i těch menších. A nezapomeneme ani na technologické a digitalizační novinky. Dotkneme se také strategických témat českého knihovnictví, a to nové Koncepce rozvoje knihoven, Centrálního portálu knihoven i projektu ROI.

Dalším velkým lákadlem letošní konference je účast zahraničních hostů – pozvání přijali: Inga Lundén, bývalá ředitelka stockholmské knihovny, a Jens Thorhauge, dánský odborník věnující se problematice knihoven.

Těšíme se na Vás v září, které bude v Olomouci růžové.

Připravila **MARTINA HOREJŠOVÁ**

DO ČÍSLA PŘISPĚLI

Mgr. Olga Čiperová – AiP Beroun s. r. o. **Mgr. Lenka Damborská** – Moravská zemská knihovna v Brně **Mgr. Martina Horejšová** – Městská knihovna v Praze **Mgr. Zlata Houšková** – SKIP ČR **Mgr. Dana Hradilová** – Muzeum Českého krasu v Berouně **PhDr. Jaroslava Kašparová, Ph.D.** – Národní muzeum **Mgr. Jiří Klusoň** – Ministerstvo kultury České republiky **Mgr. Zuzana Konvičková** – Městská knihovna Klimkovice **Martina Kožíšek Ouřadová, BBus(Hons)** – Knihovna města Plzně **PhDr. Jan Meier** – Městská knihovna Broumov **Mgr. A. Bc. Petr Nagy** – literární kritik; Národní knihovna ČR **Kateřina Nekolová, M. A.** – Ústav informačních studií a knihovnictví FF UK **Mgr. Věra Ondřichová** – PR specialista a lektorka komunikace **Kristýna Ortčíková** – Městská knihovna Rakovník **Mgr. Vladana Pillerová** – Národní knihovna ČR **Jiří Walker Procházka** – spisovatel, scenárista **Ing. Dana Smetanová** – Národní knihovna ČR **Mgr. Klára Smolíková** – spisovatelka, scenáristka a lektorka **Jaroslava Starcová** – Krajská vědecká knihovna v Liberci **Jitka Stenzlová** – Obecní knihovna v Městečku Trnávce **prof. PhDr. Jiří Trávníček, M. A.** – Ústav pro českou literaturu AV ČR, Brno

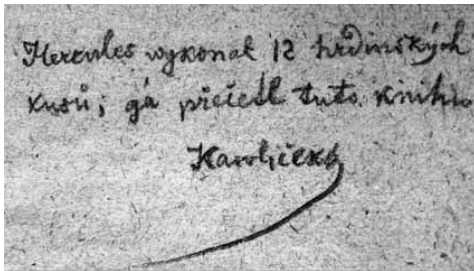

PROVENIO

a výzkum knižních proveniencí v Knihovně Národního muzea

„*Herkules vykonal 12 hrdinských kusů, já jsem přečetl tuto knihu*“ – tuto poznámku si zapsal do dobového německého tisku spisovatel a novinář Karel Havlíček Borovský. Jeho bohatá osobní knihovna se sice dochovala jen v nepatrném torzu, ale některé knižní exempláře, jež vlastnil, se vzácně nacházejí mj. i v Národním muzeu. To nabídló náštevnické veřejnosti od 4. prosince 2015 do 6. března 2016 v prostorách Českého muzea hudby výstavu *Komu asi patřila?*

Náštěvníci měli možnost si prohlédnout nejen Havlíčkovy knihy a předměty, které mu patřily (kytaru, pracovní stůl, u něhož sedával v redakci Národních novin), ale také četné knihy a trojrozměrné exponáty dalších významných spisovatelů, umělců, politiků, učenců, knihovníků a dozvědět se, jaké knihy tyto osobnosti sbíraly, co četly, komu knihy věnovaly a co obdarovaným do knih napsaly.

Zápisek Karla Havlíčka Borovského

„... a knihy darovali Národnímu muzeu...“

Se vznikem „Vlastenského musea“ v roce 1818 začaly totiž do muzea téměř okamžitě přicházet četné knižní dary a odkazy, a to především od šlechtických mecenášů vlastenecky zaměřených, většinou spoluzakladatelů Národního muzea (Kašpara Marii hraběte ze Šternberka, šlechtické rodiny Kolowratů, Františka Josefa

hraběte z Klebelsbergu aj.), od tzv. sběrných oudů, tj. dárců z okruhu vlastenecky smýšlejícího venkovského duchovenstva a světské inteligence (Josefa Vojtěcha Sedláčka, Josefa Liboslava Zieglera, Václava Krolmuse aj.), a také od významných zahraničních příznivců a dárců, zejména ze slovanských zemí (např. univerzitního profesora ve Vilniusu Ivana Nikolajeviče Lobjka, moskevského knihovníka Petra Aleksejeviče Bezsonova aj.).

Řada významných českých intelektuálů 19. i 20. století považovala za čest, když mohla darovat či odkázat svoje knihy i celé osobní knihovny Národnímu muzeu. V osobních knihovnách dárců se často dochovaly skutečné „poklady“ či unikáty a knižní exempláře, které z hlediska putování od majitele k majiteli zažily často neuvěřitelné a dobrodružné až tajemné příběhy (to je mj. i případ špalíčku kramářských tisků Veroniky Alšové, maminky malíře Mikoláše Alše, francouzského tisku z počátku 18. století majícího ve hřbetě zavrtanou kulku, který byl součástí bývalé zámecké knihovny v Mimoni patřící rodině Hartigů, nebo vzácného mexického tisku z roku 1666, který vlastnil tajný rada císaře Leopolda I. František Eusebius-hrabě z Pöttingu a Persingu).

Do jisté míry překvapujícími nálezy byly knihy, které českým intelektuálům darovali významní představitelé světové literatury: například historiku Čeňku Zíbrtovi věnoval knihy francouzský etnograf Achille Millien, překladatelce Marii Kalašové belgický dramatik, básník Maurice Maeterlinck, Jiřímu Stanislavu Guth-Jarkovskému zakladatel moderních olympijských her Pierre de Coubertin, Miloši Martonovi Paul Claudel a Karlu Teigovi dokonce takoví slavní umělci jako André Breton, Tristan Tzara, Philippo Tommaso Marinetti, Le Corbusier nebo Salvador Dalí; a ve výčtu známých osob zvučných jmen bychom mohli ještě dál

pokračovat. Všechny tyto osobnosti zanechaly v knihách svůj podpis či rukopisná věnování a v Národním muzeu pak trvalou a nesmazatelnou stopu své existence a kontaktů s českým kulturním prostředím.

Právě díky četným knižním darům, odkazům i nákupům obsahuje Knihovna Národního muzea bezkonkurenčně nejvyšší počet osobních knižních sbírek v celé republice a je z hlediska vlastnické proveniencí nepochybně knihovnou s nejpěstřejším knižním fondem. Tyto knižní celky mají v sobě ukryt obrovský vypovídající potenciál z hlediska českých i evropských kulturních dějin, který je nutno nejen využít a zpracovat, ale také zachovat pro příští generace.

PROVENIO – databáze vlastníků historických a moderních knižních sbírek a provenienčních záznamů v knihách

Zmíněná výstava byla jen jedním z výstupů vědeckého projektu Knihovny Národního muzea *Metodika výzkumu knižních proveniencí PROVENIO*, podpořeného Ministerstvem kultury ČR v rámci Programu aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity (NAKI), který pracovníci Knihovny Národního muzea řešili v letech 2012–2015. Jak již sám název napovídá, projekt si kladl za hlavní cíl vypracovat metodický návod, jak při katalogizaci knih zapisovat vlastnické údaje (rukopisná i tištěná exlibris, rukopisná věnování, poznámky týkající se získání knihy i četby, supralibros apod.) a jak tyto údaje zveřejňovat na internetu.

Co si máme představit pod slovním spojením *knižní proveniencí*? Pojem knižní proveniencí má obecně dva významy: buď označuje místo vydání knihy, nebo vlastnictví knihy konkrétní osobou, rodem či institucí a s ním spjatý soubor vnějších znaků, na jejichž základě lze konkrétního majitele identifikovat, tedy vlastnickou proveniencí. Řešitelé projektu se soustředili právě na druhý význam tohoto pojmu a v knihách zkoumali všechny údaje zapsané, vlepené či vložené jedním a více vlastníky knihy. Zkoumali rovněž další prameny, které byly spjaty s konkrétním vlastnictvím knih – tj. pozůstalostní soupisy knihoven, katalogy, ale i zmínky o akvizici a četbě knih tak, jak je zachycuje

korespondence, paměti či deníky majitelů příslušných exemplářů a knižních sbírek.

Studium a evidence knižních vlastnických proveniencí je mladý, ale důležitý obor dějin knižní kultury, který je úzce spjat s dějinami knižního obchodu, dějinami knihoven i čtenářskou recepcí. Je navíc povahy interdisciplinární a souvisí s dalšími vědními obory – historií, literaturou, pomocnými vědami historickými, filologií, sociologií, dějinami umění apod. Rozsáhlé výpovědní hodnoty informací získaných studiem knižních proveniencí si evropská knižní historikové jsou vědomi a s jejich výzkumem a systematickým podchycováním začali mnohem dříve, než tomu bylo v českých zemích. Speciální databáze budovaná v rámci *Konsorcia evropských vědeckých knihoven* (CERL) byla tak pracovníkům Knihovny Národního muzea inspirací a vzorem, i když je nutno zdůraznit, že iniciativa řešitelů projektu se neomezila jen na zahraniční zkušenosti. Výzkum knižních proveniencí v Knihovně Národního muzea je komplexnější a v mnohem metodicky inovativnější, což Konsorcium ocenilo jako přínos evropskému výzkumu. Databáze evropských knižních proveniencí „CERL Thesaurus“ je knižním proveniencím z báze PROVENIO otevřena (první dávka záznamů byla již přijata a zpřístupněna) a jeden z hlavních řešitelů je pravidelně zván na evropská odborná jednání CERL týkající se zpracovávání proveniencí. Je velmi reálné, že se započatá partnerská kooperace bude dále rozvíjet, neboť zahraniční partneři o českou spolupráci velmi stojí, a to i přesto, že Knihovna Národního muzea zatím plnohodnotným členem Konsorcia není.

Z hlediska vlastnických proveniencí jsou zpracovávány jak knižní celky rozptýlené v základním fondu centrálního depozitáře Knihovny Národního muzea, tak knihy uchovávané samostatně jako sbírky tzv. knihoven osobností a také knihy z historického knihovního fondu muzea (staré tisky a částečně i rukopisy). Je vytvářena internetová databáze (www.provenio.net) obsahující autoritní záznamy majitelů entit, která je nadřazena katalogům exemplářových a bibliografických záznamů, s nimiž je propojena. Tyto záznamy vztahující se ke konkrétním knižním exemplářům obsahují informace o majitelích zápisů a značkách v knihách dochovaných (v kooperaci se zahraničními partnery byl pak vypracován, schválen a implementován heslář jednotlivých typů provenienčních záznamů a značek, a to v česko-anglické verzi).

Autoritní a bibliografické záznamy databáze obsahují nejen textové údaje, ale rovněž obrazové soubory (fotografie provenienčních záznamů v knihách, portréty majitelů atp.). Uživatel má možnost několikerého způsobu vyhledávání konkrétní knižní provenience – jednak přes jméno majitele (tj. z autoritní databáze vlastníků), dále přes bibliografické záznamy, které jméno vlastníka obsahují, a pak

Virtuální mapa

též z virtuální mapy proveniencí (jako nadstandardní doplněk certifikované metodiky byla vypracována metoda záznamu a extrakce geografických dat týkajících se provenienčních knižních celků a jejich automatická vizualizace na pozadí elektronického kartografického dokumentu). Virtuální mapa evidovaných proveniencí je dostupná online a je průběžně aktualizována.

Projekt výzkumu a zpracování vlastnických proveniencí byl záměrně omezen na knižní fondy Knihovny Národního muzea (výjimečně pak na fondy, které měly nějaký přesah do jiných knižních sbírek nejen v rámci muzea, ale i do dalších institucí). Nicméně řešitelé od počátku spolupracovali jak s Archivem Národního muzea, tak s Literárním archivem a Knihovnou Památníku národního písemnictví s cílem shromáždit co možná nejúplnější soubor informací o majitelích knih, a to nejen o jejich knižních sbírkách, ale také archivních pozůstatostech a uměleckých sbírkách, které s knihovnami velmi často souvisely a byly s nimi organicky propojeny.

Archivní výzkum osobních pozůstatostí, stejně jako studium dalších archivních materiálů týkajících se knižních akvizic je vždy nutno pojímat jako neoddelitelnou součást provenienčního výzkumu knižních sbírek. Řešitelé si toho byli vědomi. Systematické excerpty muzejních přírůstkových seznamů a knih 1821–1952 nejenže pomohly osvětlit řadu nejasností v případě knižních darů a nákupů realizovaných v Knihovně Národního muzea, ale mnohdy odhalily jména jinak neznámých dárců, často dokonce ve spojitosti s konkrétními knihami. Jako velmi přínosný se od počátku řešení projektu ukázal literárně-historický průzkum i literárně-obsahová analýza skladby knihoven osobností.

Metodická pravidla pro elektronický popis provenienčních záznamů v knihách a pro evidenci a charakteristiku majitelů knih (osob, rodů a institucí) byla publikována ve *Sborníku Národního muzea, řada C – Literární historie* v roce 2013 a následně úspěšně certifikována; přístupná jsou též online na webovém portálu PROVENIO (<http://www.provenio.net/>).

Dalším výstupem projektu bylo vydání dvou jazykových mutací monografie o provenien-

KALAŠOVÁ, MARIE, 1854-1937

Profese: spisovatelka, překladatelka

Biografické / historiografické informace:
Narodila se 26. 11. 1854 v Horních Beřkovicích u Roudnice do rodiny lékaře Martina Kaláše. – Česká spisovatelka, překladatelka z italštiny, němčiny a francouzštiny (překládala díla Maurice Maeterlincka, Romaina Rollanda, Augusta Villiers de l'Isle Adam, Neery a dalších). Patřila k družině

přátel Josefa Václava Sládka, Jaroslava Vrchlického a Julia Zeyera. Řadila se k mimořádně vzdělaným ženám své doby. Bohatě znalosti z oblasti literatury a cizích jazyků využívala nejen v profesním životě, ale i v okruhu svých literárně činných přátel. Osobní přízeň chovala k českým spisovatelům, jako byli Julius Zeyer, Jaroslav Vrchlický či Josef Václav Sládek, ze zahraničních pak Romain Rolland nebo belgický symbolistický autor Maurice Maeterlinck. Zvláště s Juliem Zeyerem byla ve velmi úzkém korespondenčním vztahu. Jeho nejvýraznější myšlenky shrnula v pozdějších letech do antologie. Zůstávala v kontaktu s Otakarem Březinou, Otakarem Theerem a Jirím Karáskem ze Lvovic. – Marie Kalášová měla ještě čtyři sestry. Na oblíbených cestách po Evropě ji doprovázela její sestra Zdenka, která se věnovala malířství a grafice. Další ze sester rodiny Kalášových byla Klementina, úspěšná operní pěvkyně. Sestry Marie a Zdenka většinu svého pobytu v zahraničí trávily v Rakousku a Itálii. V Praze pobývala Marie v Úvoze na Hradčanech. Společně se sestrou Zdenkou zde roku 1906 zakoupila barokní dům zvaný U kamenného sloupu, kde často konala literární setkání svých přátel. Marie Kalášová překládala a autoritní zápisnické literárních proudů. V její překladatelské práci je zahrnut se svými díly francouzský spisík Maurice Maeterlinck nebo Romain Rolland, dále italští spisíci Neera a Maria Bacciochi del Turco. Do původní literární tvorby Marie Kalášové patří novoromantická próza, verše, osobní úvahy, přednášky a články a je autorkou významné monografie o Juliu Zeyerovi. Přispívala do časopisů Lumír, Květy, Zlatá Praha, Ženský listy, Mladé ženy ad. Marie Kalášová zemřela 17. 2. 1937 v Praze. Dům U kamenného sloupu odkázala Akademii věd a umění. Do r. 1953 bylo v domě umístěno Muzeum a knihovna Jaroslava Vrchlického (1853-1912). Dnes je zde Galerie Josefa Sudka, který v domě rovněž nějakou dobu žil. – Sestra Klementina Kalášová byla operní pěvkyní světového významu, sestra Zdenka byla malířkou.

Charakteristika knižní sbírky: Knihovna byla získána pravděpodobně jako pozůstatost a uložena nejprve v Náprstkově muzeu. Jedná se o 550 svazků, ve kterých převažuje beletrie, a to zejména česká, německá, francouzská a italská.

Charakteristika nejzastávějších provenienčních záznamů: Knihy jsou ve většině případů opatřeny rukopisným exhibit majitelky. Výjimkou nejsou knihy s cizími exhibitířmi ať už v rukopisné podobě či ve formě razítek. Že mnohé z knih byly majitelce věnovány, dokazují četné dedikace, především od autorů knih, ale též od sester či přátel. Zajímavé jsou i dedikace dalším osobám, ať už se jedná o knihy původně věnované majitelce sestrám či přátelům, či knihy z cizích knihoven. V některých knihách se totiž vyskytují dedikace osob z majitelce okruhu přátel, které jsou určeny dalším osobám, nikoli však jí. Četné jsou i knihy s vlastnoručnými poznámkami, které najdeme přímo v textu knihy nebo na vložených listech papíru. Majitelka knihovny do knih ráda vkládala i jiné předměty, např. novinové výstřížky, doklady o zaplacení, sušené květy, čtyřlístky či motýlí křídla...

čních celcích v knižních fondech Národního muzea s názvem *Ex libris... Ex bibliotheca... Knižní sbírky Knihovny Národního muzea a jejich dřívější majitelé* (v anglické verzi pod titulem *Ex Libris... Ex Bibliotheca... Book Collections in the National Museum Library and Their Previous Owners*). Obě publikace vyšly, stejně jako výstavní katalog *Komu asi patřila?*, v roce 2015 a lze je v případě zájmu zakoupit v prodejně Národního muzea. Na konci téhož roku byla rovněž zpracována a odevzdána *Vzorová metodika pro využití provenienční databáze k identifikaci odcizených knih pro policii a vyšetřovací orgány* s dobrozdáním pracovníka Prezidia policie ČR, kterou, jak doufají řešitelé, využijí především menší instituce vlastníci knižní fondy.

Obálka publikace *Ex libris... Ex bibliotheca...*

Pracovníci Knihovny Národního muzea plánují podání dalšího projektu (opět v rámci projektů NAKI) v roce 2017. Provenienční průzkum by rádi zaměřili především na zkoumání knižních proveniencí

v knižních fondech dalších muzejních knihoven, zejména regionálních. Pokračovat by měl

Literatura:
Národní archiv ČR
Lexikon české literatury: Osobnosti, díla, instituce. Zlín, K-1. 1. vyd. Editor Vladimír Foret. Praha: Academia, 2000, s. 597-1377.
LACHMANN, Petr. Sestry Kalášovy. MATIČNÍ LISTY. In: Inzerát příloha Zpravodaje Matice české [online]. 2006, ref. 2006, č. 2 [cit. 2012-10-15].
Heslo: <http://www.oznameni.cz/ovzrost/1611509852?stara-domena=staremezi:21156223030001>. Staré domovské znamení (Dům U Slunce a Lupy)
Knižní významných českých osobností
Literární archiv Památníku národního písemnictví

Příloha:
Rukopisné exhibit Marie Kalášové
Jiný rukopisný exhibit Marie Kalášové
Dedikace M. Kalášové od J. Zeyera
Dedikace Marii a Zdence Kalášovým z r. 1909 od básníka J. V. Sládka
Dedikace M. Kalášové od anglické básněřky Conny Rouse (1836-1894) v básnické sbírce "Vestec" z r. 1893.
Dedikace M. Kalášové od J. Vrchlického z r. 1907.
Dedikace spisovatelce Emanuelu z Lešetradu z r. 1908.
Dedikace M. Kalášové od Jaroslava Kypře z r. 1931.
Dedikace M. Kalášové od J. Vrchlického z r. 1896.
Dedikace Marii a Zdence Kalášovým od J. Karáška ze Lvovic z r. 1906.
Dedikace M. Kalášové od M. Maeterlincka.
Dedikace M. Kalášové sestře Zdeně z r. 1923.
Dedikace M. Kalášové od Josefa Floriana v jeho překladu románu Chudí Bena od Léona Stoye z r. 1908.
"Verše u starých knihách a zašlých jarech" od básníka Karla Matky (1867-1922) z r. 1904 - obálka
Rukopisné exhibit sestry Zdenky a Marii Kalášovým v básnické sbírce Malánsko ("Verše u starých knihách a zašlých jarech").
Furčtáj Marie Kalášové z r. 1878.
Přátelů barokní dům „U kamenného sloupu“, známý též pod názvem U Lupy (Dům U Slunce a Lupy), v ulici na Úvoze, kde žila se sestrou Zdenkou.

Obrazová galerie:

Příklad autoritního záznamu

také průzkum provenienčních celků hradních a zámeckých knihoven dochovaných na území České republiky a také výzkum knižních fondů zahraničních. Ukázalo se, že virtuální scelování rozptýlených provenienčních celků je nejen zajímavé a mnohdy velmi objevené, ale především z hlediska dějin knižní kultury českých zemí a Evropy velmi přínosné a žádoucí.

JAROSLAVA KAŠPAROVÁ
✉ jaroslava_kasparova@nm.cz

Střípky z historie: Nejstarší berounské knihovny

V letošním roce slaví město Beroun 120 let fungování místní veřejné knihovny. Počátky institucionálního knihovnictví ve městě se pojí s tzv. vikariátní knihovnou, která spravovala knihy farností berounského vikariátu. Evidenční pomůcky dochované ve sbírce Muzea Českého krasu nám podávají přehled o knihovním fondu a jeho akvizicích. *Chronologischer Catalog über die der Vicariat Bibliothek des Berauner Bezirks zugekommenen Bücher verfasst 1828 von Joseph Anton Seydl Dechant der k. Kreisstadt Beraun Bibliothekar des Berauner Vicariats* evidoval staré tisky, monografie a periodika k roku 1828 a dále přírůstky z let 1829–1835. V knihovně se nacházelo celkem 205 titulů, z nichž víc než polovinu daroval berounský děkan Josef Antonín Seydl (1775–1837). Od roku 1829 se knihy i periodika do knihovny převážně kupovaly. Ve výkazu za rok 1828 vyhotoveném pro pražskou arcidiecézi měl berounský vikariát 29 farností, z nichž 11 vlastnilo knihy – kromě Berouna také Hořovice, Zdice, Loděnice, Tetín, Praskolesy atd. Celkově spravovala vikariátní knihovna k tomuto roku 265 darovaných svazků knih. Další katalog, vyhotovený k roku 1871, evidoval v berounské vikariátní knihovně již 379 děl a 646 svazků. Knihovna, tvořená převážně náboženskou literaturou, sloužila potřebám církevních institucí, respektive vytvářela intelektuální zázemí vzdělaným vrstvám měst a venkova.

Paralelně od roku 1837 existovala ve městě i knihovna berounského děkanského úřadu. Této instituci odkázal svou soukromou knihovnu, čítající stovky svazků, výše zmíněný Josef Antonín Seydl. Její základ tvořily knihy koupené z pozůstalostí: po kaplanovi na faře ve Svatém Janu pod Skalou Janu Anselmu Brůžkovi (1751–1804) a po berounských děkanech Josefovi Každém (1723–1798) a Klimentu Leopoldovi Köberlem (1751–1806); jeho knihy získal Seydl při veřejné dražbě v roce 1806. Knihovnu doplňoval i o soudobou knižní produkci, nemalé finanční prostředky vynaložil na nákup české krásné literatury. Snažil se také o podporu četby a šíření české literatury mezi berounskou veřejností. Neúspěšně se pokoušel o založení čtenářské společnosti ve městě.

Katalog knihovny berounského děkanského úřadu, 1848

První katalog knihovny vypracoval berounský kaplan Josef Čermák k roku 1848. K tomuto roku vykazovala knihovna 2316 titulů o 3226 svazcích. Jelikož se po roce 1837 dále rozrůstala, není možné určit, kolik knih Seydl ve skutečnosti děkanství daroval. Čermák knihy rozdělil podle jazyků (české, polské, latinské, řecké, italské a francouzské), v rámci těchto oddělení pak uplatnil členění tematické (například bohoslovecké, historické, tematické...).

Tzv. *Seydlovu knihovnu* koupilo v roce 1931 za skoro 30 000 korun berounské městské muzeum. Vikariátní knihovna se do muzejních sbírek dostala v roce 1982 z berounského okresního archivu.

V roce 1974 získalo muzeum také první berounskou spolkovou knihovnu. V roce 1827 vznikl ve městě Spolek divadelních ochotníků, který si postupně vybudoval bohatou knihovnu – na konci 19. století obsahovala 170 tisků, 25 rukopisů her i s jednotlivými rozepsanými rolemi, 38 hudebnin a 300 svazků dalších knih. Zčásti dochovaná knihovna podává přehled nejen o repertoáru souboru, ale také o obsazení divadelních rolí.

Muzeum Českého krasu nejenže uchovává ve svých sbírkách nejstarší berounské knihovny, ale má blízko i k první veřejné knihovně ve městě. Když v 90. letech 19. století zakládala městská honorace muzejní spolek, jeho nedílnou součástí byla i veřejná knihovna. Vznik a stanovy spolku *Museum a veřejná knihovna v Berouně* schválilo pražské místodržitelství v roce 1896. Až do první světové války se tak historie obou těchto institucí odvíjela společně.

DANA HRADILOVÁ historik2@muzeum-beroun.cz

Vzorové pracovní náplně – pomůcka (nejen) pro personalisty

3

KNIVHOVNÍK V KNIHOVNĚ PRO DĚTI – CHARAKTERISTIKA TYPOVÉ POZICE

Knihovník v knihovně pro děti zprostředkovává knihovnické a informační služby vlastní knihovny, knihoven oborově nebo regionálně příbuzných i národního systému knihovnických a informačních služeb jako celku dětským uživatelům ve smyslu podpory čtenářství, vzdělávacích aktivit, spolupráce s rodiči, pedagogy a dalšími zainteresovanými subjekty.

Odborná příprava

Nejvhodnější přípravu pro tuto pozici poskytuje střední vzdělání s maturitní zkouškou (bez vyučení) v oboru informační služby, knihovnictví. Jinou alternativu představuje střední vzdělání s maturitní zkouškou na gymnáziu, střední vzdělání s maturitní zkouškou (bez vyučení) ve skupině oborů pedagogika, učitelství a sociální péče, střední vzdělání s maturitní zkouškou (bez vyučení) v oboru publicistika a střední vzdělání s maturitní zkouškou (bez vyučení) v oboru knihovnictví.

Měkké kompetence (úroveň 1–5)

Efektivní komunikace (4), kooperace (4), kreativita (3), flexibilita (4), uspokojování zákaznických potřeb (4), výkonnost (3), samostatnost (4), řešení problémů (4), plánování a organizování práce (4), celoživotní učení (3), aktivní přístup (4), zvládnutí zátěže (4), objevování a orientace v informacích (4).

Obecné dovednosti (úroveň 1–3)

Počítačová způsobilost (3), numerická způsobilost (2), právní povědomí (1), ekonomické povědomí (1), jazyková způsobilost v češtině (3), jazyková způsobilost v angličtině (1).

Odborné znalosti

Pro výkon této typové pozice jsou obvykle požadovány teoretické znalosti z těchto oblastí: knihov-

nické a informační služby, literatura, státní informační a kulturní politika, informační procesy, instituce v informační oblasti, počítačové zpracování textů a tabulek, vývoj písemnictví, psacích látek a potřeb, dějiny knihy a knihovnictví, pravidla ochrany osobních údajů, autorské právo v ČR a zahraničí, metody zpracovávání rešerší, profilování, budování, zpracovávání a katalogizace informačních, knihovnických a archivních fondů, organizace a ochrana knihovního fondu, formy a metody individuální a kolektivní práce s uživatelem knihovnických a informačních služeb, informační potřeby a bariéry, automatizované knihovní systémy české i zahraniční, normy, standardy a metody zpracování knihovních fondů (AACR, MARC/UNIMARC, Konspekt atd.); výhodné: marketing a marketingová komunikace, principy digitalizace dokumentů a knihovních fondů.

Odborné kompetence

Orientace v základních elektronických informačních zdrojích, orientace v nakladatelské politice v ČR a zahraničí, orientace v aktuálně vydávaných titulech, poskytování bibliografických a rešeršních služeb v knihovnách, poskytování výpůjčních služeb v knihovnách, ovládnutí automatizovaného knihovního systému, vyhledávání bibliografických a faktografických informací, jejich ověřování (a správa bází dat), formální a obsahová analýza textu, rychlé čtení, odborná komunikace se čtenáři, uživateli a zákazníky v knihovnách, realizace aktivit k podpoře dětského čtenářství, realizace lekcí informační výchovy; výhodné: organizace volnočasových aktivit pro děti.

KNIVHOVNÍK V KNIHOVNĚ PRO DĚTI – STANDARD PRACOVNÍ NÁPLNĚ

— Poskytuje knihovnické, informační, referenční a faktografické služby v knihovně pro děti se zvláštním zaměřením na oblast literatury pro děti a mládež.

- Vyhledává a formuluje odpovědi na informační požadavky uživatelů knihovny pro děti s využitím interních a externích informačních zdrojů; vede statistiku dotazů.
- Sleduje, shromažďuje a hodnotí informační potřeby a požadavky uživatelů v knihovně pro děti (ve vazbě na profilaci a aktualizaci fondů); sleduje nakladatelskou produkci pro děti a mládež a spolupracuje s útvarem akvizice v knihovně.
- Sestavuje jednoduché rešerše s využitím databází a informačních zdrojů domácí a zahraniční provenience; doplňuje interní databáze.
- Komunikuje (osobně, písemně, telefonicky, elektronicky) s uživateli v knihovně pro děti, včetně vstupních pohovorů.
- Informuje uživatele v knihovně pro děti a jejich rodiče o rozsahu a právních podmínkách poskytovaných knihovnických a informačních služeb a provádí instruktáže a školení uživatelů o těchto službách v knihovně pro děti.
- Poskytuje základní poradenské a konzultační služby z oblasti čtenářství a informační výchovy.
- Vede děti ke čtenářství, schopnosti samostatně se orientovat ve světě informací, vyhledávat je, hodnotit a samostatně s nimi pracovat.
- Poskytuje odbornou informační pomoc uživatelům při práci s ICT v knihovně pro děti (internet, multimediální aplikace, e-čtečky, playstationy, ...); vyhledávání v databázích a práce s elektronickými katalogy; řeší problémy ICT pro uživatele knihovny pro děti ve spolupráci s příslušným útvarem knihovny.
- Provádí veškerou výpůjční činnost v knihovně pro děti v rozsahu stanoveném knihovním a výpůjčním řádem a veškeré činnosti spojené s automatizovaným/klasickým výpůjčním protokolem v knihovně pro děti včetně registrace a evidence čtenářů, výpůjček; rezervace, agendy vymáhání nesplněných závazků uživatelů, agendy tržeb oddělení atd.
- Vede denní, měsíční, celoroční statistiku knihovnických a informačních služeb knihovny pro děti.
- Podílí se na vypracovávání písemných rozborových podkladů za knihovnu pro děti.
- Buduje, řadí a udržuje knihovní fond knihovny pro děti ve volném výběru a prezenční fond pro děti a mládež, podílí se na jeho revizi a aktualizaci, navrhuje dokumenty k opravám a odpisu.
- Buduje a udržuje informačně bibliografický aparát vytvářený v knihovně pro děti (např. katalogy a kartotéky) a seznamuje s ním uživatele.
- Spolupracuje v oblasti práce s dětmi a mládeží v rámci národního systému knihovnických a informačních služeb.
- Identifikuje, vyhledává, vybírá a připravuje předlohy pro reprografické služby uživatelům knihovny pro děti; zajišťuje pro ně kopírovací služby včetně elektronických; spravuje kopírky na mince v knihovně pro děti.
- Provádí základní činnosti v oblasti public relations a marketingu knihovny pro děti; prezentuje knihovnické a informační služby knihovny pro děti a podílí se na jejich propagaci.
- Podílí se na aktualizaci webových stránek knihovny pro děti.
- Spolupracuje s relevantními partnery knihovny pro děti, především s mateřskými, základními a speciálními školami a dalšími kulturními, vzdělávacími, výchovnými a sociálními zařízeními zaměřenými na děti a mládež.
- Zajišťuje exkurze v knihovně pro děti.
- Přípravuje a realizuje lekce informační výchovy a vzdělávací akce pro děti, aktivity k podpoře čtenářství a další volnočasové aktivity v knihovně pro děti.
- Podílí se na získávání vhodných zdrojů spolufinancování oblasti práce s dětmi a mládeží v knihovně.
- Tvoří jednoduché výtvarné a propagační pomůcky a materiály.
- Zajišťuje fotodokumentaci aktivit knihovny pro děti.

Připravila **ZLATA HOUŠKOVÁ**
 ✉ zlata.houskova@gmail.com

Standardy pracovních náplní odborných pozic v knihovnách, které jsme uveřejnili v našem třídičném materiálu, pocházejí z rozsáhlé *Studie ke standardům pracovních náplní a obsazování vedoucích pozic v příspěvkových organizacích*. Celou studii naleznete na http://www.skipcr.cz/dokumenty/A4_studie.pdf.

Tipaři

Kapitoly z připravované knihy *Česká čtenářská republika /generace – fenomény – životopisy/*, která je založena na anonymně nahraných čtenářských životopisech české populace; životopisy narátorů (celkem 138) byly pořízeny v letech 2009–2015.

Na úvod krátká hermeneutika čtení: čteme vztažně, tedy vůči „ty“. Teprve ono „ty“ nás přivádí k reflexi vlastního „já“. „Rozumět sobě – toť rozumět sobě vůči textu,“ tvrdí Paul Ricoeur.¹ Obdobně i židovský mudrc Moše ibn Ezra: „Kniha je přítel odhalující tvé schopnosti.“² A do třetice Isabel Allende, chilská prozaička: „Knihy mi dovolují uvidět vlastní city vyjádřené slovy.“³ Znamená to, že sami sebe poznáváme až v zrcadle jiných. Rovněž naše introspekce se tedy děje až v rozhovoru. A pojďme dále: ani cesta ke čtení a jeho rozvíjení nevychází z nás samých. I jako jednotlivá čtoucí individua jsme součástí čtenářských sociálních sítí. Řečeno jinak: čtení není jen procesem přisvojování, ale také sdílení. Takovým, v němž nás mezi sebou spojují mnohá vlákna, namnoze neviditelná. A uzly těchto vláken jsou *tipaři*. Bez nich naše četba degeneruje; každý oheň, včetně toho čtenářského, totiž potřebuje přísun kyslíku zvenku.

Rodiče, učitelé, knihovníci

Na dokreslení předchozího tvrzení o přísunu kyslíku ocitujme jedno svědectví: „Vždycky jsem si zvolila nějaká kritéria, abych se vzdělávala sama, tak jsem si vždycky půjčila něco. Chtěla jsem něco vědět, ale nebyl, kdo by mě usměrnil. Vzpomínám si, že jsem četla *Egyptana Sinuheta*, a to mi zase doporučila moje mladší ségra.“⁴ Podstatné na této výpovědi je, jak energii, kterou narátorka vrhla do svého vzdělávání, nebylo – bez tipaře – o co opřít. Hladu po čtení chyběl usměrňovatel, který by mu poskytl správný azimut.

Tipaři jsou vázáni na prostředí, jimiž procházejí, a i oni tedy v našem čtenářském životopise procházejí jistou evolucí. Zpočátku tento monopol mají rodiče. S nástupem do školy přibývají učitelé, ale zároveň i hledání někoho „důvěryhodnějšího“, než jsou oni. Důvod je nasnadě: s tím, jak se stavíme na vlastní čtenářské nohy, máme potřebu přijímat vzory a doporučení nám generace bližší. Ne že by rodiče a učitelé nebyli v našem čtenářském zrání podstatní, ale přece jenom – jejich role je do značné míry dost „institucionální“, tedy nedůvěryhodná. To, co na nás vykonávají, se nám nejeví jako vliv, nýbrž jako tlak.⁵ Proto mají v případě učitelů daleko větší váhu ty tipy, které dostáváme jaksi neoficiálně – v soukromé rozmluvě, při letmém setkání na školní chodbě, tedy tehdy, když se z tlaku přechází na vliv. Dobrým tahem budiž to, co předvedla paní učitelka Králová: „Povinná četba ve škole nebyla, ale paní učitelka Králová, ta mě šikovně ponoukala ke čtení – třeba slovy: ‚Tomu bys asi ještě nerozuměla.‘ – tak to jsem si hned přečetla.“⁶ Pokud to paní učitelka činila vědomě, patří jí velký obdiv. Dovedla totiž velmi účinně pracovat s pubertáky, konkrétně pedagogicky zhodnocovat jejich vzdor a negaci.

Když věk vzdoru a negace pomine a my vyrosteme, dané mezigenerační napětí se stírá. Vztah začíná fungovat i obráceně, zejména v rodině: „Když mi děti něco doporučí, tak to beru vážně.“⁷ Dodejme, že děti tohoto narátora jsou už dospělé. Nejednou jsou zmiňováni i knihovníci či

- 1 Cit. podle CHYMKOWSKI, Roman. *Autobiografie lekturowe studentów*. Warszawa: Biblioteka Narodowa, 2011, s. 37.
- 2 Cit. podle STEINBERG, Israel (ed.). *Židovská moudrost tří tisíciletí*. Přeložil Vratislav Jiljí Slezák. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2014, s. 188.
- 3 Cit. podle ROSENTHAL, Nadine. *Speaking of Reading*. Portsmouth: Heinemann, 1995, s. 4.
- 4 Psychoterapeutka (na mateřské dovolené), 40 let.
- 5 Viz CHALOUPEK, Otakar. *Rodina a počátky dětského čtenářství*. Praha: Victoria Publishing, 1995, zejména s. 15.
- 6 Důchodkyně, dříve učitelka, 74 let.
- 7 Programátor a jednatel softwarové společnosti, 51 let.

knihovnice. Jde o tipaře z jakési šedé zóny, tj. jsou sice institucí, ale necítíme se tu být pod tlakem: „Mám i své doporučovatelé. Je to třeba místní knihovnice, ale není jediná.“⁸ Jiným takovým sice institucionálním, ale přece jen důvěryhodným tipařem může být kněz. I na ně ve výpovědích několikrát dojde. Stejně jako na skautské vedoucí: „Ale měl jsem jednoho inspirátora, o tři roky staršího bratrance. On v Praze chodil do docela slušného, v podstatě skautského oddílu [bylo to v osmdesátých letech, kdy skaut byl zakázán] a ti vedoucí se rozhodli suplovat nezáživnou školní nabídku povinné četby a udělali takový seznam, co by se hodilo pro který věk, tak jsem z toho seznamu taky čerpal.“⁹ Zde jde doporučení dokonce přes dvě instance, čímž dostává bezmála až jakousi misijní podobu. Čili názorný příklad toho, jak funguje tipařská sociální síť.

Partneři, kamarádi, přátelé

Manželé mají výhodu, že se mohou společně strávenými lety nějak čtenářsky „sehrát“, poznat zázemí toho druhého, svůj vkus i preference, najít si tipařské způsoby, v nichž se vzájemně akceptují; například že nemusí jít o rovnováhu: „Doma je to u nás tak, že knížky spíš doporučuju ženě já než ona mně. Teď jsem třeba přinesl *Aristokratku* a byla z ní nadšená víc než já.“¹⁰ V dalším svědectví to funguje genderově naopak. Navíc muž je zde nejenom adresátem partnerčiných tipů, ale je jí přímo čtenářsky formován: „Pak jsem v sedmdvaceti potkal přítelkyni Petru, tak jsem neměl

šanci nečíst. Ta mě začala tvarovat téma knížkama. Položila to někde, že by se mi to mohlo líbit... tak jsem zkoušel jednu knížku za druhou.“¹¹

Nejpočetnějším hnízdem jsou však kamarádi nebo alespoň lidé přibližně stejného věku. Ti tvoří naši tipařskou infrastrukturu nejčastěji: „Mám spoustu kamarádek, co hodně čtou, hodně si knížky kupují, takže vzájemně si doporučujeme knížky a půjčujeme.“¹² Nejmladší generace, ale nejenom ona, si část této struktury buduje v digitálním prostoru, zejména na Facebooku či Twitteru: „Internet je můj pracovní nástroj, jinak používám Twitter. Tam funguje celkem i knihařská komunita, takže odsud беру i dost tipů.“¹³

V době, kdy se všichni topíme v nadbytku titulů a informací, stává se role tipaře stále více určující. Což ostatně vplynulo i z našich statistických výzkumů. Počet těch, kdo na otázku „Kde získáváte informace o knížkách?“ odpověděli „od blízkých a známých“, se neustále zvyšuje.¹⁴ Globální společnost s nadbytkem všeho, včetně knih a informací, nás tak paradoxně stále více nutí, abychom se vraceli k chování nejbližší komunity. Ve chvílích zahlcení je pro nás nejpodstatnějším vodítkem hlas z našeho blízkého okolí. Tipaři se v takových situacích stávají nejenom zdroji informací, ale i arbitry vkusu: „Mám švagrovou, která hodně čte, v Praze, ta mi vždy doporučí nějaké knihy. Když to [Stiega Larssona] čte moje švagrová, která je fajnšmekr na knížky, tak to asi bude dobrý.“¹⁵

Optika, kterou nabízí tento fenomén, nám dává zhlédnout následující: čtení se ukazuje jako proces dialogicko-sociální. Je vztahem i sítí. Kdo má svého (či své) tipaře, má čtenářsky ne-li vystaráno, tedy alespoň postaráno.

- 8 Invalidní důchodkyně (přivýdělek jako učitelka v jeslích), 56 let.
- 9 Historik, archeolog, 47 let.
- 10 Podnikatel (rodinná firma), 51 let.
- 11 Umělecký kovář, 34 let.
- 12 Podnikatelka (OSVČ), 43 let.
- 13 Webový designer, OSVČ, 41 let.
- 14 2007 – 52 %, 2010 – 54 %, 2013 – 59 %.
- 15 Důchodkyně, dříve dojíčka krav a ekonomka, 64 let.

JIŘÍ TRÁVNÍČEK

✉ travnicek@ucl.cas.cz

V příštím čísle: fenomén Povinná četba

Úrodný klín české literární erotiky

KOPÁČ, Radim, Josef SCHWARZ a Jakub ŠOFAR (eds.). *Ve sladké tísni klína*. 1. vydání. Praha: Paseka, 2016. 320 stran.

Málokdo toho napsal o erotice v literatuře tolik jako Radim Kopáč (* 1976), toho času zaměstnanec Ministerstva kultury ČR. Nadmíru plodný kulturní publicista, nakladatelský i časopisecký redaktor a editor, přezdívaný některými trochu výsměšně „gastarbajtr české literatury“, je (spolu)autorem celé řady titulů nahlízejících z různých stran odvěké sepětí lidské sexuality a světa umění, z nichž většinu napsal s Josefem Schwarzem. Do této kategorie patří publikace *Nevěstince a nevěstky* (2013) z cyklu *Zmizelá Praha*, soubor statí *Pohlavní sklony v pořádku?* (2011), kniha o erotismu v dílech Zbyňka Havlíčka, Jany Krejcarové a Egona Bondyho *Létavice touhy* (2011), soubor erotických textů připisovaných Jaroslavu Vrchlickému *Vrchlický erotický* (2011) nebo pojednání o erotice v české literatuře 19. a 20. století *Zůstaňtež tudíž tajemstvím...* (2010).

Nejnovějším počinem dua Kopáč & Schwarz na tomto poli je antologie s poetickým halasovským názvem *Ve sladké tísni klína*. Bohatě ilustrovaný třisetstránkový svazek menšího formátu slibuje dle svého podtitulu čtenářům představit „erotiku v české literatuře od počátku po dnešek“. Výsledný záběr je však přece jen o něco skromnější – domnělý „počátek“ české literatury autoři situovali do poloviny 14. století, které bylo podle jejich slov „prvním vrcholem původní české literatury“, a oním „dneškem“ se trochu překvapivě ukazuje být rok 1989. Nutno ovšem podotknout, že tématu české literární erotiky po roce 1989 se Kopáč se Schwarzem opakovaně dotkli v některých výše zmiňovaných publikacích.

„Já jsem se tě neprosil, proč jsi za mnou přišla? Tys mně dala veverka, já jsem ti dal sysla. – To bych ráda věděla, jaký jest to syslík, když on leze do díry, nechá venku pytlík.“

(anonym, 18. století)

Knihu dedikovanou „Bohuslavu Broukovi, tomu, co neměl pohlaví zarostlé mechem“ (těmito slovy kdysi Brouk složil poklonu K. H. Máchovi), uvozuje předmluva literárního kritika, publicisty a editora Jana Nejedlého, který před lety společně s Radimem Kopáčem uspořádal antologii s názvem *Jezdec na delfině* (2005). Ta představila českou erotickou literaturu z let 1990 až 2005 a tvoří tak vlastně doplňující protějšek knihy *Ve sladké tísni klína* (jejíž završení rokem 1989 se v tomto světle jeví vcelku logické). Na přítomné antologii oceňuje zejména její ekumenické pojetí, které nedělá rozdíl mezi tvorbou lidovou a uměleckou ani literaturou takzvané vysokou a nízkou. Zmiňuje také důležitý fakt, který odpůrci erotické literatury často přehlížejí, a sice že „to všechno jsou dokumenty doby a jejich valivých proměn“.

Sledovaný úsek dějin české erotické literatury autoři dále člení do pěti kratších etap, v jejichž níkerak překvapivém časovém vymezení se odrazí tuzemský vývoj umělecký i politický. Čtenářům jsou tak postupně představena eroticky laděná díla starší české literatury (do roku 1780), doby národního obrození (1780–1850), druhé poloviny 19. století a prvních dekád století dvacátého (1850–1918), éry první republiky s přesahem do válečných let (1918–1948) a čtyř desetiletí komunistické totality (1948–1989). Jednotlivé oddíly pak sestávají z krátké přehledové stati, jejímž

autorem je Radim Kopáč, a souboru básnických či prozaických textů dané provenience (které spolu s Kopáčem vybíral Jakub Šofar).

„Rozčilovala ho. Proto chtěl ji za ženu. Aby mohl ji užít, kdykoli by chtěl. Maitressou jeho měla být. Nic více. A zaplatit jemu svým věnem. Fuj! Jak to bylo hnusné! Prostituce manželství! Bestiálnost chráněná zákonem!”

(Karel Kamínek: Konec písně, 1896)

Kopáčovy exkurzy nezapřou autorství zkušeného stylisty, obdařeného schopností výstižné zkratky i obrazného vyjádření, a přestože jsou psány stylem spíše publicistickým, poskytují čtenáři zasvěceného průvodce po erotikou dotčených oblastech česky psané literatury (latinské, německé a další cizojazyčné plody tuzemského písemnictví autoři přiznaně opomíjejí). Pětice literárněhistorických statí přitom plní nejen roli komentáře k zařazeným beletristickým materiálům (krátce představen autor, zdůvodněna volba ukázky a podána její stručná charakteristika), ale takřka nutně – s ohledem na neutěšenou bilanci tuzemské reflexe dané problematiky – též úlohu osvětovou. Nabízí rovněž nástin obsahu zastoupených děl a jejich zařazení do širšího kontextu, a to včetně pozdějších ohlasů, citace jiných literárních badatelů, odkazy na příslušné zdroje či zmínky o dalších publikacích s obdobnou tematikou.

Samotné texty jsou zde představovány (s výjimkou krátkých básní) formou pouhého úryvku a dohromady tvoří značně různorodou směsici, a to jak z hlediska kvality, tak žánru. Právě co největší pestrost byla nepochybně jedním z hlavních kritérií při sestavování přítomné antologie, naproti tomu na kvalitu (či estetickou hodnotu) příspěvků autoři nekladli nijak přehnané nároky. Jinak tomu ostatně ani být nemohlo, neboť erotická témata či motivy se nikdy netěšily v české literatuře takové hojnosti, aby si pořadatelé antologie mohli dovolit přehlížet všechna méně podařená díla.

„Spatřil jsem, jak z jejího klínu vytéká a bobtná její pohlaví, viděl jsem, jak stále rostouc přetéká z postele na zem a jako láva vyplňuje můj pokoj. Rychle jsem vstal a jako šílený prchal jsem z domu.”

(Jindřich Štyrský: Emilie přichází ke mně ve snu, 1933)

Do značné míry samozřejmě záleží na osobním vkusu čtenáře, jistě ovšem je, že si tu přijdou na

své jak citelé nápaditých metafor („maso bez kosti provrtalo dievku“) a cituplných vyznání, tak milovníci vulgárních výrazů a naturalistických výjevů. Přestože se erotická literatura (či spíše literární erotika) musela v průběhu staletí potýkat s leccím – od křesťanské morálky přes tiskovou cenzuru až po ideologický dohled –, dokázala téma lidské tělesnosti a sexuality nezřídka ztvárnit velmi originálně, poutavě i otevřeně, a přitom s jistým přesahem a humorem.

Přestože výběr spisovatelů a textů pro účely antologie, která má nadto překlenout takřka celé dějiny české literatury, je pochopitelně do značné míry ovlivněn subjektivním vkusem jejích pořadatelů, přítomný soubor můžeme – s ohledem na autorský záměr – směle označit za poměrně vyvážený a ve výsledku reprezentativní. A i když Kopáčova interpretace našich literárních dějin prizmatem erotiky působí snad až příliš suverénně a neproblematicky (viz například jeho jednoznačně negativní pohled na národní obrození, které nazývá tím skutečným obdobím *temna* v naší kulturní historii), nelze jeho statím upřít erudici, poutavost a záslužné vyzdvížení celé řady neprávem zapomenutých či přehlížených jmen a plodů české prózy a poezie.

„Mé milé je dnes dvacet čtyři / tak vytáhl jsem z kalhot úd / a napsal jsem si na žalud: / ‚Vše nejlepší Ti přeje Jiří!‘ / Už zvoní zvonek, otevírám / se ztopořeným pohlavím / dvě pionýrky na mě zíraj / snad přišly pro sběr, co já vím...”

(J. H. Krchovský, cca 1985)

Pomineme-li vlastní čtenářský požitek z přítomných básní a próz, nabízí antologie *Ve sladké tísní klína* nejedno zajímavé a pro leckoho i překvapující zjištění. Vedle nečekané přítomnosti některých jmen (např. Voskovec a Werich skrývající se za pseudonymem Sirius Vokno a jejich *Balada o šíšce*) či nezvyklého hodnocení vybraných etap našich literárních dějin (středověk přející erotice a naproti tomu národní obrození srovnávané co do míry umělecké svobody s komunistickou totalitou) k nim patří kupříkladu rozličnost rolí, jakých mohla erotika v literatuře nabývat (třeba za normalizace se stává gestem odporu), nebo samotný fakt, kolik autorů (i autorek), děl, forem, skupin a směrů se v dějinách české literatury odvážilo pracovat s erotickými motivy a tématem lidské sexuality jako takové.

O obecních kronikách z pohledu legislativy

Co je kronika obce, kdo ji vede a kdo do ní činí zápisy, kdo a kdy do ní může nahlížet, jak se při vedení kroniky vypořádá s ochranou osobních údajů a jak řešit archivaci obecní kroniky.

Ačkoliv je *Čtenář* určen zejména pro knihovny a jejich provozovatele, a tudíž nabízí především články z oblasti knihovnictví, snad si čtenáři *Čtenáře* rádi přečtou i článek týkající se obecních kronik. A pokud jsou mezi těmito čtenáři i obecní kronikáři, pak autor tohoto příspěvku doufá, že následující text jim pomůže v jejich práci.

Postavení kronik obcí bylo rámcově upraveno zákonem č. 80/1920 Sb., o pamětních knihách obecních, s účinností od 17. 2. 1920. K provedení tohoto zákona bylo následně vydáno nařízení vlády č. 169/1932 Sb., o pamětních knihách obecních. Oba tyto právní předpisy pozbyly účinnosti až dne 1. 7. 2006, kdy nabyl účinnosti zákon č. 132/2006 Sb., o kronikách obcí. Zákon o pamětních knihách obecních byl tedy účinný po dobu 86 let a nařízení vlády vydané k jeho provedení bylo účinné po dobu téměř 74 let. Leč čas oponou trhnul... a účinnosti nabyl zákon o kronikách obcí.

Obecní kronika podle dnešní právní úpravy a provádění zápisu do obecní kroniky

Podle zákona č. 132/2006 Sb., o kronikách obcí, platí, že každá obec vede kroniku, do které zaznamenává zprávy o důležitých a paměťhodných událostech v obci, přičemž zápis do kroniky musí být proveden alespoň jedenkrát za kalendářní rok. Zákon o kronikách obcí ve svém § 3 stanoví, že o obsahu zápisu rozhoduje obec, a tu vyvstává především otázka, který orgán obce má o obsahu zápisu rozhodovat.

Jak je známo, obec vykonává podle zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, v platném znění dvojí působnost: samostatnou a přenesenou. Zákon o kronikách obcí ani zákon o obcích sice výslovně neřeší, do které působnosti spadá vedení obecní kroniky, lze však soudit, že jde o sa-

mostatnou působnost obce. Obecní kronika se přímo vztahuje k obci, neboť jsou do ní zaznamenávány zprávy o důležitých a paměťhodných událostech v obci, její vedení je tedy v zájmu obce a jejích občanů, a tudíž podle § 35 odst. 1 zákona o obcích spadá do samostatné působnosti obce. Kromě toho není zákonem stanoveno, že by mělo jít o působnost přenesenou, ačkoli platí, že přenesená působnost musí být jako taková výslovně označena (§ 61 odst. 1 zákona o obcích).

Podle § 84 odst. 1 zákona o obcích platí, že ve věcech patřících do samostatné působnosti obce zásadně rozhoduje zastupitelstvo obce. Lze tudíž soudit, že o zápisu do obecní kroniky má rozhodovat zastupitelstvo, a to z následujících důvodů.

Zastupitelstvo je nejvyšším orgánem obce, složeným z členů volených v přímých volbách občany dané obce. Zastupitelstvo tak reprezentuje občany obce; jeho zasedání jsou veřejná (§ 93 zákona o obcích). Z hlediska zápisu do obecní kroniky je důležité, že jednání zastupitelstva se mohou účastnit i občané obce, kteří mohou případně navrhnout úpravy formulace zápisu do obecní kroniky, jak to i předpokládá § 4 zákona o kronikách obcí. V ideálním případě by zápis do obecní kroniky měl být výsledkem shody celého zastupitelstva, reprezentujícího občany obce, s případným zohledněním připomínek či návrhů občanů obce. Členové zastupitelstva mohou mít ovšem různé názory na to, jak mají být v obecní kronice pojednány důležité a paměťhodné události v obci; pokud se tedy zastupitelstvo na obsahu zápisu do obecní kroniky neshodne, uplatní se standardní postupy pro hlasování zastupitelstva, jak je předpokládá zákon o obcích.

Zápis v obecní kronice by měl každopádně vzniknout jako výsledek jednání zastupitelstva

obce – v podobě usnesení se všemi náležitostmi podle § 95 zákona o obcích, do kterého lze podle okolností i zapracovat návrhy vznesené na zasedání zastupitelstva ze strany občanů obce.

Nahlížení do obecní kroniky – základní principy

Do obecní kroniky může nahlížet podle § 4 zákona o kronikách obcí každý. Nezáleží na tom, zda jde o občana dané obce, ba nezáleží ani na tom, zda ten, kdo chce do kroniky nahlédnout, je státním občanem České republiky. Možnost nahlížení do obecní kroniky je prostředkem k naplnění základního účelu zákona o kronikách obcí: kronika všeobecně slouží pro informaci i poučení budoucím generacím.

Nahlížení do obecní kroniky může tedy kdokoli, a to na obecním úřadě příslušné obce. Obec je povinna stanovit, kdy je možné na obecním úřadě do kroniky nahlédnout. Zákon o kronikách obcí se omezuje na celkem obecné konstatování, že do obecní kroniky lze nahlédnout „ve vymezené době na obecním úřadě“, aniž by specifikoval, jak má být tato doba určena. Lze tu však vycházet z účelu zákona (neboli, jak by řekl právní teoretik: využít právní interpretační argument *e ratione legis*): obecní kronika musí efektivně plnit svůj účel, tedy mimo jiné sloužit pro informaci a poučení; aby tento účel mohla plnit, měla by být zpřístupňována pravidelně, například jedenkrát měsíčně – záleží samozřejmě na velikosti obce, na tom, kolik má pracovníků její obecní úřad, a také na časových možnostech kronikáře. Nelze tedy obecně říci, jak často má být obecní kronika poskytnuta k nahlédnutí, vždy však je třeba vycházet z účelu zákona o kronikách obcí, jak jsme o něm pojednali výše. Obec by měla vhodným způsobem informovat, kdy a kde je možné do obecní kroniky nahlédnout – například zveřejněním termínů na úřední desce, prostřednictvím webových stránek a podobně.

Zákon o kronikách obcí stanoví, že pokud je umožněno nahlédnutí do kroniky ručně psané nebo do kroniky mající podobu „tištěné vázané papírové knihy s číslovanými listy“ (kterážto kniha je nutným výstupem kronikářské činnosti v případě, že obec vede svoji kroniku v elektronické formě – tak stanoví § 2 odst. 1 zákona o kronikách obcí), musí se tak dít výlučně pod

dohledem kronikáře. Zde měl zákonodárce na mysli především ochranu obecní kroniky před poškozením. Bez přítomnosti kronikáře tedy není možné do obecní kroniky, jež je v ručně psané nebo tištěné podobě, nahlédnout.

Zákon o kronikách obcí sice stanoví, že do obecní kroniky lze nahlížet ve vymezené době na obecním úřadě, jak jsme o tom pojednali, to však nebrání obci, aby umožnila nahlédnout do kroniky i mimo stanovené termíny. Může třeba nastat situace, kdy například badatel-etnograf požádá o nahlédnutí do kroniky v určitý den. Obec může takové žádosti vyhovět, ovšem i v tomto případě musí být při nahlížení do kroniky přítomen kronikář.

Snad bude vhodné ještě připomenout něco, co je zdánlivě samozřejmé. Nahlížení do obecní kroniky nezáleží a nesmí záležet jen v tom, že kronikář umožní nahlédnout na jednu či dvě strany kroniky (i tento názor, právně chybný, se občas vyskytuje) – ten, kdo do kroniky nahlíží, nemůže být v nahlížení takovýmto způsobem omezen. Pokud by takto omezen byl, pak by vlastně neplnila obecní kronika svůj zákonem stanovený účel: jestliže například pojednání o událostech, jež se v obci staly v určitém roce, je v kronice na několika stranách, pak pro osobu, jež se chce s pojednáním o těchto událostech seznámit, nemůže být postačující nahlédnout na jednu či dvě strany kroniky. Pojem „nahlížení“ tedy v sobě zahrnuje i možnost v kronice listovat.

Lze tu spatřovat analogii s nahlížením do správního spisu podle § 38 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, v platném znění. Podle tohoto ustanovení mají účastníci správního řízení právo nahlížet do spisu; přitom nejsou a ani nemohou být omezeni na nahlížení jen do části spisu – pokud by tomu tak bylo, nemohlo by nahlížení do spisu plnit svůj účel, jímž je dát účastníkovi správního řízení možnost seznámit se se všemi podklady, které správní orgán v daném řízení shromáždil.

Nahlížení do obecní kroniky a zákon o ochraně osobních údajů

Téma vztahu zákona o kronikách obcí a zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, v platném znění je obtížné, leč pro praxi důležité. Proto se zde au-

tor zhluboka nadechne a vydá se na vskutku tenký led.

Zákon o ochraně osobních údajů stanoví, že tzv. správce (což je každý subjekt, který určuje účel a prostředky zpracování osobních údajů a provádí jejich zpracování) může zpracovávat osobní údaje zásadně jen se souhlasem subjektu údajů, tedy fyzické osoby, k níž se osobní údaje vztahují. Z tohoto pravidla nicméně zákon o ochraně osobních údajů zavádí určité výjimky; pro účel tohoto článku je podstatná výjimka podle § 5 odst. 2 písm. a) tohoto zákona, jež stanoví, že správce může zpracovávat osobní údaje i bez souhlasu subjektu údajů, jestliže je to nezbytné pro dodržení právní povinnosti správce. Jestliže tedy určitý zvláštní zákon ukládá správci plnit určitou povinnost, pro jejíž plnění je nezbytné zacházet s osobními údaji, pak má tento zvláštní zákon přednost před zákonem o ochraně osobních údajů.

Jak uvedeno výše, zákon o kronikách obcí stanoví ve svém § 4 právo každé osoby nahlédnout ve vymezené době na obecním úřadě do kroniky. Tomuto právu odpovídá povinnost obce stanovit dobu, v níž je možné na obecním úřadě do kroniky nahlížet. Obec je povinna plnit právní povinnost založenou v uvedeném ustanovení zákona o kronikách obcí, a protože jde o plnění právní povinnosti, není podle zákona o ochraně osobních údajů třeba souhlasu osob, jež jsou v obecní kronice uvedeny.

I zde spatřujeme analogii se správním řádem a nahlížením do správního spisu podle § 38 správního řádu: účastníci řízení i jiné osoby, které prokážou právní zájem, mají právo nahlížet do správního spisu. Tím, že umožní účastníkovi řízení nahlédnout do spisu, plní správní orgán svou zákonnou povinnost, založenou ve správním řádu, a k plnění této povinnosti není třeba souhlasu osob, které jsou ve správním spisu jmenovány. Tohoto souhlasu není třeba ani v případě, kdy jsou ve spise uvedeny osobní údaje těchto osob. Konkrétně: jestliže je například součástí spisu protokol o ohledání věci nebo protokol o ústním jednání (§ 49, § 54 správního řádu), pak v tomto protokolu musí být uvedeny osobní údaje fyzických osob, které se daného procesního úkonu účastnily, v rozsahu podle § 18 odst. 2 správního řádu: jméno, příjmení, datum narození a místo trvalého po-

bytu. S těmito údaji má účastník řízení právo se seznámit, aniž by k tomu bylo třeba souhlasu osoby jmenované v protokolu, o jejíž osobní údaje se jedná.

Shodně je tomu podle našeho názoru u nahlížení do obecní kroniky: zákon o obecních kronikách stanoví pravidla pro nahlížení do kroniky, stejně jako správní řád stanoví pravidla pro nahlížení do správního spisu. V obou zákonech je stanovena právní povinnost, kterou musí obecní úřad, resp. správní orgán, plnit, a podle § 5 odst. 2 písm. a) zákona o ochraně osobních údajů není třeba, aby s takovým nahlížením musela vyjádřit souhlas osoba, jejíž osobní údaje jsou v obecní kronice (či ve správním spise) uvedeny.

Nahlížení do obecní kroniky a povinnost ochrany obecní kroniky

Již jsme pojednali o tom, že do obecní kroniky může nahlížet každý, a to ve vymezené době na obecním úřadě, a obec je tedy povinna komukoli umožnit nahlédnutí do kroniky. Oproti této povinnosti však stojí, jak už to v právu bývá, jiná povinnost, zavedená v § 2 odst. 3 zákona o kronikách obcí. Podle tohoto ustanovení je obec povinna zabezpečit obecní kroniku proti ztrátě, poškození a neoprávněnému přístupu.

K naplnění této povinnosti slouží především to, že do obecní kroniky (je-li psána ručně nebo má-li podobu tištěné vázané knihy) je možno nahlížet výlučně pod dohledem kronikáře, který dbá toho, aby nahlížející osoba kroniku nepoškodila nebo neodcizila. Může však nastat situace, kdy je kronika v natolik špatném fyzickém stavu, že není možné do ní nahlížet a listovat v ní, aniž by došlo k jejímu poškození či dokonce zničení. V takovém případě, ač to zákon o kronikách obcí výslovně nestanoví, nelze nahlížení do obecní kroniky umožnit.

Oporu pro tento postup skýtá nejen zmíněný § 2 odst. 3 zákona o kronikách obcí, ale také § 38 odst. 2 zákona o obcích, podle kterého je obec povinna chránit svůj majetek před zničením, poškozením, odcizením nebo zneužitím. To samozřejmě platí i pro obecní kroniku coby majetek obce.

Obec tedy podle autorova názoru může odmítnout nahlížení do ručně psané nebo tištěné kroniky v případě, že fyzický stav kroniky

neumožňuje do ní nahlédnout bez rizika jejího poškození. Jako příklad se nabízí situace, kdy při povodních byla zatopena budova obecního úřadu, obecní kronika byla poškozena vodou a není možné do ní nahlížet, dokud nebude vysušena tak, aby bylo možno v kronice listovat.

Tu lze spatřovat analogii s ochranou archiválií a navazující povinností archivu odepřít nahlédnutí do archiválií podle § 38 odst. 1 zákona č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů, v platném znění mimo jiné z toho důvodu, že fyzický stav archiválie nahlížení neumožňuje.

Obecní kronika coby archiválie

Závěr předchozí části tohoto článku je oslím můstkem k pojednání o tom, jak zacházet s obecní kronikou z hlediska zákona o archivnictví a spisové službě.

Podle § 3 odst. 1 písm. f) zákona o archivnictví a spisové službě nesou územní samosprávné celky, což jsou obce a kraje, povinnost uchovávat dokumenty a umožnit výběr archiválií. Tato povinnost se týká i obecních kronik: podle přílohy 2 zákona musí být kroniky vždy předloženy k výběru za archiválie. Po dopsání obecní kroniky (přesněji: jejího dílu psaného ručně nebo jejího dílu vytištěného do podoby knihy) tedy nemůže obec s kronikou nakládat libovolně, nýbrž ji musí nadále chránit před ztrátou, poškozením i neoprávněným přístupem a musí umožnit příslušnému archivu posouzení, zda bude kronika vybrána za archiválii.

Výběr archiválií provádí příslušný archiv; v případě obecních kronik je to státní oblastní archiv, do jehož územní působnosti spadá

obec, o jejíž obecní kroniku se jedná – tak stanoví § 48 odst. 1 ve spojení s § 49 odst. 1 písm. b) bod 1 zákona o archivnictví a spisové službě.

Pokud je obecní kronika vybrána za archiválii (což zpravidla je – vzhledem k jejímu významu a účelu popsanému v zákoně o kronikách obcí), postupem podle zákona o archivnictví a spisové službě ji může převzít do své archivní péče příslušný státní oblastní archiv, jak to umožňuje § 49 odst. 2 písm. a) tohoto zákona.

Jestliže je obecní kronika vybrána za archiválii a uložena v příslušném archivu, pak již obec nemá – z podstaty věci – povinnost umožnit nahlížení podle zákona o kronikách obcí. Nahlížení do obecní kroniky uložené v archivu se řídí pravidly pro nahlížení do archiválií, jak je stanoví zákon o archivnictví a spisové službě a badatelské řády jednotlivých archivů.

Několik slov závěrem

Autor se pokusil v tomto článku nabídnout návrh řešení některých právních problémů, které s vedením obecních kronik souvisejí. Nechtě čtenář *Čtenáře* posoudí, zda se to autorovi podařilo, a nechtě zároveň má na paměti, že právní názory mohou být a jsou různé. Nikoli bezdůvodně se říká, že co právník, to názor.

Autor děkuje všem, kdož se s větším či menším nasazením prokousali až k závěru tohoto článku, a hlavně upřímně děkuje všem kronikářům, kteří provádějí zápisy do obecních kronik (a dohlížejí na ty, kdož do obecních kronik nahlíží) – za jejich práci, která je zárukou toho, že obecní kronika, jak říká zákon, poskytne informaci i poučení budoucím generacím.

JIŘÍ KLUSOŇ Jiri.Kluson@mkcr.cz

Oceňování knihovnic, knihovníků a knihoven Jak to bylo v roce 2015?

Oceňování knihoven bylo mezi lety 1950–1989 pevně organizováno v rámci soutěže *Budujeme vzornou lidovou knihovnu*. S politickými a společenskými změnami v roce 1989 soutěž zanikla a po další desetiletí knihovny oceňovány prakticky nebyly. Až v roce 1999 navázala Sekce veřejných knihoven SKIP spoluprací se Spolkem pro obnovu venkova a na této platformě vznikl nápad začlenit oceňování knihoven do již existující soutěže *Vesnice roku*. Ve stejné době byla poprvé udělena Cena INFORUM, o rok později přibyla Medaile Z. V. Tobolky udělovaná Sdružením knihoven, v letech 2000–2002 uděloval SKIP ocenění *Knihovna roku* (od roku 2003 MK ČR).

V následujících 15 letech již začala pociťovat potřebu ocenit dobrou práci knihoven, knihovnic a knihovníků a mimořádné výsledky a počiny v oboru řada dalších subjektů. Jak je tomu tedy nyní? K utvoření představy může posloužit následující přehled, který však nemusí být vyčerpávající. Jeho příprava vycházela z informací poskytnutých krajskými knihovnami a z informací zveřejněných na internetu.

CELOSTÁTNÍ OCEŇOVÁNÍ KNIHOVNÍKŮ

Ministerstvo kultury ČR

uděluje od roku 2003 cenu **Knihovna roku** ve dvou kategoriích:

- základní knihovna – je určena především knihovnám v malých obcích, kde působí dobrovolní knihovníci, jako vyjádření veřejného uznání této prospěšné práce; předpokládá se již osvědčená návaznost na úspěšné umístění v soutěži *Vesnice roku*;
- významný počín v oblasti poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb – například zpřístupnění nových informačních zdrojů, databází, nabídky nových služeb, zpřístupnění novostaveb a rekonstruovaných prostor knihoven, organizace odborných akcí apod.

V obou kategoriích obdrží provozovatel knihovny, případně fyzická osoba u kategorie b) diplom a finanční odměnu ve výši 70 000 Kč. Slavnostní udílení cen probíhá u příležitosti

Týdne knihoven zpravidla v krásných prostorách Zrcadlové kaple pražského Klementina.

Sdružení knihoven ČR (SDRUK) a Nadace knihoven

uděluje osobnostem českého knihovnictví od roku 2000 **Medaili Z. V. Tobolky**.

Medaile nese jméno po Zdeňku Václavu Tobolkovi (1874–1951), kterého knihovnická veřejnost zná jako autora *Pravidel popisu prvotisků* a tzv. Knihopisu, ale také jako zakladatele Státní knihovnické školy a osobnost, která prosadila knihovnictví jako studijní obor na Univerzitě Karlově. Medaili uděluje Sdružení knihoven ČR a Nadace knihoven na základě návrhů členů SDRUK jedenkrát ročně u příležitosti konání konference *Knihovny současnosti*, a to ve dvou kategoriích:

- za významný přínos k rozvoji českého knihovnictví,
- za celoživotní práci v českém knihovnictví.

1 Článek vychází z příspěvku předneseného na konferenci *Regionální funkce knihoven 2015* (Pardubice, 20.–21. 10. 2015). Prezentace s podrobnějšími informacemi a odkazy na pravidla ocenění v jednotlivých krajích je zveřejněna na stránce <http://ipk.nkp.cz/programy-podpory/regionalni-funkce-verejnych-knihoven/celostatni-seminare-regionalni-funkce-knihoven/celostatni-seminar-regionalni-funkce-knihoven-2015-pardubice-20-21-10-2015>.

Z OBÁLKY

Letní čítárny u vody

Knihovny a knihovníci nezahálají ani v létě. Na mnoha místech naší republiky se můžete při návštěvě venkovních koupališť a plováren setkat s nabídkou různorodého čtení – knihovny zde nabízejí k vypůjčení knihy a časopisy ze svých fondů, nebo pro čtenáře připravují vyřazené a nevyužité dokumenty do samoobslužných knihovniček. Jen namátkou jmenujeme například knihovnu v Plané nad Lužnicí, v Rokycanech, v Náchodě či v Táboře. Na obálku jsme vybrali knihovničku z Knihovny města Plzně a doplňujeme ji lákavým plakátkem z Městské knihovny Ladislava z Boskovic v Moravské Třebové.

Organizační výbor konference INFORUM (Albertina icome Praha a Vysoká škola ekonomická v Praze)

Od roku 1999 je **Cenou INFORUM** každoročně oceněn nejvýznamnější a nejlepší český produkt, služba nebo čin spojený s elektronickými informačními zdroji, významný pro českou či slovenskou oblast za období od ledna předchozího roku. Nominovat na Cenu INFORUM může kdokoli prostřednictvím webového formuláře. Vítěze vybírají účastníci konference hlasováním v přihláškách na konferenci.

Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR (SKIP)

uděluje od roku 2001 **Cenu českých knihovníků** – ocenění za dlouholetou vynikající činnost v oboru knihovnictví, zejména aktivitu spojenou s řízením, modernizací, automatizací a výstavbou knihoven a jejich sítí, odbornou konzultační účast při projektování nových či rekonstrukci starších budov knihoven atd. Návrh na udělení Ceny může zaslat sekretariátu Výkonného výboru SKIP kterákoli fyzická nebo právnická osoba, která je řádným, institucionálním, čestným nebo zahraničním členem SKIP. O jejím udělení rozhoduje pětičlenná komise jmenovaná VV SKIP, cena se zpravidla předává na valné hromadě SKIP. Nositeli ocenění se stalo od roku 2001 bezmála 40 osobností, v loňském roce poprvé také instituce. Za mimořádnou a ojedinělou partnerskou spolupráci obdržel Cenu českých knihovníků Goethe-Institut Prag.

Kromě Ceny českých knihovníků vyhlašuje SKIP řadu celostátních soutěží, na jejichž základě jsou oceňovány knihovny i knihovnické osobnosti:

Městská knihovna roku

Soutěž o nejlepší městskou knihovnu vyhlásil SKIP v loňském roce již po šesté. Záštitu nad soutěží převzal Svaz měst a obcí ČR. Cílem soutěže je ocenit nejlepší české knihovny, které jsou provozovány či zřizovány městy, a motivovat je k rozšíření a zkvalitnění veřejných knihovnických a informačních služeb. Vyhodnocení soutěže probíhá ve dvou kolech. V prvním kole jsou knihovny hodnoceny metodou

benchmarkingu v pěti velikostních kategoriích měst podle počtu obyvatel. V druhém kole navštíví vítěze jednotlivých kategorií odborná komise, která vybere vítěznou knihovnu. Městská knihovna roku 2015 obdržela částku 20 000 Kč, kterou věnoval SKIP, a od firmy Bohemiasoft, s. r. o., šek s částkou 20 000 Kč na pořízení virtuální prohlídky a celkové zpracování profilu vítězné knihovny. Svaz měst a obcí ČR věnoval vítězné knihovně knihobudku. Cena se předává společně s předáváním ceny *Knihovna roku*.

Soutěž MARK

(* MARK = *Mladý/á Atraktivní Rozumný/á Knihovník/ice, též Moudrý/á Aktivní Rozkvétající Knihovník/ice*)

Soutěž vyhlašuje SKIP pro pracovníky/pracovnice oboru knihovnictví a studenty oboru knihovnictví ve věku do 35 let. Ocenění se uděluje fyzické osobě za mimořádný knihovnicko-informační projekt, počín, publikaci, stavbu či jiné dílo nebo mimořádný přínos oboru v období od 1. 9. předchozího roku do 30. 6. hodnoceného roku. Nominaci může podat kterákoliv fyzická nebo právnická osoba, podmínkou pro nominovaného je trvalý pobyt na území České republiky a dosažení maximálně 35 let věku k poslednímu dni aktuálního ročníku soutěže. Ocenění je zpravidla předáváno na *Knihovnickém happeningu* pořádaném před zahájením *Týdne knihoven* a je spojeno s finančním oceněním (v roce 2015 – 10 000 Kč).

BIBLIOWEB

je soutěž o nejkvalitnější webové stránky knihoven v kategoriích podle velikosti obcí/měst vyhlašovaná v rámci celostátní akce *Březen – měsíc čtenářů* pod záštitou Asociace krajů České republiky. Cílem soutěže je udržovat kvalitu webových stránek knihoven na dostatečné úrovni, případně ji dále zvyšovat a dosáhnout, aby webové stránky sloužily jako spolehlivý zdroj informací o knihovnách i jejich službách a přilákaly do knihoven návštěvníky. Základní podmínkou účasti knihovny v soutěži BIBLIOWEB je zapojení do *Března – měsíce čtenářů*. Přihlášené webové stránky hodnotí odborná porota jmenovaná předsednictvem SKIP, a to ve dvou kolech. Knihovny, které splní základní kritéria, postoupí do druhého kola, v němž jsou

hodnoceny podle dalších stanovených podmínek. Důraz je kladen na přístupnost stránek pro zdravotně znevýhodněné uživatele. Slavnostní vyhlášení výsledků soutěže probíhá tradičně na konferenci ISSS (Internet ve státní správě a samosprávě) v Hradci Králové společně s udělením cen v soutěži o nejlepší internetovou stránku obce *Zlatý erb* a s oceněním *Český zavínáč*.

Kamarádka knihovna

je soutěž vyhlašovaná SKIPem a jeho Klubem dětských knihoven, která vybírá nejlepší knihovnu pro děti. Probíhá ve dvouletém cyklu, knihovny jsou rozděleny do kategorií podle počtu obyvatel. Hodnocení probíhá na základě základních kritérií, mezi něž patří v první řadě spokojenost dětí s knihovnou. Knihovny však musejí prokázat nejen to, že mají přívětivé děti, ale také vstřícnou provozní dobu, kvalitní fond knih, časopisů i zvukových dokumentů, moderní a atraktivní prostředí vybavené odpovídající technikou s přístupem k internetu. Hodnotí se, jak spolupracují se školami a jinými partnery v obci, jaké aktivity pro děti a rodiny připravují. Vedle toho se hodnotí i číselné ukazatele – procento registrovaných čtenářů do 15 let z počtu dětí v obci, počet výpůjček na jednoho registrovaného dětského uživatele, kvalita webových stránek aj. Odborná porota složená ze zástupců Národní knihovny ČR, SKIP a generálního partnera soutěže (firmy 3M) navštíví nejlepší knihovny v jednotlivých velikostních kategoriích a vybere vítěze, který obdrží finanční odměnu (v roce 2015 – 5000 Kč) a věcné ceny od partnera soutěže.

Soutěž Vesnice roku – Diplom za moderní knihovnické a informační služby

je ocenění, v němž hraje významnou roli SKIP a které je udělováno ve všech krajích České

republiky. Stojí tedy na pomezí celostátního a krajských ocenění.

Soutěž *Vesnice roku* v rámci Programu obnovy venkova je vyhlašována každoročně již od roku 1995. Úroveň knihovnických a informačních služeb se stala součástí hodnocení obcí v roce 2000, kdy se spoluvyhlašovatelem soutěže stal SKIP. Jeho zástupci jsou každoročně delegováni do krajských hodnotitelských komisí i do hodnotitelské komise celostátního kola *Vesnice roku*. V krajském kole soutěže je vedle hlavních ocenění (Zlatá, Modrá, Bílá, Zelená, Oranžová stuha) udělován obci – zřizovateli knihovny **Diplom za moderní knihovnické a informační služby** (dříve Diplom za vzorné vedení obecní knihovny). Finanční odměna pravidla neurčují, jednotlivé kraje ji k diplomu připojují podle vlastních možností a uvážení.

Výše odměn v jednotlivých krajích (v Kč):

Středočeský	40 000
Jihočeský	10 000
Plzeňský	10 000
Karlovarský	30 000
Ústecký	25 000
Liberecký	10 000
Královéhradecký	25 000
Pardubický	10–30 000
Olomoucký	50 000
Moravskoslezský	25 000
Jihomoravský	40 000
Zlínský	20–25 000
Vysočina	10 000

V návaznosti na krajská kola *Vesnice roku* zajišťují zástupci SKIP v hodnotitelských komisích nominaci jedné knihovny ze svého kraje na cenu *Knihovna roku*: zohledňují doporučení, že by jí měla být knihovna oceněná diplomem v rámci soutěže *Vesnice roku*. Pokud se však vyskytnou okolnosti, které to neumožní, mohou vybrat pro nominaci jinou knihovnu.

OCENĚOVÁNÍ KNIHOVEN V JEDNOTLIVÝCH KRAJÍCH

Zásaditou a obětavou činností knihovnic/knihovníků nebo vynikající činností knihoven oceňují kraje, krajské knihovny, regionální organizace SKIP – v řadě případů společně. V každém ze 14 krajů České republiky jsou

knihovny a lidé, kteří v nich pracují, oceňováni jiným způsobem. Následující přehled ukazuje, jaká byla situace v jednotlivých krajích v roce 2015.

Kraj Praha

Pražský magistrát ani Městská knihovna v Praze knihovny neoceňuje. Cenu **Pražská knihovnice / Pražský knihovník** za významný knihovnický počín nebo soustavnou činnost v oboru, která je přínosem pro region Praha nebo celý obor, uděluje od roku 2005 každoročně pražská organizace SKIP. Nominaci podává člen/členka organizace, nominován může být kdokoli působící v oboru v pražském regionu, z knihoven všech typů nebo pracovišť vzdělávajících knihovníky a informační pracovníky (ÚISK, VOŠIS), bez ohledu na věk (včetně studentek/studentů) a knihovnické vzdělání, podmínkou není ani členství ve SKIP. O udělení ceny rozhoduje výbor pražské organizace. Oceněním je diplom/certifikát a věcná cena s pražským motivem/symbolem. Cena je vyhlášována při příležitosti konání výroční konference pražské organizace.

Středočeský kraj

Cenu **Středočeský Kramerius** uděluje od roku 2012 Středočeský kraj ve spolupráci se Středočeskou vědeckou knihovnou v Kladně neprofesionálním knihovnicím/knihovnicím. SVK v Kladně a městské knihovny v Benešově, Kutné Hoře, Mladé Boleslavi a Příbrami (knihovny pověřené výkonem regionálních funkcí) nominují z každé oblasti jednoho knihovníka/knihovnici. Navržené osobnosti musejí ve své činnosti splňovat vybraná kritéria. Udělení ocenění schvaluje Komise pro kulturu a památkovou péči Středočeského kraje a Rada Středočeského kraje. Oceněným je na slavnostním shromáždění pořádaném zpravidla k *Týdnu knihoven* za přítomnosti představitelů kraje, zástupců SVK v Kladně, zřizovatelů knihoven oceněných knihovniců a zástupců pověřených knihoven předán diplom, finanční odměna ve výši 4000 Kč a drobné dary, získají také právo vylepit si ve své knihovně logo Středočeského Krameria.

Středočeská organizace SKIP uděluje od roku 2011 ocenění středočeského knihovníka / středočeské knihovnice **Papilio bibliothecalis** za významný knihovnický počín nebo soustavnou přínosnou činnost v oboru. Nominovaná osobnost musí být členem SKIP nebo pracovníkem/pracovnicí institucionálního člena. O udě-

lení ceny rozhoduje regionální výbor SKIP. Symbolická věcná cena je předávána na každoročním setkání středočeských knihovniců – tzv. SKIPování.

Jihočeský kraj

Jihočeská organizace SKIP uděluje symbolickou cenu **Librosaurus** knihovnicím/knihovnicům a příznivcům knihoven, například starostům/starostkám, kteří se zasloužili o rozvoj knihovny. Cena je předávána u příležitosti tradičního *Malého podzimního setkání členů Jihočeské organizace SKIP*. Jihočeský kraj ani Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích knihovny neoceňuje, sbírá zkušenosti a ocenění připravuje.

Plzeňský kraj

Regionální organizace SKIP Plzeňského kraje uděluje knihovnicím/knihovnicům **Čestné uznání** za dlouholeté zásluhy, za obětavou činnost ve prospěch veřejného knihovnictví Plzeňského kraje. Návrhy na ocenění předkládají zástupci pověřených knihoven. Ocenění – diplom a malá pozornost – je předáváno zpravidla na valných hromadách SKIP Plzeňského kraje. Plzeňský kraj ani Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje knihovny neoceňuje.

Karlovarský kraj

Ocenění **Nejlepší dobrovolný knihovník Karlovarského kraje** uděluje od roku 2012 jednou za dva roky Karlovarský kraj a Krajská knihovna Karlovy Vary. Krajská knihovna a pověřené knihovny nominují vždy jednu knihovnici/knihovníka z každého ze tří okresů. Pro nominaci platí kritéria zahrnující odborné dovednosti knihovnice/knihovníka, úroveň práce s uživateli, péči o prostředí knihovny, kvalitu webových stránek knihovny aj. Oceněné osobnosti obdrží pamětní list a finanční odměnu ve výši 3000 Kč.

Nejlepší profesionální knihovna Karlovarského kraje je ocenění udělované Karlovarským krajem a Krajskou knihovnou Karlovy Vary od roku 2014 rovněž ve dvouletém cyklu. Stejně jako u ocenění dobrovolných knihovniců nominují KK Karlovy Vary a pověřené knihovny na ocenění vždy jednu knihovnu z každého okresu. Komise složená ze zástupců

Krajského úřadu Karlovarského kraje, KK Karlovy Vary a pověřených knihoven určí na základě podrobných kritérií a návštěvy v nominovaných knihovnách pořadí oceněných knihoven bodováním. Všechny knihovny obdrží pamětní list a finanční odměnu odstupňovanou podle pořadí: 1. místo 5000 Kč, 2. místo 3000 Kč, 3. místo 2000 Kč.

Obě ocenění jsou předávána na *Slavnostním setkání knihovniců Karlovarského kraje* pořádaném s finanční podporou Karlovarského kraje u příležitosti *Týdne knihoven*.

Ústecký kraj

Ocenění **Knihovník Ústeckého kraje** pro knihovnice/knihovníky neprofesionálních knihoven uděluje Severočeská vědecká knihovna v Ústí nad Labem a Ústecký kraj ve spolupráci s regionálními organizacemi SKIP Ústeckého kraje a Chomutovska od roku 2015. Návrhy na ocenění mohou podávat pověřené knihovny, obce (zřizovatelé) i jednotlivci. Komise složená ze zástupců kraje, krajské knihovny a zástupců pověřených knihoven určí na základě plnění podrobných kritérií a návštěvy nominovaných knihoven pořadí tří oceněných knihovnic/knihovniců. Finanční ocenění (za 1. místo 15 000 Kč, 2. místo 10 000 Kč a 3. místo 5000 Kč) poskytuje Ústecký kraj formou daru. Ocenění bude předáváno při vhodné slavnostní příležitosti, v roce 2015 se tak stalo u příležitosti oslav 70. výročí vzniku Severočeské vědecké knihovny v Ústí nad Labem.

Liberecký kraj

Cenu **Nejlepší knihovna Libereckého kraje roku ...** uděluje Liberecký kraj ve spolupráci s Krajskou vědeckou knihovnou v Liberci jednou za dva roky, cena byla poprvé udělena v roce 2014. KVK v Liberci a pověřené knihovny nominují za každý ze čtyř okresů tři knihovny (profesionální i neprofesionální). Komise složená ze zástupců KÚ Libereckého kraje, KVK v Liberci a pověřených knihoven vybere na základě plnění stanovených kritérií jednu knihovnu z každého okresu. Pro všechny nominované knihovny jsou připraveny pamětní listy a knižní dary, čtyři vítězné knihovny obdrží diplom a finanční odměnu 10 000 Kč z prostředků Libereckého kraje. Ceny jsou předá-

vány na každoročním *Setkání knihovniců Libereckého kraje* pořádaném regionální organizací SKIP a KVK v Liberci za přítomnosti nominovaných knihoven a jejich zřizovatelů/provozovatelů a představitelů kraje.

Cenu **Knihovník/Knihovnice Libereckého kraje roku ...** uděluje každoročně od roku 2012 regionální organizace SKIP pod záštitou náměstka hejtmána pro řízení cestovního ruchu, památkové péče a kultury knihovnickým osobnostem Libereckého kraje ve dvou kategoriích: 1) za mimořádný počín v minulém období, 2) za celoživotní přínos knihovnictví v Libereckém kraji. Návrh na ocenění může podat kterákoli fyzická nebo právnická osoba, navržen může být kdokoli působící v oboru v Libereckém kraji z knihoven všech typů. Členství ve SKIP není podmínkou. O udělení ceny rozhodují členové regionálního výboru SKIP. Všichni nominovaní obdrží pamětní list a drobné dárky od regionální organizace SKIP a Libereckého kraje. Odměnou pro nositele ceny je navíc věcný dar (poukázka na nákup) v hodnotě 1000 Kč, kterou hradí ze svých prostředků regionální organizace SKIP. Na vyhlášení probíhající při tradičním *Setkání knihovniců Libereckého kraje* jsou pozváni zástupci zřizovatelů knihoven nominovaných knihovnic/knihovniců.

Královéhradecký kraj

Knihovník/knihovnice Královéhradeckého kraje roku ... je cenou udělovanou již od roku 2009 Studijní a vědeckou knihovnou v Hradci Králové a Regionálním výborem SKIP Východní Čechy pod záštitou hejtmána za mimořádně dlouhé působení v knihovnictví (delší než 30 let) či za příkladnou knihovnickou práci. Zpravidla je udělováno jedno ocenění knihovnici/knihovnicovi profesionální knihovny a pěti osobnostem z neprofesionálních knihoven (jedna z každého okresu). Návrhy na ocenění podávají pracovníci knihoven, o ocenění rozhoduje komise složená ze zástupců krajské knihovny a SKIP Východní Čechy. Ocenění se předává na slavnostním setkání knihovniců kraje, které organizuje krajská knihovna za účasti představitelů kraje, zástupců pověřených knihoven a zřizovatelů knihoven. Oceněným náleží diplom a věcný dar.

Pardubický kraj

Jediný kraj, kde knihovny ani knihovnice/knihovníci nejsou systematicky oceňováni.

Jednorázově v roce 2013 udělila Krajská knihovna v Pardubicích a SKIP Východní Čechy ceny **Knihovnický anděl** knihovnám, které dosahovaly dobrých výsledků, velkou měrou rozvíjely komunitní činnost, knihovnicím/knihovnickům, kteří se o svou knihovnu dlouhodobě dobře starali, zřizovatelům, kteří se v poslední době zasadili o přestěhování nebo rekonstrukci knihovny a její pěkné vybavení nebo zlepšení prostředí. Ocenění – diplom a keramická soška anděla s otevřenou knihou, kterou v rámci workshopu vytvořili účastníci keramických kurzů, bylo předáno na slavnostním kulturním podvečeru.

Kraj Vysočina

První kraj, v němž se začaly knihovny systematicky odměňovat. Již v roce 2002 získaly první knihovny titul **Knihovna Vysočiny roku ...**, ocenění pro neprofesionální knihovny udělované Krajskou knihovnou Vysočiny pod záštitou Kraje Vysočina. Do roku 2015 je obdrželo 171 knihoven. V roce 2012 byla pravidla upravena a vzniklo ocenění **Knihovna Vysočiny roku ... II. stupně** pro knihovny, které již jednou ocenění získaly a dále se rozvíjejí. Omezil se počet oceňovaných knihoven – každoročně obdrží z každého z pěti okresů jedna knihovna titul *Knihovna Vysočiny*, jedna titul *Knihovna Vysočiny II. stupně*. Se změnou pravidel přibýlo nové ocenění – **Diplom za nejlepší webovou stránku**, který každoročně obdrží dvě knihovny. Návrhy na ocenění podávají a zároveň o udělení cen rozhodují krajská a pověřené knihovny.

Kritéria nejsou pevně stanovena, metodici pověřených knihoven hodnotí zejména úroveň činnosti knihovny, aktivitu knihovníků při modernizaci a automatizaci knihovny, kulturně výchovnou činnost, oceňují dlouholetou práci knihovníků. Vyhodnocená knihovna obdrží diplom, knihovník finanční odměnu – za titul *Knihovna Vysočiny roku ... I. stupně* ve výši 2000 Kč, za *ocenění II. stupně* 3000 Kč, za nejlepší webové stránky 2000 Kč. Všichni ocenění dostanou knižní dary. Finanční odměny poskytuje Kraj Vysočina. Ocenění se vyhlašuje na tradiční *Malé knihovnické slavnosti*, která se v roce

2015 uskutečnila již poctřinácté. Hosty jsou knihovníci oceněných knihoven, zřizovatelé, ředitelé a metodici pověřených knihoven, zástupci Národní knihovny ČR, významní místní politici, zástupci města Havlíčkův Brod a zástupci KÚ Kraje Vysočina. Kraj Vysočina hradí náklady na organizační zajištění slavnosti.

Jihomoravský kraj

Ocenění pro nejlépe pracující neprofesionální knihovny uděluje Moravská zemská knihovna v Brně od roku 2011 jako vyjádření uznání obecní knihovně za její činnost a zásluhy o kvalitativní rozvoj veřejných knihovnických a informačních služeb a o celkový rozvoj kulturního života obce. Mezi sledovaná kritéria patří kvalita činnosti knihovny, aktivita knihovníka při modernizaci a automatizaci knihovny, úspěšná kulturně výchovná činnost, případně dlouholetá práce v knihovně. Návrhy na ocenění jedné knihovny z každé oblasti podává Moravská zemská knihovna a pověřené knihovny Jihomoravského kraje, Knihovna Jiřího Mahe na v Brně může navrhnout jednu pobočku. Nominované knihovny musejí být příjemci regionálních služeb. Diplomy, věcné ceny a finanční odměny jsou předávány na *Slavnostním setkání knihoven obcí Jihomoravského kraje* za účasti zástupců Jihomoravského kraje, pověřených knihoven a zřizovatelů oceněných knihoven.

V roce 2014 bylo na slavnostním setkání poprvé předáno ocenění pro nejlépe pracující profesionální knihovny nazvané **Profesionální knihovna Jihomoravského kraje** a zároveň udělena zvláštní cena **Knihovnická osobnost Jihomoravského kraje**. Kritéria přizpůsobená profesionálním knihovnám i forma nominací se prakticky shodují s oceněním pro neprofesionální knihovny.

Počátky oceňování zasloužilých pracovníků knihoven regionální organizací SKIP jsou spojeny se změnou jejího názvu v roce 2007. V tomto roce byl poprvé udělen čestný titul **Velkomoravská knihovnice / Velkomoravský knihovník** za nadstandardní aktivity spojené s řízením a modernizací knihoven, realizací mimořádných nebo výjimečných aktivit v oblasti knihovnictví, podíl na činnosti a aktivitách SKIP, aktivní působení v regionální organizaci SKIP. Uděluje jej Regionální výbor SKIP Velká

Morava (Jihomoravský a Zlínský kraj). Nominaci podává fyzická nebo právnická osoba, která je individuálním, institucionálním nebo čestným členem SKIP, o udělení ceny rozhoduje regionální výbor SKIP hlasováním. Podmínkou pro nominaci je minimálně pětileté individuální členství ve SKIP Velká Morava, pouze výjimečně může být titul udělen osobnostem mimo organizaci. Diplom a dar bývá zpravidla předáván na Kolegiu nebo Valné hromadě SKIP Velká Morava.

Olomoucký kraj

Olomoucký kraj ani Vědecká knihovna v Olomouci knihovny neoceňuje. Cenu **Knihovnick/knihovnice Olomouckého kraje v roce ...** pro knihovnice/knihovníky působící na nejrůznějších pozicích, kteří v období minulého a současného roku dosáhli nepřehlédnutelných výsledků ve své práci, například realizovali nebo iniciovali mimořádný knihovnicko-informační nebo ediční počín nebo se výrazně zasloužili o rozvoj oboru, uděluje od roku 2011 Regionální organizace SKIP 10 Moravskoslezský a Olomoucký kraj. Návrh na ocenění může podat fyzická nebo právnická osoba, nominovaná knihovnice/knihovník musí být členem SKIP nebo pracovníkem/pracovnicí knihovny, která je institucionálním členem SKIP. O udělení titulu rozhoduje komise jmenovaná na tři roky regionálním výborem SKIP. Diplom a věcný dar obdrží oceněné osobnosti u příležitosti *Dne knihovníků SKIP 10 Moravskoslezský a Olomoucký kraj*.

Zlínský kraj

Ocenění **Knihovna Zlínského kraje roku ... a Zvláštní uznání pro knihovnici/knihovníka** uděluje od roku 2013 Zlínský kraj a Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně vždy jedné knihovně a jedné osobnosti z každého ze čtyř okresů. Záštitu nad oceněním přebírá člen rady kraje pro kulturu a cestovní ruch, který navíc přidává vlastní cenu za celoživotní přínos knihovnictví pro dlouholetou pracovní/pracovníka knihovny. Návrhy na ocenění podávají zástupci zřizovatelů/provozovatelů knihoven a odborná veřejnost. O udělení ocenění rozhoduje komise složená ze zástupců Zlínského kraje, krajské knihovny a pověřených knihoven

na základě návštěvy dvou knihoven z každého okresu, které nejlépe splňují kvantitativní ukazatele stanovené v podrobných kritériích. Oceněné knihovny obdrží na slavnostním předávání cen v sídle Zlínského kraje, případně v sídle krajské knihovny, pořádaném v návaznosti na *Týden knihoven*, diplom a finanční odměnu 10 000 Kč, nositelé zvláštního uznání pro knihovnici/knihovníka obdrží vedle diplomu poukázku na nákup knih v hodnotě 1000 Kč. Cena radního pro kulturu představuje diplom a dárkový koš.

Regionální výbor SKIP Velká Morava (Jihomoravský a Zlínský kraj) uděluje stejně tak jako v Jihomoravském kraji osobnostem z řad členů SKIP čestný titul **Velkomoravská knihovnice / Velkomoravský knihovník** – za nadstandardní aktivity spojené s řízením a modernizací knihoven, realizací mimořádných nebo výjimečných aktivit v oblasti knihovnictví, podíl na činnosti a aktivitách SKIP či aktivní působení v regionální organizaci SKIP. Podrobněji viz Jihomoravský kraj.

Zlínský kraj – okres Vsetín

Soutěž o Nejlepší knihovnici/knihovníka okresu Vsetín vyhlašuje Masarykova veřejná knihovna Vsetín již od roku 2009. Knihovny soutěží ve dvou kategoriích: a) malé profesionální knihovny do dvou pracovních úvazků, b) neprofesionální knihovny. Soutěžícími jsou knihovnice/knihovníci všech knihoven spadajících do příslušných kategorií. O vítězi rozhodne vedení MVK Vsetín a pracovnice regionálních služeb okresu Vsetín na základě plnění základních kritérií, kterými jsou statistické výsledky činnosti za uplynulý rok, a pomocných kritérií – vzhled knihovny, automatizace, webové stránky apod. Diplom a věcný dárek je vítězům předán na celookresní poradě pracovníků/pracovniců knihoven za účasti jejich zřizovatelů, zástupců kraje a města Vsetín.

Moravskoslezský kraj

Knihovnická K2 – cenu ve dvou variantách, které se budou pravidelně střídát, uděluje od roku 2015 Moravskoslezský kraj ve spolupráci s Moravskoslezskou vědeckou knihovnou v Ostravě. Nominaci na cenu podává zřizovatel/provozovatel knihovny, knihovna Moravskoslezského

kraje nebo fyzická osoba, o udělení ceny rozhoduje rada kraje na doporučení hodnotící komise složené ze zástupců Moravskoslezského kraje, krajského úřadu, MSVK v Ostravě a pověřených knihoven na základě kritérií modifikovaných pro obě varianty. Finanční odměnu zajišťuje ze svého rozpočtu Moravskoslezský kraj.

1. varianta **Knihovna Moravskoslezského kraje roku ...** (lichý rok) – cena pro veřejnou knihovnu nebo její pobočku za její činnost a rozvoj veřejných knihovnických a informačních služeb, kulturního života a celkový rozvoj místa, ve kterém knihovna působí. Vítězná knihovna obdrží vedle diplomu / pamětního listu finanční odměnu 50 000 Kč.

2. varianta **Knihovnik/knihovnice Moravskoslezského kraje roku ...** (sudý rok) – cena za nadstandardní aktivity spojené s řízením a modernizací veřejné knihovny nebo její pobočky, za realizaci mimořádných nebo výjimečných činností v oblasti knihovnictví anebo za mimořádný přínos v oboru. Poprvé bude udělena v letošním roce. Finanční odměnou v celkové výši 50 000 Kč mohou být oceněni až tři

jednotlivci podle pořadí: 1. místo – 25 000 Kč, 2. místo – 15 000 Kč a 3. místo – 10 000 Kč.

Diplom / pamětní list a finanční odměnu obdrží vítězná knihovna, knihovnik/knihovnice na slavnostním setkání u příležitosti *Týdne knihoven* za účasti nominovaných, jejich zřizovatelů/provozovatelů, zástupců kraje a pověřených knihoven.

Cena Knihovnik/knihovnice Moravskoslezského kraje v roce ... je regionální organizací SKIP 10 Moravskoslezského a Olomouckého kraje udělována za stejných podmínek jako v Olomouckém kraji knihovnicím/knihovnikům působícím na nejrůznějších pozicích, kteří v období minulého a současného roku dosáhli nepřehlédnutelných výsledků ve své práci, například realizovali nebo iniciovali mimořádný knihovnicko-informační nebo ediční počín nebo se výrazně zasloužili o rozvoj oboru. Podrobně viz Olomoucký kraj.

Souhrnný přehled oceňování knihoven, knihovnic/knihovníků v jednotlivých krajích a s ním související otázka: Zůstanou i v budoucnu některé řádky prázdné?

Kraj	Ocenění kraji a krajskými knihovnami (příp. ve spolupráci se SKIP)	Ocenění SKIP samostatně
Praha		SKIP 01
Středočeský	Kraj + SVK Kladno	SKIP 02
Jihočeský		SKIP 03
Plzeňský		SKIP 04
Karlovarský	Kraj + KK Karlovy Vary	
Ústecký	Kraj + SVK Ústí n. L. + SKIP 05 a 06	
Liberecký	Kraj + KVK v Liberci	SKIP 07
Královéhradecký	Kraj + SVK Hradec Králové + SKIP 08	
Pardubický	(jednorázově 2013 KK v Pardubicích + SKIP 08)	
Vysočina	Kraj + KK Vysočiny	
Jihomoravský	MZK Brno	SKIP 09
Olomoucký		SKIP 10
Zlínský	Kraj + KKFB Zlín, okres Vsetín – MVK Vsetín	SKIP 09
Moravskoslezský	Kraj + MSVK Ostrava	SKIP 10

JAROSLAVA STARCOVÁ starcova@kvkli.cz

Významné výročí Městské knihovny Rakovník

V roce 2016 slaví Městská knihovna Rakovník 175. výročí založení. Pojďme si připomenout, jak to všechno začalo.

Knihovna byla založena roku 1841 a největší podíl na jejím vzniku měli dva rakovnickí obrozenci – Matěj Dobromír Štembera a František Hovorka. Právě M. Štembera se stal i prvním ředitelem knihovny. Prvním knihovníkem se stal zdejší kaplan Josef Jerman. V průběhu let se měnilo nejen sídlo knihovny, ale i její tvář. K oddělení pro dospělé přibýlo oddělení pro malé čtenáře a audio-video oddělení. V současné době patří pod knihovnu i informační centrum a čtvrtým rokem také výstavní odpočinkový prostor – roubenka Lechnýřovna. Právě zde, v roubence, se u příležitosti výročí založení knihovny konala výstava s názvem: *My čteme. A vy?* Výstava, která probíhala v březnu a dubnu tohoto roku, zábavnou formou připomínala důležitost čtení, a tak si návštěvníci mohli například prohlédnout, v jakých nestandardních situacích a polohách čtou knihovníci, knihovnice a přátelé knihovny.

V rámci oslav jsme také 10. března uspořádali *Den otevřených dveří*. Zvídaví návštěvníci si mohli tento den prohlédnout veškeré prostory všech oddělení a nově zaregistrovaní čtenáři dostali jako dárek roční registraci zdarma.

Knihovna však tento rok žije ještě jednou významnou událostí. Připomínáme si 170. výročí narození Zikmunda Wintra, osoby úzce spojené s Rakovníkem a především s rakovnickým gymnáziem. Působil zde v letech 1874–1884 jako profesor zeměpisu a dějepisu. Osudným se mu však stalo setkání s rakovnickým archívem. Zde čerpal inspiraci pro své známé dílo *Rakovnické obrázky*. Život, dílo i odkaz tohoto slavného spisovatele přiblíží v průběhu celého roku 2016 seriál přednášek, výstav nebo speciálně komentovaných vycházek městem. Rakovnickí se k odkazu Zikmunda Wintra hrdě hlásí. Jeho jméno zde nese gymnázium, náměstí, ulice, taneční soutěž i divadelní přehlídka.

Foto archiv knihovny

V současné době se rakovnická knihovna řídí heslem *Knihovna nejsou pouze knihy*. Snažíme se tedy nejen podporovat čtení, ale i sdružovat čtenáře a přátele knihovny. Přejeme si, aby knihovna byla místem, kde se lidé budou setkávat a kde se budou cítit dobře. Za tímto účelem pořádáme mnoho výstav a s nimi spojených vernisáží, přednášek, scénických čtení v rámci cyklu *Listování*, besed a veřejných čtení.

Regály v knihovně jsou plné fantastických dramát, milostných romancí a napínavých příběhů. Bez čtenářů by však zůstaly jen ukryty v knihách. Děkujeme všem, kteří se i v dnešní době, čtení tolik nenakloněné, stále vrací a zůstávají nám věrni. A velké díky patří také naší paní ředitelce Mileně Křikavové za její neutuchající zápal a nadšený přístup, který nás směřuje pořád kupředu.

KRISTÝNA ORTČIKROVÁ

knihovna@knihovna-rakovnik.cz

Více hlav více ví aneb Nejsme soupeři, ale partneři

Foto archiv knihovny

Jak se dělá dobrá dětská knihovna? Jednoduchá otázka, odpověď již těžší. Ale základem všeho dobrého v knihovně je člověk – tedy zpravidla knihovnice (pánové prominou, za knihovnickým pultem jsme my ženy ve většině). Důležité je mít vizi a jít si za svým cílem. V našem případě, v Městské knihovně Klimkovice, se to povedlo. Knihovna zde působí od roku 1920 a prošla neuvěřitelným vývojem. Největšího pozitivního vzrůstu dosáhla během posledních deseti let. Máme výhodu, že se knihovna nachází v přízemí základní umělecké školy, a tudíž se v budově neustále pohybují děti (pět minut od budovy je základní škola, deset minut mateřská škola a stejně tak zastávky autobusové dopravy, které dovezou do Klimkovic děti z okolních vesnic). Na této

výhodě jsme začali stavět. Naším cílem bylo, je a bude rozšiřování dětské čtenářské základny. Není to jednoduché, protože ve městě působí Centrum volného času Mozaika se svými kroužky, základní škola má také různé volnočasové aktivity pro své žáky... Ale právě proto jsme si určili pravidla: nejsme soupeři, jsme partneři a platí, že „více hlav více ví“.

Prvním komunitním projektem, na kterém jsme si spolupráci vyzkoušeli, byl v roce 2012 *Den s Pánem prstenů*, akce pro celé rodiny a také pro dětské klienty nedalekých lázní. A tak jsme nastartovali výbornou spolupráci se skauty, turistickým centrem aj. Co se nám povedlo? Je těžké vybírat, protože každá akce se většinou setkala s kladným ohlasem. Skvěle funguje spolupráce

se základní školou, děti mají pravidelně hodiny literatury nebo vlastivědy v knihovně, všichni se vždy těšíme na *Adventní dostaveníčka* na náměstí, v *Týdnu knihoven* je připraven parádní program (divadlo, soutěže), samozřejmě je účast na celostátních projektech SKIP. Nejnovější spolupráci jsme navázali (a udělali jsme dobře) s výtvarným ateliérem *Malý velký architekt*, který v knihovně pravidelně připravuje „sezónní výzdobu“, a další novou aktivitou je spolupráce s literárně dramatickým oddělením ZUŠ. Na ukončení projektu *Už jsem čtenář – knížka pro prvňáčka* děti nastudují divadelní představení a to se malým záčkům moc líbí. Na co jsme opravdu pyšní,

je každoroční projekt s názvem *Zámecká literární noc*, kde se všichni vyřádí. Knihovna jako pořadatel, ochotníci hrají divadlo (děti i dospělí), autorské čtení, ochutnávka místních dobrot, hudební vystoupení, soutěže pro děti v různých, jindy nepřístupných prostorách zámku... To vše by se zcela jistě neobešlo bez dobrovolníků.

I stalo se také, že jsme se přihlásili do celostátní soutěže *Kamarádka knihovna*. Tím, že knihovnu děti oznámkovaly na výbornou, nám daly ten nejlepší důkaz o tom, že děláme svou práci dobře, smysluplně, s chutí a hlavně pro ně, naše milé dětské čtenáře.

ZUZANA KONVIČKOVÁ

✉ knihovna@mesto-klimkovice.cz

Z KNIHOVNICKÝCH STATISTIK

Výpůjčky dokumentů

Půjčování knihovních dokumentů z fondu knihovny (nebo prostřednictvím meziknihovních služeb z fondu jiné knihovny) patří mezi základní služby poskytované každou veřejnou knihovnou. Statistika výpůjček je tím nejpodstatnějším ukazatelem, který sleduje důsledně každá knihovna. Může sloužit ke kontrole toho, zda akviziční politika knihovny postupuje správným směrem a zda čtenáři nabídku knih a dalších dokumentů využívají. Je logické, že atraktivní nabídka literatury a především nových knih přiláká do knihovny více uživatelů i nových čtenářů. V současné době je také nutné, aby se knihovny snažily vycházet vstříc čtenářům, kteří upřednostňují čtení na nových médiích, jako jsou elektronické čtečky, tablety nebo jiná zařízení, a umožnily jim vypůjčit si elektronickou verzi knih a časopisů, pokud je to možné. Vítanou službou je i půjčování audioknih.

Knihovny mohou půjčovat dokumenty ve dvou režimech, a to jako absenční výpůjčky mimo prostory knihovny, nebo prezenční výpůjčky, které jsou určeny pouze ke studiu v knihovně. Jakým způsobem dokumenty knihovna zpřístupňuje, záleží pouze na jejím rozhodnutí.

Výpůjčky tištěných knih a dalších dokumentů na hmotném nosiči vykazujeme v ročním statis-

tickém výkazu „Kult (MK) 12-01“ v oddíle č. 3. Zahnujeme sem výpůjčky knih, periodik, mikrografických dokumentů, kartografických dokumentů, tištěných hudebnin, zvukových, obrazových a zvukově obrazových dokumentů, elektronických dokumentů a jiných, které nelze z hlediska druhu dokumentu zařadit mezi uvedené, například normy, patenty apod. Výpůjčky knih vykazujeme v podrobnějším členění, a to z hlediska typu literatury (krásná nebo naučná) a kategorie uživatelů (dospělí uživatelé, děti). Z celkového počtu výpůjček zde samostatně vykazujeme **prolongace a prezenční výpůjčky**. **Prolongace** provedená na základě požadavku uživatele v knihovně nebo online se vyazuje jako další výpůjčka. Výpůjčka vázaného nebo ukončeného ročníku periodika je vykazována jako jedna výpůjčka, u průběžně docházejících periodik je výpůjčkou každý jednotlivý sešit nebo číslo periodika.

Z hlediska statistiky za **prezenční výpůjčku** nepovažujeme, pokud si například čtenář vybírá knihy ve volném výběru, prohlíží je nebo studuje v knihovně. Rozhodujícím kritériem je, že prezenční výpůjčka musí být zaevidovaná ve výpůjčném systému. Prezenční výpůjčky proto vykazují zpravidla ty knihovny, které expedují knihy z uzavřených skladů.

Počet obyvatel: *	4 435	
Registrovaní čtenáři	794	
Čtenáři do 15 let	311	
Knihovní fond / z toho dětská literatura	20 184 / 5 583	* Údaje v tabulce
Kulturní a vzdělávací akce / z toho pro děti	40 / 33	převzaty z ročního výkazu
Přírůstky / z toho dětská literatura	885 / 263	o knihovně za rok 2015.

Definice pro správné vykazování výpůjček různých druhů dokumentů jsou uveřejněny v Deníku knihovny (<http://ipk.nkp.cz/statistika-pruzkumy-dokumenty/statistiky>).

Jak vykazovat **výpůjčky elektronických dokumentů**? V oddíle č. 3 statistického výkazu uvádíme pouze výpůjčky elektronických dokumentů na pevném nosiči. Vykazujeme zde dokumenty na CD-ROM nebo DVD nebo výpůjčky elektronických čteček (bez ohledu na počet nahraných dokumentů).

Elektronické informační zdroje dostupné online tvoří samostatnou skupinu dokumentů, která je vykazována v oddíle č. 5. Jedná se o elektronické databáze nebo jednotlivé dokumenty, ke kterým získala knihovna pro své uživatele přístup nákupem, sjednáním individuální nebo konsorciální licence nebo digitalizací. Využívání těchto zdrojů se začalo sledovat od roku 2010 v ukazateli **Počet zobrazených (stažených) digitálních dokumentů**. Nejčastěji se jedná o stahování článků, případně kapitol knih. V roce 2015 byl přidán další ukazatel – **elektronická výpůjčka elektronického dokumentu (e-výpůjčka)**. Čímž rozumíme přenos elektronického obsahu (e-knihy) na zařízení uživatele, kterým může být PC, čtečka, tablet apod., a to na časově omezenou dobu.

Přesné definice pro správné vykazování e-výpůjček jsou uvedeny v Deníku knihovny.

Počet zobrazených (stažených) digitálních dokumentů (definice)

Počet zobrazených (stažených – „download“) dokumentů z vlastních specializovaných databází a licencovaných elektronických informačních zdrojů, případně z OPAC, které jsou uživatelům k dispozici prostřednictvím lokální sítě nebo internetu.

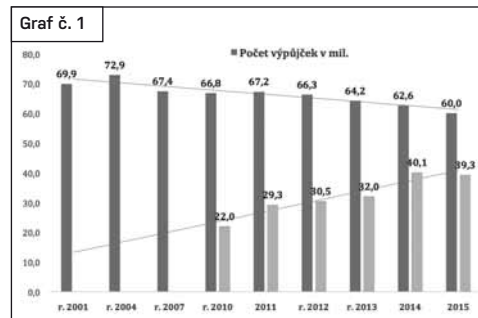
E-výpůjčka e-dokumentu, počet e-výpůjček e-dokumentů (definice)

Přenos elektronického dokumentu (zpravidla e-knihy) jednomu uživateli na časově omeze-

- 1 Lze započítat i zobrazování (stahování) samostatných digitálních dokumentů umístěných na webové stránce knihovny, např. digitalizované knihy a periodika. Podmínkou je, aby tyto dokumenty byly evidovány a zpracovány jakou součástí knihovního fondu. Pro dokumenty zpřístupňované ze serverů jiných poskytovatelů dodává statistiky poskytovatel příslušné služby, případně vedoucí konsorcia. Zpřístupňuje-li knihovna vlastní digitální dokumenty (např. vlastní digitalizované objekty, elektronické disertace apod.), vykazuje statistiky sama knihovna.
- Doporučuje se využívat statistiky kompatibilní s metodou COUNTER (viz <http://www.projectcounter.org>).

nou dobu na vlastní zařízení uživatele. Zahrnuje e-výpůjčky ze systémů typu eReading EBSCO, Ebrary, nepatří sem výpůjčka čtečky (ta se započítává do řádku 0314 jako výpůjčka elektronického dokumentu).

Vývoj počtu výpůjček a stažených digitálních dokumentů za veřejné knihovny ČR

Největšího počtu výpůjček v historii dosáhly veřejné knihovny v ČR v roce 2004, kdy bylo vykázáno 72,9 mil. výpůjček. Následující rok 2005 byl rokem obratu k postupnému poklesu tradičních výpůjčních služeb až k roku 2015, kdy bylo vykázáno pouze 60 mil. výpůjček. Pokles zájmu veřejnosti o půjčování tradičních dokumentů můžeme sledovat nejen v Česku, jedná se o celosvětový jev. Počet výpůjček fyzických dokumentů (knihy, periodika apod.) je vyrovnáván zájmem o využívání digitálních dokumentů. Ukazatel **počet stažených digitálních dokumentů** stoupal až do roku 2014, kdy dosáhl počtu 40 milionů dokumentů. V minulém roce evidujeme první pokles a v budoucnu uvidíme, zda se jedná o pokles setrvalý, nebo pouze o meziroční výkyv. Od roku 2015 se také začalo s evidencí e-výpůjček. Zde jsou knihovny teprve na začátku cesty – v roce 2015 vykážalo 72 knihoven celkem 34 656 e-výpůjček. Vývoj počtu výpůjček naznačuje, že úspěšné veřejné knihovny musí usilovat o to, aby svým uživatelům nabídly také služby v digitálním prostředí, jinak bude zájem o jejich služby postupně klesat.

Interkulturní knihovnické služby v Madridu

Počet imigrantů žijících ve Španělsku prudce narostl během poměrně krátkého časového období. Zatímco na počátku devadesátých let byl podíl cizinců téměř nulový, o dvacet let později se jednalo přibližně o 12 % obyvatel hlavního města. Tato výrazná změna ve složení populace byla pro knihovníky impulsem k přípravě projektu *Otevřená knihovna (Biblioteca Abierta)*, který fungoval v průběhu let 2005–2012 a přinesl mnohé změny do běžné praxe veřejných knihoven v této oblasti.

V textu je popsána aktuální situace v madridských knihovnách a detailně jsou představeny jednotlivé složky projektu *Otevřená knihovna*. Základní fakta o projektu jsou doplněna informacemi z rozhovoru s koordinátorkou projektu paní Marií Jesús Martínéz Martínéz¹, která vede oddělení koordinace a rozvoje knihovnictví v autonomní oblasti Madrid. Bylo navštíveno sedm poboček, především v oblastech s vysokým procentem imigrantů. Osobní hodnocení a důvody pro užívání či neužívání knihovnických služeb nabídnou rozhovory se třemi imigranty žijícími v Madridu.

Složení populace

Hlavní město Španělska Madrid se nachází ve stejnojmenné autonomní oblasti. Z toho důvodu je třeba vždy rozlišovat, zda se jedná o Madrid jako město, nebo jako autonomní oblast. Zatímco město Madrid má přes tři miliony obyvatel, v celé autonomní oblasti jich žije více než dvojnásobek.

V hlavním městě žije přibližně 12,14 % cizinců, v autonomní oblasti je podíl zahraničního obyvatelstva o něco málo vyšší – 13,34 %. V některých čtvrtích či obcích nemá španělský pas více než čtvrtina obyvatel. Nejvíce imigrantů pochází z Rumunska (23 % z celkového počtu cizinců), Maroka (9 %) a Číny (6 %). Od roku 2010 počet imigrantů v autonomní oblasti výrazně klesá – z více než 1,1 milionu v lednu 2010 na přibližně 870 000 v lednu 2015. Úbytek je znát především u imigrantů z Latinské Ameriky. Důvodem je na

Knihovna Pedro Salinas v centru Madridu

Foto archiv autorky

jedné straně častý návrat do země původu v důsledku ekonomické krize a vysoké nezaměstnanosti, na druhé straně nabývání španělského občanství. Nárůst lze sledovat pouze u počtu imigrantů z Číny a Venezuely.

Knihovny v Madridu

Autonomní oblast Madrid spravuje více než 200 knihoven. Přímou v hlavním městě funguje jak síť knihoven zřizovaná Radou pro zaměstnanost, turismus a kulturu autonomní oblasti Madrid, tak síť knihoven zřizovaná radnicí města Madrid. Tato situace může být poněkud matoucí, protože síť fungují odděleně, přestože v některých oblastech spolupracují.

Městské veřejné knihovny (Bibliotecas públicas municipales) mimo centrální služby spravují také 31 poboček v samostatných budovách, síť poboček v metru (Bibliometro) a dvě pobočky v kulturním či volnočasovém centru. Registrace je zdarma a je k ní třeba jen průkaz totožnosti.

¹ María Jesús Martínéz Martínéz – ústní sdělení (Unidad de Coordinación y Extensión Bibliotecaria, Comunidad de Madrid) dne 29. července 2015

K výrazné změně ve fungování této sítě došlo po roce 1992, kdy bylo rozhodnuto, že knihovny potřebují samostatné, adekvátně vybavené budovy. Mnohé knihovny byly postaveny či zrekonstruovány až po tomto roce a disponují tedy moderními prostory.

Knihovny autonomní oblasti Madrid (Biblioteca de la Comunidad de Madrid) mají pobočky jak v hlavním městě, tak v obcích a městech po celém regionu. Mimo vlastních poboček nabízí také další služby jako mobilní Bibliobus, donáškovou službu na zavolání Telebiblioteca a automat na půjčování knih ve stanici příměstských vlaků Libroexpress. Registrace do této knihovnické sítě je také zdarma.

Projekt Otevřená knihovna

S přípravou projektu *Otevřená knihovna* se začalo v letech 2003–2004, kdy knihovníci zaznamenali významné změny ve složení obyvatelstva Madridu a chtěli uzpůsobit své služby rychle narůstajícímu počtu imigrantů žijících ve městě.

Odbor kultury autonomní oblasti Madrid tedy přišel s návrhem projektu, do kterého se mohla zapojit kterákoliv knihovna v regionu bez ohledu na to, kdo je jejím zřizovatelem. Nutná byla důkladná analýza statistických údajů, stejně jako mezinárodních doporučení a zahraničních zkušeností.

Samotná realizace projektu probíhala v letech 2005–2012. Celkem se zapojilo 61 veřejných knihoven, uskutečnilo se více než 13 000 akcí, kterých se zúčastnilo přes 119 000 uživatelů. Každý rok bylo zaznamenáno 15 000 až 20 000 nových uživatelů. Za zmínku stojí také výrazné zapojení imigrantek z Maroka. Na projektu se podílely jak městské veřejné knihovny (zřizované radnicí), tak knihovny autonomní oblasti Madrid a obecní knihovny v madridském regionu. Jednalo se tedy o instituce různých velikostí. Jako jeden z úspěchů projektu se jeví právě jeho adaptace na odlišné lokální požadavky. Inspirací při přípravách byl například program *New Americans* knihovny Queens v New Yorku. Na financování projektu se podílela Rada pro migraci a spolupráci, Rada pro zaměstnanost a ženy a Rada pro kulturu, turismus a sport.

Základním cílem bylo usnadnit integraci nově přichozím imigrantům, kteří musí překonávat jazykovou bariéru. Snahou tvůrců programu bylo při-

blížení různých mentalit, aby se předešlo vzájemnému odmítavému postoji. Projekt měl devět základních oblastí – chystaných aktivit:

1. překlad základních informací o knihovně do jazyků lokálních menšin,
 2. rozšíření vzdělávacích programů pro uživatele tak, aby nově přichozí imigranti měli možnost poznat knihovnické služby,
 3. fungování knihovny jako prostoru vzájemného poznávání a integrace,
 4. rozšiřování speciálních fondů knihoven (vícejazyčných fondů, materiálů pro osvojení španělštiny, Center kulturního zájmu a materiálů souvisejících s integrací),
 5. dvojjazyčné značení v knihovnách,
 6. rozšíření aktivit, které přispívají k pocitu zdolání a příslušnosti k dané lokalitě:
 - aktivity, které prezentují síť sociálních služeb v autonomní oblasti Madrid,
 - prezentace sociálních problémů a možných řešení,
 - představení jazyka a kultury nově přichozím imigrantům,
 - boj proti negramotnosti,
 7. rozvoj webových stránek Biblioteca Abierta,
 8. analýza uživatelů tak, aby mohly být jasně zaměřeny zdroje a služby pro danou lokalitu,
 9. další vzdělávání knihovnického personálu.
- Nejvýznamnější aktivity budou dále představeny.

Interkulturní mediace

Významnou složkou projektu bylo zapojení takzvaných interkulturních mediátorů (mediadores interculturales), později označovaných jako monitoři kulturní integrace (monitores de integración cultural). Na počátku projektu, v lednu 2004, bylo najato 40 imigrantů a v průběhu projektu bylo na této pozici zaměstnáno přibližně 270 osob. Délka smlouvy byla však časově omezena na několik měsíců, aby se v projektu vystřídal větší množství zájemců. Adept na tuto práci musel splňovat několik základních požadavků: musel mít vzdělání srovnatelné s bakalářským titulem, ovládat plynule španělštinu a další jazyk, mezi přednosti patřilo předchozí absolvování kurzů mediace, znalosti z oboru knihovnictví či mediační praxe. Program byl součástí všeobecného projektu na rozšíření pracovních možností pro imigranty. S úspěšnými kandidáty byla uzavřena smlouva, pracovali na plný úvazek a plat odpovídal úrovni jejich vzdě-

lání. Před nástupem na tuto pozici bylo organizováno dvoutýdenní školení, které bylo později zkráceno na týdenní. Úkolem interkulturního mediátora bylo mimo jiné: navázání vztahu s komunitami imigrantů v dané lokalitě, udržování atraktivního fondu dle vlastního kulturního původu, cizojazyčná komunikace s uživateli knihovny, účast na lokálních jednáních, překlady a organizace kulturních a vzdělávacích aktivit. Paní Martínéz k tomu dodává: *To, co mediátoři také dělali, bylo sbíráni častých dotazů a pokud možno jejich řešení, byl uspořádán například seminář o nostrifikaci akademických titulů a jiné praktické semináře.*

Jedním ze zakladatelů konceptu interkulturní mediace je profesor Carlos Giménez Romero z Autonomní univerzity v Madridu, který na projektu *Otevřená knihovna* také spolupracoval. Profesor Giménez Romero seznámil české publikum s tímto konceptem na konferenci, která se konala 26. května 2014 v Praze. Interkulturní mediaci chápe jako *způsob intervence třetí strany, zvláště v sociálních situacích významné multikulturality, orientované směrem k dosažení uznání, sblížení se, vzájemného pochopení a komunikace, naučení se soužití, zmírnění konfliktů a institucionálního souladu mezi sociálními či institucionálními aktéry etno-kulturně rozdílnými*. Zároveň upozorňuje, že se v rámci interkulturní mediace nejedná primárně o řešení konfliktů, ale o zlepšení komunikace.

Cizojazyčné sbírky

Byly vytvořeny nástroje pro akvizici cizojazyčných dokumentů, a to jak vydaných v zahraničí, tak ve Španělsku. V roce 2012 bylo v nabídce knihoven téměř 20 000 cizojazyčných dokumentů. Fond doplňuje nabídka dokumentů, které mají zajišťovat nejen možnost seznámení imigrantů se španělskou kulturou, ale také informace o historii, tradici a kultuře cizích zemí.

Součástí projektu bylo také vybudování několika Center kulturního zájmu. Centra obsahují především sekce dokumentů v jazycích místních menšin a dále rozšířenou nabídku dokumentů, které slouží k výuce španělštiny. Do jazyků menšin jsou přeloženy také základní informace o knihovně a orientační popisky. Celkem bylo v městských knihovnách Madridu vybudováno sedm takto specializovaných center: dvě zaměřená na arabštinu, dále bulharské, čínské, polské,

rumunské a ruské centrum. Centra jsou umístěna do různých čtvrtí, kde mají imigranti největší problémy s jazykovou bariérou. Kromě tematicky různorodého knižního fondu jsou v nabídce také hudební či audiovizuální dokumenty a periodika. Podle vyjádření paní Martínéz pokračují knihovny v aktualizaci těchto sbírek.

Vícejazyčné sbírky byly vybudovány v knihovnách, v jejichž blízkosti není významně zastoupena konkrétní jazyková menšina, nebo už existuje Centrum kulturního zájmu, které se na jazyk takové menšiny zaměřuje. V takových knihovnách bylo vytvořeno oddělení „jiné jazyky“, kde jsou zastoupeny dokumenty v jiném než španělském jazyce. Jedná se tedy i o dokumenty v jazycích, které se oficiálně používají na území Španělska (katalánština, baskičtina a galicijština). V jedné z poboček – ve veřejné knihovně Maria Molliner ve čtvrti Villaverde – vznikla také specializovaná sbírka zaměřená na romský jazyk a romskou kulturu; mimo to zde nabízejí mnoho dokumentů v arabštině a čínštině. Celkově projekt zdůraznil nutnost rozšíření cizojazyčných sbírek ve všech knihovnách pod patronací autonomní oblasti Madrid, což vedlo k navýšení počtu nabízených titulů.

Kulturní a vzdělávací akce

Úkolem interkulturních mediátorů byla mimo jiné organizace kulturních a vzdělávacích akcí v různých jazycích. Ty měly sloužit jednak k usnadnění začlenění nově přichozích imigrantů do madridské společnosti a dále k seznámení většinové společnosti s odlišnými kulturními zvyklostmi. Mezi příklady kulturních akcí je možné zmínit představení odlišných kulturních svátků a oslavy mezinárodních tematických dnů, prezentaci umělecké tvorby z jiných zemí či literární tvorby madridských imigrantů, filmové projekce, různá tematická konverzační setkání, výstavy, vícejazyčné předčítání nebo výtvarné dílny. Koordinátorka projektu Maria Martínéz k tomu dodává, že tyto akce sloužily jako příležitosti k seznámení v uvolněné atmosféře, protože při řešení vážnějších témat se spíše objeví odmítnutí jiné kultury. V rámci vzdělávacích akcí probíhaly hlavně kurzy španělského jazyka a kultury, dále kurzy všeobecné a informační gramotnosti či cizích jazyků, přednášky o zdraví a výchově, vícejazyčné předčítání *Dona Quijota* a klub jednoduché četby.

Vzdělávání knihovnického personálu

Od roku 2004 se ve veřejných knihovnách věnuje speciální pozornost vzdělávání knihovnického personálu v oblasti sociokulturních dovedností se zaměřením na imigranty, osoby s handicapem a jazykové menšiny. Paní Martínéz k tomu doplňuje: *Poskytovatelé služeb nebyli připraveni. Neznali jsme cizí kultury – mimo klisé a stereotypy, jejichž prohlubování by k poskytování dobrých služeb nevedlo.*

Pořádaly se i semináře a konference k tématu migrace a multikulturalismu. Speciální koordinátoři se také snažili knihovnickému personálu přiblížit otevřený a interkulturní přístup, jehož součástí je aktivní tolerance a překonání etnocentrismu. To má sloužit k budování vazeb mezi komunitami a hledání vzájemného porozumění uprostřed kulturně rozmanitého města.

Prezentace projektu Otevřená knihovna

Vzhledem k tomu, že se jednalo o velmi rozsáhlý projekt s velkým množstvím různých aktivit, bylo nezbytné vytvořit jednotnou grafickou prezentaci tak, aby byly součástí projektu jednoduše identifikovatelné. Z toho důvodu bylo vytvořeno logo, které se používalo pro označení všech aktivit v rámci projektu.

Mediátoři měli za úkol šířit informace o knihovně mezi svými krajaný. Paní Martínéz k tomu řekla: *V roce 2007 vyšla studie Univerzity Complutense o tom, kde imigranti získávají informace. A knihovny byly na jednom z nejnižších míst. Spíše se informovali u svých krajanů než na oficiálních místech.* Na to mohli koordinátoři projektu reagovat právě zaměřením na informovanost imigrantů.

Stručná diskurzivní analýza

Pozitivní přístup je znát už ze slovníku, který je užíván při popisu projektu. Samotný název „Otevřená knihovna“ (Biblioteca Abierta) neodkazuje na odlišnost jednotlivých skupin imigrantů, ale na úlohu veřejné knihovny jako instituce přístupné všem. O imigrantech s jazykovou bariérou, na které je projekt speciálně zaměřen, se v dokumentaci k programu často hovoří jako o „nových sousedech“ (nuevos vecinos). Takové sousloví dává jasně najevo, že daná skupina je vítanou

součástí madridské společnosti. Jistě takové pojmenování působí vlídnějším dojmem, než kdyby se například použilo slovo „cizinci“. Ti, kteří v Madridu žijí celý život, jsou v rámci projektu označováni jako „přijímající/vítající společnost“ (sociedad de acogida). Použití těchto termínů již jasně implikuje kladný přístup k nově vznikající kulturní různorodosti. Ani pojmenování „interkulturní mediátor“ (mediador intercultural) či „monitor kulturní integrace“ (monitores de integracion cultural) neevokuje žádné hierarchické postavení.

Současná situace

Mezi úspěchy projektu se počítá zařazení imigrantů do sociální sítě v dané lokalitě a nárůst počtu uživatelů knihoven mezi imigranty. Zvýšilo se povědomí o knihovnách jako o přístupných centrech poskytujících díky možnosti neformálního celoživotního vzdělávání všem rovné příležitosti. Zároveň knihovny svou činností přispívají k přátelskému soužití v dané lokalitě tím, že nabízejí informace o různých kulturách, které jsou tam zastoupeny. Při evaluaci projektu byla prokázána poměrně velká spokojenost uživatelů. Průměrné hodnocení přesahovalo čtyři body z pěti možných.

Projektu se dostalo také významných ocenění. Městská knihovna Sevilla de la Nueva, která byla do projektu zapojena, byla za aktivity v rámci programu *Otevřená knihovna* v roce 2009 vyznamenána *Cenou Marií Moliner* za nejlepší projekt pro sociální integraci. Toto ocenění slouží k propagaci dobrých praktik při podpoře čtenářství. V roce 2012 byl projekt zařazen na seznam dobrých praxí Cities of Migration.

Projekt skončil v roce 2012. Jak dodává jeho koordinátorka: *Už to nemělo smysl, protože už nebylo nutné vyrovnávat se s nárůstem migrace. Na druhou stranu to, čeho jsme chtěli docílit během těchto sedmi let, bylo, aby si knihovníci uvědomili, že je třeba poskytovat specifické služby lidem, kteří nejsou ze Španělska, a aby se to zařadilo mezi obvyklé služby. A toho jsme jistým způsobem docílili.*

Rozhovory s imigranty

Pro lepší představu o současném postoji imigrantů k veřejným knihovnám v Madridu byly provedeny tři rozhovory s lidmi, kteří se do města přistěhovali z jiných zemí.

Fernandovi je 35 let a pochází z Argentiny. V Madridu žije již sedm let a žije se jako pomocník v kuchyni nebo na stavbě. Mimo španělštiny ovládá ještě jihoamerický domorodý jazyk guaranštinu. V zemi svého původu navštěvoval pouze školní knihovnu, v Madridu zatím žádnou ne navštívil. Zajímavé jsou důvody, které uvádí: *V mojí čtvrti je knihovna. Chodím kolem, ale nikdy jsem se tam neodvážil. Jsem imigrant a nevím, jestli pro mě platí stejná pravidla, jestli je potřeba nějaké speciální povolení.* Fernando dále uvádí, že má obavy, zda by byl přátelsky přijat. Předpokládá, že se za služby platí: *Myslím, že to něco stojí, ale nevím kolik.* Doplnil ale, že kdyby viděl plakát, kde by bylo napsáno, že služby jsou zdarma a imigranti jsou vítáni, tak by do knihovny šel. Fernando nemusí překonávat jazykovou bariéru, spíše psychologickou.

Druhým respondentem byl čtyřicátník Phillip z Nového Zélandu, který žije v Madridu tři roky, žije se výukou angličtiny a prací v oboru informačních technologií. Mimo mateřštinu ovládá také španělštinu a němčinu na středně pokročilé úrovni. Na Novém Zélandu chodil do knihovny i několikrát za týden. I v Madridu už knihovny navštívil. Půjčuje si knihy o informatice, klasickou literaturu a filmy na DVD. O knihovnách se dozvěděl z internetu nebo na ně náhodou narazil. Velice pozitivně hodnotí Phillip komunikaci s personálem knihovny: *Ve Španělsku jsou všichni milí. V jiných zemích, když člověk užívá veřejné služby, tak jsou tam často nepřijemní. Ve Španělsku to tak není.* Jedinou drobnou výtkou je neznalost angličtiny u personálu knihoven. V porovnání s Novým Zélandem se mu zdají madridské knihovny mnohem tišší a klidnější. Phillip tedy využívá knihovny v Madridu často a rád, jsou mu nápomocné při osvojování španělského jazyka.

Poslední respondentkou je Abigail z USA. Je jí 27 let, v Madridu žije dva roky a žije se jako pedagožka. Mluví mateřskou angličtinou, dále španělsky a francouzsky na středně pokročilé úrovni. V domovské zemi knihovny navštěvovala, v Mad-

ridu si zatím čas nenašla. Při cestování po městě narazila na pobočku v metru, což ji velmi zaujalo. Problémem jsou omezené jazykové znalosti: *Představuji si, že tady v knihovně nemají moc knih v angličtině. Já mám aplikaci v mobilu, tak čtu touto formou.* Ke knihám ve španělštině se dostala přes knihovnici ze školy, kde pracuje: *Ve španělštině jsem četla nějaké knížky pro děti. (...) Ale někdy jsou tam kulturní odkazy a pak tomu nerozumím.* Přesto má Abigail v plánu se brzy do knihovny vydat.

Další inspirativní služby zaměřené na imigrační problematiku nabízejí ve Španělsku například knihovny v Andalusii, v Katalánsku či ve městech Zaragoza, Murcia nebo Barcelona.

Závěr

Podíl imigrantů ve společnosti je v současnosti ve Španělsku vyšší než v České republice. Podobnost ale můžeme nalézt v tom, že obyvatelé obou zemí neměli s interkulturním soužitím velké předchozí zkušenosti, nejedná se o tradiční migrační cíle. Mnohé přístupy nám tedy mohou posloužit jako inspirace při rozvoji interkulturních služeb v českém prostředí.

Je zřejmé, že včasná a intenzivní reakce v podobě projektu *Otevřená knihovna* jasně deklarovala pozici madridských knihoven v měnící se společnosti. Byly nastaveny vhodné podmínky pro další poskytování knihovnických služeb pro skupinu uživatelů se specifickými potřebami. Zároveň veřejné knihovny jasně vyjádřily pozitivní a podpůrný postoj v situaci sžívání místních obyvatel s nově příchozími. Nečekalo se na objevení problémů a konfliktů, naopak se jim předcházelo.

KATEŘINA NEKOLOVÁ

✉ nekok4af@student.cuni.cz

*Tento výstup vznikl v rámci projektu
Služby pro imigranty ve veřejných knihovnách
ČR č. 278615 řešeného v letech 2015–2016
na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze
z prostředků Grantové agentury UK.*

POUŽITÁ LITERATURA A ZDROJE

- AYUNTAMIENTO DE MADRID. 2015. *Demografía y población: Población según nacionalidad. Padrón municipal de habitantes a 1 de enero de 2015.* Madrid. Dostupné také z: <http://www.madrid.es/UnidadesDescentralizadas/UDCEstadistica/Nuevaweb/Demograf%C3%ADa%20y%20poblaci%C3%B3n/Poblaci%C3%B3n%20extranjera/Nacionalidad/Poblaci%C3%B3n%20a%201%20de%20enero/C4110215.xls>
- Bibliotecas Públicas Municipales. 2015. Madrid [online]. Madrid: Ayuntamiento de Madrid [cit. 2015-12-31]. Dostupné z: <http://www.madrid.es/portales/munimadrid/es/Inicio/El-Ayuntamiento/Cultura-y-ocio/Bibliotecas-Publicas-Municipales?vgnextfmt=default&vgnextchannel=f60c2cd44f465110VgnVCM1000000b205a0aRCRD>

- Buenas prácticas en servicios multiculturales : Informe del Grupo de Trabajo de Multiculturalidad y Accesibilidad en bibliotecas, s. 10
- Carlos Giménez a koncept interkulturní mediace poprvé v Praze. 2015. *InBáze* [online]. Praha: InBáze, z.s., 2014-05-30 [cit. 2015-12-31]. Dostupné z: <http://www.inbaze.cz/carlos-gimenez-a-koncept-interkulturni-mediace-poprve-v-praze/>
- COMUNIDAD DE MADRID. *Biblioteca abierta en la red de bibliotecas públicas de la comunidad de Madrid*. Madrid. Dostupné také z: [http://www.mcu.es/bibliotecas/docs/MC/ConsejoCb/GruposTrabajo/GT_Multicult_BP/Buenas_practicas_dic2010.pdf](http://www.madrid.org/cs/Satellite?blobcol=urldata&blobheader=application%2Fpdf&blobheadername1=Content-Disposition&blobheadervalue1=filename%3D1Manual+Buenas+Practicas_2009.pdf&blobkey=id&blobtable=MungoBlobs&blobwhere=1220597939814&ssbina; CONSEJO DE COOPERACIÓN BIBLIOTECARIA. 2010. <i>Buenas prácticas en servicios multiculturales: Informe del Grupo de Trabajo de Multiculturalidad y Accesibilidad en bibliotecas</i>. Madrid. Dostupné také z: <a href=), s. 11-12
- CONSEJO DE COOPERACIÓN BIBLIOTECARIA. 2010. *Buenas prácticas en servicios multiculturales: Informe del Grupo de Trabajo de Multiculturalidad y Accesibilidad en bibliotecas*. Madrid. Dostupné také z: http://www.mcu.es/bibliotecas/docs/MC/ConsejoCb/GruposTrabajo/GT_Multicult_BP/Buenas_practicas_dic2010.pdf, s. 6-8
- GARCÍA-ROMERAL, Carlos a GARCÍA. 2006. Las bibliotecas públicas de la Comunidad de Madrid. In: CONGRESO NACIONAL DE BIBLIOTECAS PÚBLICAS (3°. 2006. MURCIA). *La biblioteca pública, espacio ciudadano: actas*. Ministerio de Cultura. Subdirección General de Información y Publicaciones, s. 105-113. Dostupné také z: http://travesia.mcu.es/portallnb/jspui/bitstream/10421/617/1/com_102.pdf, s. 107-108
- GIMÉNEZ, Carlos. 2015. Podstata interkulturní mediace [online]. In: Praha: Asociace pro interkulturní práci, s. 1-22 [cit. 2015-12-31]. Dostupné z: http://interkulturniprace.cz/oplzz/wp-content/uploads/2013/07/podstata-interkulturni-mediace_final.pdf
- MARTÍNEZ, Fernando, Paloma HERRERA a Pilar ARTIME. 2015. *Informe de la población de origen extranjero empadronada en la Comunidad de Madrid*. Madrid. Dostupné také z: <http://www.madrid.org/bvirtual/BVCM013924.pdf>
- Open Library. *European Web Site on Integration* [online]. [Brusel]: European Commission, 2012-07-25 [cit. 2015-12-31]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/migrant-integration/intpract/open-library>
- The Open Library Welcomes the World at Home. *Cities of Migration* [online]. Toronto: Ryerson University, 2013-01-04 [cit. 2015-12-31]. Dostupné z: http://citiesofmigration.ca/good_idea/the-open-library-welcomes-the-world-at-home/
- El portal del lector. 2013. *Comunidad de Madrid* [online]. Madrid: Bibliotecas de la Comunidad de Madrid [cit. 2015-12-31]. Dostupné z: http://www.madrid.org/cs/Satellite?cid=1354292373012&language=es&pagename=PortalLector%2FPagena%2FPLEC_contenidoFinalNavegable
- Premiadados de la campaña de animación a la lectura María Moliner. *Gobierno de España. Ministerio de educación, cultura y deporte* [online]. Madrid [cit. 2015-12-31]. Dostupné z: <http://www.mecd.gob.es/cultura-mecd/areas-cultura/libro/mc/pfi/campana-maria-moliner/premiados.html>

bezbariérový přístup je zajištěn výtahem. Knihovna má 112 m² plochy k užívání, tvoří ji dvě propojené místnosti a sklad se zázemím pro knihovnici. Menší místnost slouží dětským čtenářům, kromě knížek je zde i dětský koutek s kobercem a spousta obrázků, polštářů, hraček. Pro dospělé návštěvníky je určena vstupní „hala“ knihovny, kterou tvoří hlavně regály plné knih. Naší velkou chloubovou je výpůjční pult, který jsme si postavili z vyřazených knih. Po schodech nahoru mohou návštěvníci knihovny vystoupat do galerie knihovny. Tento upravený podkrovní prostor využíváme nejen jako čítárnu, ale především zde pořádáme výstavy a přednášky (a také je to ideální noclehárna pro tradiční *Noc s Andersenem*).

Pryč jsou ty časy, kdy jsme při půjčování knížek hledali v zásuvkách plných knižních lístků a pak čekali na jejich orazítkování... I naše knihovna je už čtrnáct let v tomto směru moderní a díky programům RISK a VISK je vybavena technikou s knihovním systémem Clavius. Uživatelům nabízíme tři počítače s internetovým vybavením zdarma, umožňujeme také internetové připojení přes wifi. Pro veřejnost je otevřeno sedmáct hodin týdně. Naší knihovnou pověřenou regionální funkcí je Městská knihovna Ladislava z Boskovic v Moravské Třebové. Díky výměnnému fondu máme pravidelný přísun nemalého množství nových knih. Svým čtenářům nabízíme meziknihovní výpůjční služby, informační služby, tisk, kopírování a laminování dokumentů. Každoročně se účastníme projektů *Česká knihovna, Knihovna 21. století, Knižka pro prvňáčka* a *Den pro dětskou knihu*. V roce 2014 jsme se zapojili do velice prospěšného projektu malých kni-

ven MAS Moravskotřebovsko, Jevišsko a Hlinecko! *Nezapomeňte se vrátit*. Získali jsme nejen cenné rady a informace pro práci v knihovně, ale také spoustu nových deskových her a nové vybavení do knihovny. V loňském roce jsme byli Krajskou knihovnou v Pardubicích navrženi na Knihovnu roku, zúčastnili jsme se krásného ceremoniálu v Zrcadlové kapli Klementina a získali ocenění pro knihovnu za nápadité řešení interiéru, zejména galerie a výpůjčního pultu, a rozsáhlou kulturní a vzdělávací činnost ve spolupráci s řadou partnerů v obci.

Obec všestranně podporuje provoz knihovny i její kulturní programy, hradí veškeré finanční výdaje. Na nákup knih a časopisů máme ročně k dispozici cca 30 000 korun, stav knihovního fondu ke konci loňského roku byl 8972 knihovních jednotek. Registrovaných čtenářů máme 230, z toho 100 dětí, návštěvnost stoupá při pořádání různých akcí během roku. Jako ostatní knihovny spolupracujeme se základní a mateřskou školou a všemožnými způsoby motivujeme děti ke čtení. Tradičními knihovnickými akcemi jsou *Březen – měsíc knihy, Týden čtení, Maraton čtení, Děti čtou seniorům, Noc s Andersenem, Pasování na čtenáře, Týden knihoven, Den pro dětskou knihu*. Snažíme se také obohatit kulturní program obce a pořádáme besedy: cestovatelské, se spisovatelem, historiky, besedy o zdraví, psychologii písma, trénování paměti atd. Připravovali jsme výstavy obrazů, fotografií, velice inspirativní byla výstava starožitností a věcí z půdy, jarní výstava keramiky, výstava betlémů, koláží, ručních prací a dovedností našich spoluobčanů. Nejen pro rodiče s dětmi nabízíme společné čtení a předčítání, výtvarné a arteterapeutické dílny, hravé odpoledne s deskovými hrami, toulky městečkem.

Myslím, že v knihovně nabízíme příznivé podmínky nejen ke čtení, ale i k setkávání lidí při různých aktivitách. Důkazem toho jsou návštěvníci knihovny, kteří se k nám rádi vracejí a tím nás motivují k dalším činnostem a nápadům.

- 1 Místní akční skupina Moravskotřebovsko,
- Jevišsko a Hlinecko – pozn. red.

Obecní knihovna v Městečku Trnávce

Jsme obyčejná venkovská knihovna v neobyčejně příjemném prostředí. Městečko Trnávka je obec ležící sedm a půl kilometru jihovýchodně od Moravské Třebové. Významnou památkou je zřícenina hradu Cimburk, jehož historie se datuje od roku 1280. V obci je evidováno dvanáct částí obcí, celkem s asi 1500 obyvateli.

Obecní knihovna zažila ve své zhruba osmdesátileté historii několik působišť. Poslední stěhování v roce 2012 proběhlo pomocí živého řetězce dětí místní ZŠ a MŠ do nových prostor v Obecním domě, v nově zrekonstruované budově stěžené mlékárny. Knihovna se nachází v prvním patře,

Foto archiv knihovny

Knihovnice umí více

Březenový *Den otevřených dveří* u příležitosti 140. výročí založení Knihovny města Plzně přilákal velké množství návštěvníků. Někteří šli najisto do svých oblíbených půjčoven, jiní do osvětlených dveří nakoukli z deštivé ulice jen náhodou a pak zůstali celé odpoledne. V tomto článku bych s nimi mohla procházet celou budovou od sklepa po půdu a vstupovat do jindy uzavřených prostor – všude probíhaly zajímavé a inspirativní činnosti. Pouhý jejich výčet by vydal na dlouhý článek, proto se raději soustředím jen na místo, které mě osobně velmi překvapilo a potěšilo. Navštivte teď se mnou prostory jednací síně označené při této příležitosti sympatickým nápisem *Knihovnice umí více*.

Nápad předvést se našim uživatelům jinak než jako ochotné a sečtělé průvodkyně mezi regály a knižními tituly vznikl spontánně a měl široký ohlas. Domácí tvůrčí dílny se otevřely a z nich putovala do knihovny nejzdařilejší díla. Už několik dnů před výstavou přicházeli knihovníci a knihovnice s objemnými taškami či křehkými a pečlivě opatrovanými balíčky, které skrývaly jejich poklady. Improvizovanou výstavní síň postupně zaplnily drobné dekorační předměty a módní doplňky, k vyzkoušení lákaly hřejivé čepice a hebké šály mnoha barev. Docházelo k překvapivým zjištěním, kolik tvůrců mezi námi je, kolegyně a kolegové navzájem objevovali své vloh. V náročných dnech příprav na velkou výroční oslavu to byly příjemné chvíle.

A co tedy nakonec návštěvníci Knihovny města Plzně onu slavnostní sobotu na výstavě knihovnických prací obdivovali? Pestré a oči lákající akrylové obrazy na stěnách vyvažovaly jemné detaily kreseb tužkou, prostor pod nimi zaplnily dekorativní panenky, jejichž příběhy vyprávěly stylizované fotografie. Prostorově větší objekty zastupovala soška obřího ptáka z powertextu a plastika z papírmaše – ztvárnění literární postavy, jež má dle H. P. Lovecrafta nepopsatelný děsivý vzhled a jméno Cthulhu. Pojetí legendárního hlavonožce bylo sice netradiční, ale asi nej-

Foto Vladimír Kožíšek

více zapadalo do zažitých představ o tvorbě knihovníka. Dokonale zpracovaná patchworková deka a stejně dokonalá lampa ve stylu Tiffany už všechny představy bouraly, neb byly dílem týchž knihovnických rukou.

A co tu bylo dále? Originální nádoby z glazované keramiky, které by si leckdo přál mít doma na stole, ale jen jedna z nás je dokázala vytvořit, originální filigránské šperky, které by chtěla mnohá z nás nosit, ale můžeme jen obdivovat fantazii a zručnost jejich tvůrkyň.

Nač ještě nezapomenout? Zlatavý reliéf zachycující osobní téma, pečlivě zpracované papírové košíčky na cokoli chcete, levandulí vonící něžné háčkové drobnosti... Ani lesklá obálka nové knihy, ležící mezi hrstí barevných origami, se na výstavu nezatoulala omylem. Jedna z našich kolegyně se tímto mile skromným způsobem přihlásila k autorství své románové prvotiny.

Doufám, že z mých předchozích vět je znát obdiv a respekt k tvorbě kolegyně a kolegů, doufám, že se nám výstavou podařilo prezentovat veřejnosti knihovnice a knihovníky jako inspirativní osobnosti v různých oblastech. Výstava *Knihovnice umí více* se stala pestrým přehledem rukodělných dovedností, uměleckých vloh, trpělivosti a fantazie.

Protože v naší knihovnické komunitě funguje platforma, která osobitě tvůrce láká pod svá křídla, nedá mi to, abych v tomto místě na její činnost nenavázala. Některé z vystavujících jsou jejími členkami. *Klub tvořivých knihovníků* (KTK) vznikl jako nová sekce Svazu knihovníků a informačních pracovníků České republiky ke konci roku 2010. Ačkoliv je KTK otevřen kolegyním a kolegům s jakýmkoliv zajímavým hobby, sdružují se v něm především knihovnice a knihovníci s tvořivými koníčky převážně výtvarného zaměření. V současné době má KTK kolem sedmdesáti členů.

Všem, kterým je nyní líto, že výstavu *Knihovnice umí více* v Knihovně města Plzně zmeškali, mohu nabídnout nahlédnutí přes link http://bit.ly/vystava_knihovnice a přidávám pozvání na výstavu *Klubu tvořivých knihovníků*, která bude

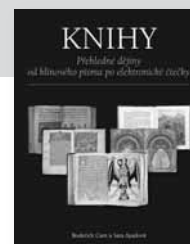
probíhat ve dnech 10. 8. – 10. 9. 2016 v hlavní (přístupové) chodbě Národní knihovny a jistě představí další zajímavou knihovnickou tvorbu.

MARTINA KOŽÍŠEK OUŘADOVÁ

ouradova@plzen.eu

TIP DO VAŠÍ KNIHOVNY

Reprezentativní a poutavý přehled dějin knižní kultury

V nakladatelství Slovart, k jehož charakteristikám patří i vydávání reprezentativních publikací z různých oborů, vyšel na sklonku loňského roku svazek nazvaný *KNIHY – Přehled dějin od klínového písma po elektronické čtečky*. Dlužno dodat, že autoři Roderick Cave a Sara Ayadová obsáhli ještě větší záběr, než slibuje podnázev, totiž od skalních maleb až po knihy budoucnosti stvořené prostřednictvím nanotechnologií.

Při přípravě své recenze jsem shledal, že hodnotící text vydavatelé zařadili už přímo do knihy. První část předmluvy nešetří superlativními pojmy typu *svazek je jedním ze skvělých soupisů úžasných položek...*, případně ho rovnou označují za *fascinující dílo*. Sceptik si nad takovými obraty pomyslí své a zároveň postupně zjistí, že text anglického originálu je přeložen poněkud toporně.

Autoři pro své dílo zvolili ne zcela obvyklý mezioborový přístup. Vývoj knihy a jeho různé zákruty a odbočky podávají na příkladech stovky významných, pozoruhodných či pro daný jev typických knižních děl. Dějiny knižní kultury jsou zde přiblíženy v sepětí s vývojem literatury a jejích žánrů, odborného publikování a také výtvarného umění. Výklad je řazen chronologicky, každou z jedenácti kapitol uvozuje obecná charakteristika daného období z hlediska vývoje forem knihy, její tvorby, případně i knižního podnikání. Významnou složkou autorského pohledu je sledování vzájemného působení vývoje knih a společnosti. V této souvislosti se daná publikace zabývá i jevy, jako je cenzura, samizdat či ilegální tiskárny, to vše na konkrétních příkladech.

Recenzovaná publikace má celosvětový záběr, pro příklad vývojových prvků používá knihy ze všech světadílů, kde vznikají. Českou stopu zde však nenajdeme; škoda, takový *Codex gigas* by se jistě neztratil. Zastoupeny jsou však skutečně nejslavnější rukopisy a tisky historie (mj. *Epos o Gilgamešovi* jako příklad hliněných tabulek, *Evangeliař z Kellsu*, rukopisy Blízkého i Středního východu či xylograficky tištěná čínská *Diamantová sůtra*, *Gutenbergova dvousloupcová bible*, Diderotova *Encyklopedie*, ale také román *Mistr a Markétka*, jímž autoři demonstrují samizdat). Osobně mi v devatenáctém století schází připomínka morrisonovského komplexního uměleckého přístupu ke knize. Autoři se nevyvarovali drobných chyb, když např. uvádějí, že Gutenbergova bible má čtyřicet dvě řádky na stránce, místo ve sloupci.

V celém textu najdeme odkazy na významový slovník v závěru, jednotlivé položky také odkazují na další související místa v knize. To umožňuje propojit pohled na vývoj jednotlivých forem knihy, žánrů, témat odborných publikací apod. (např. na dětské knihy, knihu jako výtvarný artefakt, knihy věnované partnerskému soužití, erotice a sexu, zakázané knihy atd.).

V dosavadní produkci na dané téma u nás jistě najdeme pojednání, jež jsou odbornější, komplexnější, s hlubším vhladem do problematiky. Nesporným kladem přítomné publikace je však přehlednost a názornost. U každé zastoupené knihy, která reprezentuje jeden jev knižní kultury, je připojena kvalitně reprodukováná ukázka její podoby. Využití při besedách a knihovnických lekcích v knihovnách a při školní informatické výchově, dějepisu, výtvarné výchově i literatuře se samo nabízí. Svazek přitom nelze chápat jako učebnici, ale jako názorný doplněk k tematice. Fakt, že systematickosti výkladu místy ustupuje poutavosti a uvádění zajímavých epizod, v tom případě není na závadu.

JAN MEIER knihovna@broumov.net

Kostky s literárními žánry

Zatímco čtenář často volí knihu podle svého oblíbeného žánru, autor mnohdy váhá, lavíruje a přeskakuje z žánru do žánru a zase zpět. Zvláště adepti tvůrčího psaní by si však takovou žánrovou turistiku měli odepřít. Čtenář chce mít jasno, zda do ruky bere upírskou romanci, cestopis nebo thriller, a rozhodně netouží po žánrových zvratech, které dětskou pohádku přetaví v postapokalyptickou sci-fi a tu zakončí kuchařským receptem.

Koneckonců právě v knihovně se setkáváme s tím, že by čtenáři upřednostnili rozčlenění knih podle žánrů (jak to znají z knihkupectví) před abecedním řazením beletrie podle autorů. Žánry sice přicházejí do kurzu a zase mizí v propadlišti nepřechtených knih, pro leckoho jsou však důležitějším vodítkem než jméno autora.

Když si autor zvolí žánr, měl by se ho držet jako klíště.

Nemíchat v novinách ani ve vědeckých pracích Student vysoké školy je na počátku studia varován, že zápočet mu může snadno zhatit nerespektování žánrů odborné literatury. Když se od něj žádá kompilace, nemusí vypracovat odborný

článek. Má-li odevzdat recenzi stať, není třeba se pouštět do odborné eseje. U publicistiky nám často napoví také grafické řešení, abychom na první pohled poznali, že na této stránce nás čeká rozhovor, takže dvoustrana je vyhrazená reportáži a na zadní straně je kurzívou vysazen fejeton.

Žánry ze školy

Žánry v nás občas vyvolávají nepříjemné vzpomínky z hodin literatury, při kterých bylo nutné vysypat z rukávu několik žánrů lyrických, několik dramatických, nepočítaně epických a navrch několik lyricko-epických. A zatímco při cestě do divadla stále požadujeme klíčovou informaci, zda jdeme na komedii, tragédii či absurdní drama, po romanetu, baladě či žalmu taková poptávka není.

Od povídky k románu

Jedním z prvních rozhodnutí autora je délka zamýšleného textu. Kratší útvar, jakým je povídka, dokáže nováček při psaní lépe zkrotit. Rozvržení novely je už náročnější a nikdo z adeptů psaní by neměl začínat románem.

Rozvržení textu do mikropovídky, povídky, novely, románu či románové série se budeme věnovat v některém z následujících pokračování. Nyní se budeme držet dvou základních věcí – žánru a příběhu. Pokud se tuto dvojici adepti psaní naučí respektovat, po zvládnutí předchozích lekcí se mohou pustit do tvorby prvních literárních děl.

Příběh je nejdůležitější! Příběh je řeka, ale na nás záleží, do jakého světa – žánru ho usadíme, jakou krajinou poteče.

Škatulkujeme

Literární žánr je tady od toho, aby nám pomohl roztřídit literární díla, rozškatulkovat je podle společných žánrových znaků. Zvolíme si klíčové slovo pro daný literární žánr a zjistíme, že se v knihách různých literárních žánrů a subžánrů pohybuje úplně běžně, a mnohdy třeba netušíme, jak široký je náš žánrový rozsah.

— Zkusme si stručný test k určení jednotlivých žánrů.

Nejdříve si můžeme několik v současnosti populárních a vyhledávaných literárních žánrů stručně charakterizovat s účastníky workshopu. Například tak, že sami k vybraným žánrům vymýšlejí, přiřazují a dopisují typické znaky:

- **Sci-fi (science-fiction)** – příběhy s vynálezy, roboty, příběhy odehrávající se ve vesmíru, v blízké či daleké budoucnosti.
- **Fantasy** – svět, v němž vládne magie, kde se vyskytují čarodějové, draci, udatní hrdinové a krásné hrdinky. Odehrává se buď v jakémsi pseudostředověkém prostředí, nebo naopak v současnosti (čarodějové ve městech...).
- **Detektivka** – pátrání po zločinu, popisuje práci policie, vyšetřovací postupy, policejní týmy, soukromé detektivy, obsahuje křížové výsledky a hrátky s logikou, opravdové i falešné stopy, závěrečné odhalení pachatele.
- **Horor** – příběhy plné hrůzy, kde se vyskytují patologičtí jedinci, masoví či sérioví vrazi, nadpřirozeno, upíři, vlkodlaci, hrůzostrašné domy, skoro vždy mají špatný konec.

- **Romance (paralelní romance)** – vztahové příběhy, kde nesmí chybět láska, žárlivost, svatba. Paralelní romance – vztahové příběhy s upíry, s vlkodlaky, s dušemi zemřelých.
- **Dystopie (starší název: antiutopie)** – totalitní režim, mediální manipulace, ovládnání společnosti, zakázaná láska, literatura atd. Objeví se jedinec bojující proti systému. Vzpouza proti totalitě.
- **Válečné romány (military sci-fi)** – příběhy odehrávající se na pozadí skutečných válečných událostí, lidé v konfliktech od starověku po současnost. V military sci-fi – bitvy ve vesmíru, galaktické flotily, obsazování planet, hypermoderní zbraně. Detailně popsané zbraně, bojové útvary, strategie, válečná masinérie a úloha jedinice.

Tvorba ve zvoleném žánru

Všechny vyjmenované žánry můžeme použít podle vlastní volby, oblíbenosti či znalosti toho kterého žánru (z knih, z komiksů, z audioknih, z filmů). Pamatujeme si z předchozích dílů, že jsme stvořili literární prostředí, definovali hrdinu a vymysleli příběh. Nyní zbývá to (zdánlivě) nejjednodušší: zasadit náš příběh do konkrétního žánru.

Foto archiv autorů

Neustále – ve dne v noci, v poledne i o půlnoci, i když nás někdo vzbudí před svítáním – mějme na paměti základní literární axiom: hlavní, jediný a nosný v literární tvorbě je příběh!

Pouze příběh dělá vaši knihu zajímavou. Postavte solidní příběh a půl práce je hotovo.

Literární žánr jej „pouze“ ozvláštňuje, usazuje náš příběh do určitého světa, do naší zvolené doby nebo do zamýšlené vztahové romance.

Zvolme si a použijme náš oblíbený žánr na základě jakéhokoliv příběhu. Můžeme si zvolit

láskyplnou romanci, příběh pomsty, žárlivosti, zra-
dy, cestu za pokladem, pátrání po zločinci nebo
cestu do vesmíru či do minulosti. Příběh může
být opravdu jakýkoliv, pokud splní dvě podmínky:
musí bavit autora a měl by zaujmout i čtenáře!

— Vymyslete na uvedený námět svou povídku
v různých žánrech:

„Mladík nastoupil do autobusu. Ten se oka-
mžitě rozjel. Na místě řidiče však nikdo nese-
děl...“

Stačí jedna prostá situace: autobus, mladík
a zmizelý řidič – a zvolený žánr si sám vynutí,
jak příběh postavit. Pro účastníky workshopu
můžeme zvolit tři možné postupy ke zpracování
totoho úkolu.

1. Každý si vybere žánr a příběh zpracuje sám.
Potom jej přednese ostatním. Ti dávají auto-
rovi okamžitou zpětnou vazbu, doplňují příběh,
připomínají a případně dál rozvíjejí.
2. Všichni se dohodnou na jednom žánru a ka-
ždý napíše svou variantu příběhu. Společná
diskuse pak z mnoha příběhů stvoří jediný,
obsahující v sobě například základní prvky ná-
padů každého účastníka.
3. Použijeme metodu společné (skupinové) tvor-
by příběhu, nazývanou také jako „story-
telling“. První účastník vymyslí větu následu-
jící po větě z napsaného zadání. Další na něj
naváže. Abychom skupinové „skládání“ příbě-
hu ještě více oživil, může každý druhý účast-
ník doplnit větu předřečníka svou vlastní, za-
čínající však spojkou „ale“.

👉 Realita a možnosti žánru

Žánrovou čistotu neposuzujeme a žánr nehodno-
tíme srovnáním s realitou. Autor nerozvíjí příběh
podle toho, co by se stát mohlo. Čtenáře totiž da-
leko více zajímá, zda je příběh pravděpodobný
v rámci žánru.

- Ve sci-fi nerozporujeme cestování časem ani
antigravitační pole.
- Ve fantasy chápeme obživení hrdiny za pomoci
magie nebo jeho telepatické spojení s draky.
- V romanci se zase nedivíme vztahu milionáře
s chudou služkou.

Sám literární žánr je fikčním světem, odchylkou
od reality, kterou jako čtenáři tolerujeme. Žánro-
ví autoři nás pro změnu vedou svým příběhem
k dalším variantám daného žánru. Zkušební autoři

například postaví příběh založený na popírání pra-
videl toho kterého žánru. A tím víc, paradoxně,
v žánru zůstávají a „svůj“ žánr jako takový ctí.

👉 Parodie světa, parodie žánru

Občas naopak přenášíme na reálné situace žán-
rovou šablonu.

- *To, co se odehrávalo na letním táboře, byl
čistý horor.*
- *Ti dva zažívají hotovou romanci.*
- *Na dovolené se měli mít jako v pohádce.*

— Zkuste společně vymyslet, co se mohlo stát,
aby byla žánrová pravidla dodržena. Vymyš-
lete další příklady.

Možnosti žánru nejlépe vystihneme, pokud je
parodujeme. V parodii totiž zachováváme prvky
i strukturu žánru, ale v dávkování nešetříme, pře-
háníme, a žánr tak karikujeme.

— Napište několikavětou parodii s uvedenou žán-
rovou postavou:

- ostřílený pistolník z westernu,
- moudrá elfka z fantasy,
- cynický detektiv z detektivky,
- zlá čarodějnice z pohádky.

Rozšířenou verzi článku naleznete
v e-verzi Čtenáře.

JIRÍ W. PROCHÁZKA a KLÁRA SMOLÍKOVÁ

Recykliteratura v knihovnách

Možná ji znáte, možná nikoliv. Recykliteratura je
fenomén, který své popularity dosáhl díky sociál-
ním médiím. Velice jednoduché kombinování libo-
volného textu s fotografiemi z dob dávno minulých
dává vzniknout vtipným, absurdním či naprosto
ulítlým obrázkům, které mají na Facebooku již
skoro dvacet tisíc fanoušků.

Recykliteratura se zrodila v hlavě absolventa
FAMU Vojtěcha Maška, který se věnuje tvorbě ko-
miku. Postupem času si tato metoda, využívající
staré fotografie a texty z již vyřazené, nepotřeb-
né literatury, nacházela stále větší počet fanouš-
ků. První oficiální představení měla Recyklitera-
tura na jednom z knižních jarmarků Knihex. Dnes
už je na světě stejnojmenná kniha, která sebrala
to nejlepší z výtvorů lákajících svou zvláštní poe-
tikou a neodolatelným humorem k tomu, aby se
lidé na chvíli zastavili a vytvořili nějakou svoji
vlastní, jedinečnou situaci, které se mohou za-
smát i ostatní.

Workshop Recykliteratury si kromě kaváren
a Knihexu začíná nacházet místo také v knihov-
nách. Proběhl již například v Knihovně Jiřího Mahe-
na v Brně nebo ve Středočeské vědecké knihov-
ně v Kladně.

Pro knihovníky může být možná na první po-
hled Recykliteratura šokující v tom, že vlastně
vyzývá k „ničení“ knih a starých časopisů. I tento
proces má ale svá pravidla. Texty by měly pochá-
zet z brakové literatury. Všechny červené
knihovny, detektivky či horory, které seženete
za pětikorunu v nejdém antikvariátu, můžete

s klidným svědomím položit za oběť něčemu, při-
čem si vaši čtenáři užijí spoustu zábavy.

Postup výroby „recykliterárního“ obrázku je ve-
lice jednoduchý. Pokud byste rádi ve vaší knihov-
ně podobný workshop uspořádali, nejdřív ze vše-
ho je dobré informovat o tom tvůrce konceptu

prostřednictvím facebookových stránek Recyk-
literatura. Pak jen stačí řídit se zaslányými pravi-
dly, která stanovují, jak přesně by měl obrázek
vypadat po technické stránce. Účastníkům work-
shopu připravíte nůžky, lepidla, jednotlivé listy
z knih a vybrané fotografie. Dále už jen stačí po-
volit uzdu fantazii a tvořit. Středočeská vědecká
knihovna v Kladně uspořádala tento workshop
v rámci *Března – měsíce čtenářů*. Výsledné ob-
rázky sdílela na svých facebookových stránkách
a obrázek s nejvyšším počtem „zvednutých
palců“ získal samotnou knihu *Recykliteratura*.

Příjemné bylo, že na workshop zavítali i lidé,
kteří nikdy předtím o Recykliteratuře neslyšeli.
Pokud byste rádi zkusili něco nového, určitě jí
dejte šanci. Sledovat zápal a nadšení účastníků
workshopu, kteří jistě nezůstanou u jednoho ob-
rázku, ale zkusí jich vytvořit hned několik, je bá-
ječné. A navíc do knihoven už díky svému názvu
Recykliteratura tak nějak patří.

Text a foto **PETRA HAVELKOVÁ**
✉ havelkova@svkkl.cz

SMÍTKA, Bohuslav. Místo, kde se (ne)zastavil čas. *Právo Víkend*. 2016 (20160513), č. 18, s. 24.

Autor popisuje nejstarší dochovanou část kláštera v Teplé – klášterní knihovnu čítající 100 000 svazků. Jde o druhou největší klášterní knihovnu u nás. Dále přibližuje první zprávy o existenci knihovny a její místo v kontextu kláštera.

GABZDYL, Josef. Kam s ní? Příprava vědecké knihovny se vrací na začátek. *Mladá fronta DNES – Moravskoslezský kraj*, č. 122 (20160525), s. 15. ISSN 1210-1168.

V příspěvku autor popisuje dlouhodobé potíže provázející projekt nové budovy Moravskoslezské vědecké knihovny v Ostravě. Představuje zde možnosti, které tato instituce má nebo v minulosti měla – projekt černé kostky a jeho minulost, poté projekt nové knihovny v Dolní oblasti Vítkovice. V závěru se věnuje postoji zastupitelstva.

O zachování archivních dat se jednalo opět v Praze. *Technický týdeník – Věda*. 2016, č. 8, s. 33. ISSN 0040-1064.

Odborný workshop (<http://www.astroplate.cz>) se konal již podruhé, a to ve dnech 15–18. 3. 2016 ve Vile Lanna v Praze. Tento workshop připravil Astronomický ústav AV ČR ve spolupráci s Vysokou školou chemicko-technologickou, Českým vysokým učením technickým v Praze a Observatoří Dr. Reimise Univerzity v Erlangenu-Norimberku. Na programu bylo řešení problémů poškození fotografických dokumentů a negativů. Data uložená na tomto druhu nosiče je třeba bezpodmínečně zachránit. Přednášeli odborníci ze zahraničí i z České republiky (za NK ČR Ing. Petra Vávrová, Ph.D.).

LACKO, Luboslav. Digitalizácia papierových dokumentov. *Computer – Connect*. 2016, č. 61, s. 128. ISSN 1210-8790.

Příspěvek se věnuje historii a důvodům digitalizace různých typů dokumentů (knihy, fotografie, mapy aj.), dále přípravě dokumentů pro digitalizaci samotnou. Popisuje náročnost digitalizace u různých druhů dokumentů (noviny, filmy, knihy aj.). Stručně osvětluje proces OCR, proces inventarizace a konzervace dokumentů, nastiňuje možnosti využití těchto procesů například při zavádění RFID, inventarizaci celých fondů apod. V další části se článek věnuje

výhodám i nevýhodám automatické digitalizace dokumentů a dále zařízením sloužícím k tomuto druhu digitalizace. Přihlíží také k ekonomickému hledisku a vlivu rozpočtu na proces digitalizace, outsourcingu pracovní síly. V závěru jsou nastíněny nové vize fungování knihoven a archivů.

KALINOVÁ, Dana. Svět knihy Praha 2016: 12.–15. května. *Biblioteka: o knihách ze všech stran*. 2016, 4(9)(5), s. 29. ISSN 2336-1921.

Příspěvek popisuje stěžejní akce konané v rámci veletrhu *Svět knihy 2016*. Popisuje tematickou náplň letošního veletrhu, doprovodné akce pro děti i dospělé. Potom představuje hosty (více viz článek s. 31–32) a také oceňuje práci překladatelů.

Lidé výjimečně vešli do kostela plného knih. *Mladá fronta DNES – Olomoucký kraj*, č. 116 (20160518), s. 14. ISSN 1210-1168.

Článek představuje někdejší evangelický kostel, který v současnosti slouží jako skladiště knih Vědecké knihovny v Olomouci, a to již od roku 1960. Díky 450. výročí založení knihovny byl tento depozi-tář zpřístupněn veřejnosti. Článek se stručně věnuje historii této budovy.

ÚOHS: prodloužení smlouvy na digitální knihovnu bylo nezákonné. *Právní rádce – Právo a management*. 2016, č. 5, s. 53. ISSN 1210-4817.

Článek informuje o pokutě udělené Národní knihovně České republiky Úřadem pro ochranu hospodářské soutěže. Dále rozvádí důvody udělení této pokuty a její výši.

ŠMERGLOVÁ, Michaela. Nejvíce jsme na větví z detektivek. *Instinkt*. 2016, č. 20, s. 50–52. ISSN 1213-774X.

Článek doplněný komentáři ředitelky veletrhu *Svět knihy* Dany Kalinové se věnuje tématům jako četba dospělých i dětí, četba tištěných a elektronických knih, nakupování knih, čtenářství tradiční i nové, preference Čechů ohledně výběru četby, motivace ke čtení zvláště u dětí, domácí knihovny aj.

BREZINA, Ivo. Zabije internet antikváře? *Ego! Příloha Hospodářských novin*, č. 19 (2016 0513), s. 14–19.

Příspěvek se detailně zabývá prací v antikvariátě v současnosti a minulosti. Miroslav Burdštát (bývalý

ředitel Knižního velkoobchodu) v něm popisuje stávající situaci – jaké tituly se prodávají, nač si dát pozor při přebírání osobních knihoven, jakou cenu mohou mít některé exempláře starých titulů apod. Dále se zabývá výdělků antikvariátů, jejich budoucností ve světle internetu a elektronických knih a také chováním zákazníků antikvariátu v minulosti a nyní.

MYŠKOVÁ, Ivana. Rok v projektu. *Host – K věci*. 2016, č. 5, s. 18–24. ISSN 1211-9938.

Autorka pracovala od března 2015 do února 2016 na projektu *Praha město literatury*. Popisuje svoje zkušenosti s projektem, jeho negativní i pozitivní aspekty. Ve svém článku se zaměřuje na způsob propagace, na spolupráci s jinými participujícími institucemi, na přidělování finančních prostředků z Magistrátu hlavního města Prahy. Sleduje zaujetí projektem ze strany veřejnosti, spisovatelů samotných a postoje Městské knihovny v Praze. Předkládá svůj kritický pohled na celou akci a dokládá ji praktickými příklady.

DAVID, Jan K. Tam, kde knihy nestíhají počítat. *Mladá fronta DNES – jižní Morava*, č. 83 (20160409), s. 18. ISSN 1210-1168.

Článek popisuje Moravskou zemskou knihovnu v Brně – budovu, kde sídlí, její funkce, fondy, přírůstky, periodika, složení čtenářů, studovny, volný výběr i depozi-táře, absenční i prezenční výpůjčky. Dále představuje historické fondy, proces digitalizace probíhající v této instituci, personál knihovny, proces vymáhání pokut aj.

NĚMCOVÁ, Barbora. Knihovny se musí vyvíjet, jinak zaniknou. *Mladá fronta DNES – Plzeňský kraj*, č. 81 (20160407), s. 15. ISSN 1210-1168.

Rozhovor s Helenou Šlesingerovou, ředitelkou Knihovny města Plzně, na témata: čtenářství, čtenářské preference (u dětí i dospělých), elektronické knihy, současné i budoucí služby knihoven, knihovnická profese, obrana proti problematickým uživatelům aj.

HRADILOVÁ, Vlasta. Vědecká knihovna představila své poklady. *Právo – střední a východní Morava*, č. 81 (20160407), s. 13. ISSN 1211-2119.

Příspěvek popisuje výstavu *Chrám věd a múz*, která byla připravena Vědeckou knihovnou v Olomouci u příležitosti 450. výročí jejího založení. Výstava je připravena v Muzeu umění a Vlastivědném muzeu v Olomouci. Jsou zde představeny nejstarší knihovní památky. Dále jsou v rámci výstavy popsány významné historické události, které danou instituci ovlivnily.

Zlínská knihovna má nejlepší web v zemi. *Mladá fronta DNES – Zlínský kraj*, č. 80 (2016 0406), s. 14. ISSN 1210-1168.

Článek informuje o udělení ocenění v soutěži *Biblioweb* za nejlepší webové stránky Krajské knihovně F. Bartoše ve Zlíně. Knihovna se stala absolutním vítězem soutěže, získala ocenění za nejlepší internetové stránky českých knihoven v kategorii nad 30 000 obyvatel a zvítězila také v dalších dvou kategoriích.

V rámci terapie vozí knihy ke čtenářům. *Mladá fronta DNES – Severní Čechy*, č. 91 (2016 0419), s. 14. ISSN 1210-1168.

Klienti terapeutické dílny Jeroným (tato terapeutická dílna je součástí knihovny v Lounech) doporučují lidem na ulicích zajímavé tituly. Imobilním spoluobčanům je vozí až do domu například za pomoci tandemového kola získaného v projektu *Pomáhej pohybem*.

Noc s Andersenem pro hospitalizované děti. *Zdravotnictví a medicína*. 2016, č. 4, s. 12. ISSN 0044-1996.

Knihovníci z Knihovny Bedřicha Beneše Buchlovana v Uherském Hradišti připravili *Noc s Andersenem* (respektive odpoledne) pro děti v nemocnici v Uherském Hradišti. Tato akce v nemocnici se uskutečnila již po jedenácté. V rámci akce byly pro děti připraveny dárky a překvapení.

JANDA, Vojtěch. Blob půjde opět před soud. *Mladá fronta DNES – Praha*, č. 85 (2016 0412), s. 13. ISSN 1210-1168.

Národní knihovna České republiky se obrátí na Nejvyšší soud kvůli žalobě studia HXH architekti (dříve HŠH architekti). Žaloba tvrdí, že Kaplického vítězný návrh nedodržel podmínky architektonické soutěže. Článek ve stručnosti vyjadřuje stanovisko Petra Kroupy, pověřeného vedením Národní knihovny, dále také důvody, proč nebyl Kaplického návrh nikdy realizován aj.

SMEJKALOVÁ, Radka. Čtenářské kluby slaví návrat. *Instinkt-Fenomén*. 2016, č. 24, s. 32. ISSN 1213-774X.

Článek představuje znovuobjevený fenomén čtenářských klubů – jejich členové se svolávají pomocí „knihomolských“ sociálních sítí. V další části popisuje finská spisovatelka Elina Hirvonen úlohu čtenářských klubů při zrodu svých literárních děl. V posledním oddíle si článek všimá činnosti čtenářských klubů v Praze a Ostravě, zejména aktivit Městské knihovny v Praze v této oblasti.

Před 95 lety, **7. 8. 1921**, se narodila **Bohumila Grögerová** († 21. 8. 2014), česká básnířka, prozaička, překladatelka, autorka rozhlasových her a knih pro děti; od poloviny 50. let spolupracovala s Josefem Hiršalem, mj. na publikacích *Job-boj*, *Let let a Trojcestí*. V roce 2009 získala za básnickou sbírku *Rukopis* cenu Magnesia Litera v kategorii poezie a kniha roku.

Před 120 lety, **10. 8. 1896**, se narodila **Milena Jesenská** († 1944), česká novinářka, spisovatelka a překladatelka; známá je hlavně svým přátelstvím a korespondencí s Franzem Kafkou, jehož několik povídek přeložila do češtiny (knižně vyšly Kafkovy *Dopisy Mileně*). Zemřela v koncentračním táboře v Ravensbrücku.

Před 85 lety, **12. 8. 1931**, se narodil **Jiří Stránský**, český spisovatel, scenárista, dramatik, překladatel a básník; v 50. letech byl vězněn komunistickou justicí v pracovních táborech po vykonstruovaném procesu; k jeho nejznámějším dílům patří román *Zdivočelá země* (adaptováno pro film a televizní seriál) a jeho pokračování *Aukce* a dále např. román *Oblouk* či novela *Tóny*.

Před 60 lety, **14. 8. 1956**, zemřel **Bertolt Brecht** (* 1898), německý dramatik, básník, spisovatel, divadelní teoretik a režisér, jeden z nejvlivnějších divadelníků 20. století, autor řady her: *Třigršová opera*, *Strach a bída Třetí říše*, *Svatá Johanka z jatek*, *Matka Kuráž a její děti*, *Kavkazský křídový kruh*, *Život Galileiho*, *Zadržitelný vzestup Artura Uie*, *Dobrý člověk ze Sečuanu*, *Švejk ve druhé světové válce* aj.

Před 80 lety, **15. 8. 1936**, zemřela italská spisovatelka **Grazia Deleddová** (* 1871), nositelka Nobelovy ceny za literaturu (1926); česky vyšly její knihy *Rozmary osudu*, *Sardinské povídky*, *Klatba*, *Ztracený chlapec*, *Holubice a jestřábi* aj.

Před 75 lety, **16. 8. 1941**, se narodil **Karel Hvížďala**, český novinář, dramatik a spisovatel, autor řady úspěšných knižních rozhovorů s Václavem Havlem, Karlem Schwarzenbergem, Václavem Bělohradským, Karolem Efraimem Sidonem, Adrienou Šimotovou, Jiřím Grušou, Jiřím Suchým či Pavlem Landovským.

Před 80 lety, **19. 8. 1936**, zemřel španělský básník a dramatik **Federico García Lorca** (* 1898), k jehož

nejznámějším dílům patří *Cikánské romance* a hry *Yerma*, *Dům Bernardy Albové* a *Krvavá svatba*.

Před 115 lety, **20. 8. 1901**, se narodil italský básník a překladatel **Salvatore Quasimodo** († 1968), nositel Nobelovy ceny za literaturu (1959); česky vyšly výběry *A náhle je večer* a *Život není sen*.

Před 165 lety, **23. 8. 1851**, se narodil **Alois Jirásek** († 1930), český prozaik a dramatik, proslulý svými historickými romány – k nejznámějším patří *Filosofská historie*, *Temna*, *F. L. Věk*, *Psohlavci*, *Proti všem*, *U nás* aj. Z divadelních her pak především *Lucerna* a *Vojnarka* a z další tvorby stále oblíbené *Staré pověsti české*.

Před 65 lety, **23. 8. 1951**, se narodil **Petr Šabach**, český spisovatel, známý svými humoristickými romány a povídkami, z nichž řada posloužila jako námět pro filmy Jana Hřebejka (*Šakalí léta*, *Pelíšky*, *Pupendo*, *U mě dobrý*) a Ondřeje Trojana (*Občanský průkaz*); k nejznámějším knihám patří *Hovno hoří*, *Babičky*, *Opilé banány*, *Občanský průkaz*, *Máslem dolů*, *Rotschildova flaška* aj.

Před 80 lety, **24. 8. 1936**, se narodila britská spisovatelka **A. S. Byattová**, autorka proslulého románu *Posedlost* (byl zfilmován a vyšel i česky), za který dostala v roce 1990 cenu Booker Prize; česky dále vyšly povídky *Matissova poselství*.

Před 160 lety, **27. 8. 1856**, se narodil **Ivan Franko** († 1916), ukrajinský básník, spisovatel, dramatik, esejista a literární kritik, organizátor kulturního života, národní buditel, politik, historik, etnograf, filosof a překladatel; česky vyšly např. výběry z básní *Poesie* a *Uvadlé listy*.

Před 145 lety, **27. 8. 1871**, se narodil americký spisovatel **Theodore Dreiser** († 1945), představitel naturalismu, autor slavných románů *Sestřička Carrie*, *Americká tragédie*, *Jennie Gerhardtová* a trilogie *Finančník*, *Titán* a *Stoik*.

Před 205 lety, **30. 8. 1811**, se narodil **Théophile Gautier** († 1872), francouzský spisovatel, básník, dramatik a kritik; k jeho nejznámějším dílům patří romány *Slečna de Maupin* a *Kapitán Fracasse*.

Před 470 lety, **31. 8. 1546**, se narodil **Daniel Adam z Veleslavína** († 1599), český nakladatel, spisovatel, bohemista, lexikograf, historik, filozof, překladatel, organizátor literární činnosti, humanista a vysokoškolský pedagog; mj. se zasloužil o vydání *Bible kralické*.

Před 95 lety, **1. 9. 1921**, se narodil **Willem Frederik Hermans** († 1995), nizozemský autor románů, novel, povídek, dramát a scénářů, ale také esejí, kritik a polemik; česky vyšly jeho romány *Temná komora Damoklova* a *Už nikdy spánek*.

Před 100 lety, **4. 9. 1916**, zemřel **José Echegaray** (* 1832), španělský dramatik, politik, matematik a ekonom, nositel Nobelovy ceny za literaturu (1904), kterou obdržel společně s francouzským básníkem Frédéricem Mistralem; ve své době jeden z nejhranějších dramatiků (např. hry *Sílený bůh*, *Mariana*, *Mstítel* aj.).

Před 120 lety, **5. 9. 1896**, se narodil rakouský spisovatel **Heimito von Doderer** († 1966), z jehož díla vyšly česky romány *Vodopád* a *Merovejci aneb Totální rodina* a k vydání se chystá jeho nejznámější román *Strudlhofské schody*.

Před 95 lety, **12. 9. 1921**, se narodil **Stanisław Lem** († 2006), polský spisovatel, filozof, lékař, futurolog a satirik, světoznámý autor sci-fi; jeho knihy byly přeloženy do 40 jazyků a prodalo se přes 27 milionů výtisků. Autor novel a románů *Marfan*, *Astronauti*, *Planeta Eden*, *Návrat z hvězd*, *Nepřemožitelný*, *Mír na Zemi*, *Fiasko* aj.; nejslavnější román *Solaris* byl zfilmován Andrejem Tarkovským (1972) a Stevenem Soderberghem (2002). Před 100 lety, **13. 9. 1916**, se narodil **Roald Dahl** († 1990), britský romanopisec, povídkář a scenárista narozený ve Walesu norským rodičům; autor populárních knih pro děti a mládež *Karlík a továrna na čokoládu*, *Jakub a obří broskev*, *Matylda*, *Obr Dobr* a *Čarodějnice* aj. Česky vyšly také jeho četné povídky ve svazcích *Jedenadvacet polibků*, *Milostné rošády* nebo *Roald Dahl od A do Z*. Mnohá díla byla zfilmována, nejnověji např. *Obr Dobr* režisérem Stevenem Spielbergem.

Před 85 lety, **14. 9. 1931**, se narodil **Ivan Klíma**, český spisovatel a dramatik, v současné době je spolu s Milanem Kunderou a Patrikem Ouředníkem nejprekřádanějším žijícím českým autorem; mj. napsal romány *Hodina ticha*, *Soudce z milosti*, *Milostné léto*, *Láska a smetl*, *Čekání na tmou*, *čekání na světlo*, *Ani svatí, ani andělé*, knihy povídek *Má veselá jitra*, *Moje první lásky*, *Má zlatá řemesla*, knihu o životě a díle Karla Čapka *Velký věk chce mít též velké mordy* nebo dvojdílnou autobiografii *Moje sílené století*.

Před 85 lety, **17. 9. 1931**, se narodil **Jean-Claude Carrière**, francouzský scenárista, spisovatel, herec a režisér; s Luisem Buñuelem napsal např. scénář k slavnému filmu *Nenápadný půvab buržoazie* a spolupracoval s ním na jeho knižní autobiografii *Do posledního dechu*; pro film adaptoval řadu slavných románů, např. Grassův *Plechový bubínek*, Tournierova *Krále duchů* nebo Kunderovu *Nesnesitelnou lehkost bytí*; s Milošem Formanem spolupracoval na filmech *Taking Off*, *Valmont* a *Goyovy přízraky*. Česky vyšla jeho kniha *Vyprávět příběh*.

Před 105 lety, **19. 9. 1911**, se narodil anglický spisovatel, básník, esejista a dramatik **William Golding** († 1993), nositel Nobelovy ceny za literaturu (1983); proslavil se hlavně svým prvním románem *Pán much* s tématem konfliktu mezi lidským přirozeným barbarstvím a civilizujícím vlivem rozumu; česky dále vyšly jeho romány *Věž*, *Dědicové*, *Ztroskotání Christopha Martina* a *Dvojitý jazyk*. Za román *Rituály přechodu* dostal cenu Booker Prize (1980).

Před 150 lety, **21. 9. 1866**, se narodil anglický spisovatel **Herbert George Wells** († 13. 8. 1946), společně s francouzským spisovatelem Julesem Vernem nazývaný „otec science fiction“; autor proslulých románů *Stroj času*, *Ostrov doktora Moreaua*, *Neviditelný*, *Válka světů*, *První lidé na Měsíci*, *Za dnů komety* aj.; řada z nich byla i opakovaně zfilmována.

Před 70 lety, **22. 9. 1946**, se narodil **Arnošt Goldflam**, český herec, dramatik, režisér, pedagog a autor knížek pro děti; autor her *Biletářka*, *Červená knihovna*, *Písek*, *Ředitelská lóže* aj.; zdramatizoval např. *Poslední aristokratku* Evžena Bočka. Pro děti napsal knížky *Standa a dům hrůzy*, *O nepotřebných věcech a lidech*, *Tatínek není k zahazení* aj.

Před 120 lety, **24. 9. 1896**, se narodil americký spisovatel **Francis Scott Fitzgerald** († 1940), často označovaný za autora tzv. jazzového věku, dnes je celosvětově považován za jednoho z nejlepších amerických spisovatelů 20. století; byl také jedním z nejvýraznějších představitelů tzv. ztracené generace. Napsal romány *Na prahu ráje*, *Krásná a prokletí*, *Velký Gatsby* a *Něžná je noc*; *Poslední magnát* zůstal nedokončen. Proslavil se také svými povídkami, jako jsou např. *Podivuhodný případ Benjamina Buttona*, *Diamant velký jako Ritz* či *Bláznivá neděle*.

Rozdíl mezi cenzorem a zodpovědným knihovníkem

Lester Asheim, americký knihovník a vědec, píše ve své stále aktuální eseji z roku 1953: *ne censura, ale výběr*. Knihovník, který má zodpovědnost za výběr knih, by si neměl klást otázku, proč by měla být určitá kniha vyloučena ze sbírek, ale naopak – proč by měla zůstat jejich součástí. V tom vidí rozdíl mezi cenzorem a zodpovědným knihovníkem.

V posledních letech se pravidelně vracíme k diskusi o cenzuře, například o karikaturách Mohameda v Dánsku, ale debata je problematická hlavně proto, že se nikdy (z různých důvodů) nejde do hloubky. Chceme-li pochopit pojem „cenzura“, musíme se podívat trochu zpátky. Cenzura je nejen sovětská kontrola ironických obrátů či nacistické pálení knih, ale existují také jemnější a subtilnější formy cenzury – například i ve švédském knihovnictví. Přestože je Švédsko jednou z nejstabilnějších demokracií na světě, existuje zde hrozba omezení svobody projevu v jakési plíživé formě autocenzury, například při rozhodování, které dokumenty koupit, a které ne; které knížky vystavovat, a které budou schované ve skladu – to může být také jistou variantou cenzury.

Debata o cenzuře a autocenzuře začala už před čtyřmi lety, když se Stockholmský dům kultury rozhodl vyřadit ze svých sbírek v dětském oddělení komiksy od Hergého (pseudonym autora) o Tintinovi; šéf zde požádal personál o kontrolu, zda nejsou v regálech knihovny uloženy i další knihy, které by tam neměly být. To se může týkat knih, které podporují nepřátelské chování k cizincům nebo lidem jiného náboženství, barvy pleti, homofobické knihy a podobně.

Knihovny nastartovaly také debatu s nakladateli zodpovědnými za nová vydání klasiků. Debata je velice živá a jistě užitečná, ale nabírá někdy nečekané obrátky (knihovny se například dožadují změn v ilustracích nebo alespoň předmluvy, která by vysvětlovala, že kniha byla napsána v jiné době).

I takoví velikáni jako Astrid Lindgrenová a její knihy o Pippi Dlouhé punčoše, která měla tatínka králem černošského kmene, se kritizují a debata v současnosti zuří s nebyvalou silou.

Diskutuje se také o švédském ilustrátorovi Janu Lööfovi, autoru dvou nejoblíbenějších dětských knih *Děda pirát* a *Chyťte Fabiána*, který dostal od vydavatelů ultimátum: buď knihy upraví, nebo se znovu nevzdají (podle vydavatelů a knihovníků zobrazují jeho knihy stereotypy jiných kultur).

Knihovny v Malmö a v Botkyrce se rozhodly vyřadit ze svých polic knihu Stiny Wirsén *Srdíčko*, kde je hrdinka knihy vnímána některými knihovnicemi jako rasová karikatura, ačkoliv autorka zmiňuje záměr právě opačný – chtěla prý vytvořit silnou hrdinku, která se ničeho nebojí, a nastartovat debatu o kulturní rozmanitosti. Knihy z knihoven nezmižují, v budoucnu je bude možno půjčit, ale z regálů jsou odstraněny. Záměrem je snaha knihovny nabídnout prostředí, kde se všichni budou cítit vítáni, které respektuje kulturní rozmanitost a vyznačuje se bojem proti rasismu a xenofobii.

Zastaralá představa, že knihovny jsou tady jen proto, abychom si v nich půjčili knížku, už dávno není pravdou. Je třeba hodně přemýšlet a diskutovat o budoucí roli knihoven a jejich zodpovědnosti při výběru dokumentů.

Knihovny jsou přirozenými centry poskytování nejen knih, ale i dalších dokumentů a informací, a proto je třeba, aby v rámci své činnosti obnovily diskuse o různých pojetích svobody projevu, svobodného přístupu k informacím i eventuálním sklonům k sebecenzuře. Měly by také hrát velmi důležitou roli určitých otevřených arén pro různé názory. Posláním knihoven je podporovat demokratickou společnost a knihovny by měly být schopny poskytnout přístup i k informacím, které jsou široké veřejnosti běžně nepřístupné nebo přístupné jen omezeně.

ČTENÁŘ INFORMUJE

Společnost EBSCO představila svoji vizi otevřené platformy pro budoucí novou generaci automatizace v knihovnách. Projekt má jméno *Folio* a webové stránky <https://www.folio.org>, na kterých naleznete základní informace o projektu a předběžnou časovou osu vývoje. K projektu se zatím připojilo několik společností a knihoven, například IndexData, ByWater Solutions, OLE, SIRSI Dynix.

Systém meziknihovních výpůjčních služeb v Norsku se mění – knihovny hledají ekonomicky udržitelný model této služby. V kraji Nord-Trøndelag takový model připravují a snaží se přitom co nejlépe využít sdílené zdroje knihoven. Meziknihovní služby zde tradičně zajišťovaly ústřední knihovny krajů – ty vyřizovaly všechny objednávky. Díky rozvoji online katalogů mohou objednávky zpracovávat i další norské knihovny. Zřizovatelé krajských knihoven pochopitelně nechtějí s ohledem na stoupající náklady financovat všechny meziknihovní služby a od roku 2013 dochází postupně k jejich omezování. V letech 2013–2015 nastal v kraji Nord-Trøndelag prudký úpadek těchto služeb (z 10 000 na 6400 knihovních jednotek). Zároveň je vyvíjen tlak na ostatní knihovny, aby si knihy půjčovaly vzájemně. Obecní knihovny obdržely pokyny navzájem si půjčovat všechny své fondy. Jedním z úkolů krajské knihovny je pak sledovat, jak se služba vyvíjí, jak jsou využívány knihy elektronické (ty jsou více propagovány), hledají se levnější dopravní mechanismy pro zasílání knih atd. Kraj Nord-Trøndelag je venkovský region s 136 000 obyvateli ve 23 obcích. Je zde mnoho malých obecních knihoven, osm obcí má dokonce méně než 2000 obyvatel. Obecní knihovny jsou motivovány k tomu, aby jejich fondy byly pestřejší a aby rozšířily nákup literatury. Celkový objem výpůjček v kraji činí 600 000 a z toho pouze tři procenta jsou výpůjčky meziknihovní (podíl meziknihovních výpůjček je srovnatelný s dalšími kraji Norska). Kraje poskytují obecním knihovnám na nákup fondů dotace a chtějí, aby se větší města podílela na systému vyšším objemem financí. Krajské knihovny budou ve spolupráci s Národní knihovnou Norska tento nový systém vyhodnocovat a zavádět nové metodiky meziknihovních služeb.

(Scandinavian Library Quarterly – Volume 48, No. 4/2015, s. 12–15)

Uprchlíci přicházejí do Německa v obrovském množství a přinášejí s sebou odlišné životní zkušenosti a jinou kulturu – na tuto situaci musí reagovat i německé knihovny. Drážďanské knihovny chtějí cíleně oslovit žadatele o azyl a nabídnout jim široké spektrum integračních produktů, které vytvoří mosty mezi velmi odlišnými kulturami. Myš-

lenka, že knihovny jsou ideálními místy pro integraci a vzdělávání imigrantů, se stále více odráží v programech Městské knihovny v Drážďanech. Knihovna úzce spolupracuje s azylovým centrem, knihovníci jsou zapojeni do mnoha pracovních skupin, které řeší problematiku imigrantů a pomáhají koordinátorům nejen v Drážďanech, ale i v regionu. Knihovníci navštěvují uprchlická centra a čerpají informace od kolegů z Berlína nebo Norimberku, kteří již mají s uprchlíky více zkušeností. Německý knihovnický spolek vydává pokyny a osvědčené postupy pro služby určené této cílové skupině, která má velký zájem primárně o osvojení jazyka a o získání volného přístupu k internetu. Knihovny dále mohou poskytovat své prostory k organizování speciálních pořadů pro imigranty. Vzhledem k jazykové bariéře vydávají knihovny také velmi stručné informační pokyny o možnostech využití jednotlivých služeb – dokumenty jsou často nejen v němčině a angličtině, ale také v arabštině a dalších jazycích (knihovny vydávají tyto materiály až ve dvaceti jazycích podle regionů a zastoupení imigrantů). Dále organizují kurzy pro dobrovolníky, kteří chtějí imigrantům pomáhat, a vedle jazykových kurzů připravují také další vzdělávací a kulturní akce.

(Das Magazin der Bibliotheken in Sachsen – Jahrgang 9, Nr. 1/2016, s. 30–31)

Slovenská národní knihovna v září minulého roku úspěšně dokončila národní projekt *Digitální knihovna a digitální archiv*. Cíle projektu nejen splnila, ale dokonce překročila, protože počet digitalizovaných objektů se oproti plánu zvýšil o 121 938 (původně projekt počítal s digitalizací 2 527 400 dokumentů se zhruba 50% podílem dokumentů ze Slovenské národní knihovny i ze Slovenského národního archivu). Jedná se o největší digitalizační projekt národního kulturního dědictví na Slovensku a svým rozsahem a komplexností je jedinečný v kontextu Evropy i světa. Podle zpětné vazby mnoha ředitelů evropských knihoven se stal inspirací pro jejich digitalizační projekty. Byl financován z Evropského fondu regionálního rozvoje a ze státního rozpočtu Slovenské republiky v rámci Operačního programu Informatizace společnosti. Hlavním cílem projektu byla masová digitalizace a vybudování funkční

infrastruktury pro Konzervační a digitalizační centrum Slovenské národní knihovny. Šlo o vybudování špičkových specializovaných pracovišť pro digitalizaci knihovních dokumentů a jejich chemické ošetření a restaurování. S tím souvisela i modernizace části depozitáře Slovenské národní knihovny. Knihovna zveřejnila na své webové stránce film s názvem *Z depozitu do depozitu* ve slovenské a anglické mutaci – tento dokument ilustruje, co se děje s knihou od okamžiku jejího výběru z depozitáře přes ruční a chemické očištění, ošetření ve sterilizační komoře až po samotnou digitalizaci a její návrat zpět na místo uložení – www.snk.sk.

(KNIŽNICA – Ročník 16, číslo 4/2015, s. 3–5)

Světová organizace IFLA se věnuje rozvoji čtenářských dovedností primárně v málo rozvinutých zemích, zejména v Africe.

V Keni probíhal komplexní výzkum mezi žáky a studenty o dostupnosti informačních zdrojů, kvalitě vzdělávacích organizací a čtenářské gramotnosti. Získaná data prokázala nedostatek výukových materiálů, velmi nízkou úroveň čtenářské gramotnosti, špatnou vzdělávací infrastrukturu a nízkou připravenost k dalšímu vzdělávání. Závěr výzkumné studie jasně prokázal souvislost nedostatku kvalitních informací se špatnými výsledky žáků a studentů v Keni – a to i ve srovnání s dalšími africkými zeměmi. Studie navrhuje výstavbu nových, plně vybavených knihoven a jejich zapojení do vzdělávacího systému. Podpora četby musí být více ukotvena ve školních osnovách a rozvoj čtenářské gramotnosti je i otázkou dalšího celoživotního vzdělávání dospělých. Velké rozdíly jsou také mezi jednotlivými školami, žáci se špatným sociálním postavením navštěvují hůře vybavené státní školy, které se nedají srovnávat se zahraničními, ale drahými školami a univerzitami. Školní knihovny ve státních školách jsou vybaveny naprosto nevyhovujícím způsobem a to brzdí touhu dětí a žáků číst. V minulosti již proběhla řada výzkumů; ty jasně prokázaly, že ve školních knihovnách, které byly dobře vybaveny fondem a nabízely přístup k elektronickým knižním zdrojům, byly výsledky žáků nesrovnatelně lepší. Mnoho afrických rodičů je ovšem stále negramotných, a tak výběr kvalitní školy často podceňují nebo si jej nemohou dovolit – tato skutečnost ještě více rozvírá sociální nůžky. Africké

knihovny by vedle kvalitních knih a internetu měly nabízet také vzdělávací programy určené různým věkovým skupinám a hrát tak důležitější roli ve své komunitě. Úlohou knihoven je i zacílení na negramotné rodiče dětí a dospělé, kteří svoji komunitu ovlivňují. Rozvoj čtenářské gramotnosti musí začínat již v rodinách a děti si musí vybudovat čtenářské návyky, které poté mohou v knihovnách rozvíjet. Problematická je v Keni také dostupnost knih a studijních materiálů v rodném jazyce afrických kmenů – i tato oblast musí být ze strany vlády více podporována. Pouze gramotní a vzdělaní lidé mohou vyvést tyto méně rozvinuté africké státy z chudoby. (IFLA Journal – Vol. 41, Number 4, December 2015, s. 353–363)

Bavorská státní knihovna v Mnichově nedávno dokončila digitalizační projekt zpřístupnění dvou set vzácných hudebních rukopisů ze 16. století.

Výsledky ročního projektu jsou určeny hudebním badatelům i všem zájemcům o tyto skladby. Rukopisy obsahují vokální i instrumentální hudbu, a to primárně světskou. Bavorská šlechta si v 16. století udržovala dvorní kapely, které provozovaly světskou hudbu pro zábavu jako protipól hudby duchovní. Mnichovská sbírka obsahuje řadu skladeb, které hudební skladatelé věnovali bavorským vévodům. Na počátku hudební sbírky stál vévoda Wilhelm V., který rukopisy sbíral a založil dnes již světoznámou kolekci. Hudební rukopisy byly po staletí často používány – což se odráží na jejich fyzickém stavu, který není nejlepší. Rozšíření hudby velmi pomohl vynález knihtisku. Ten notové záznamy zlevnil; tištěná hudba se tak mohla šířit do všech evropských hudebních center a vzácné rukopisy byly uloženy v knihovnách a archívech, kde se dochovaly až do současnosti. Po roce 1802 došlo v Bavorsku k rozpuštění klášterních knihoven a k odvozu mnoha vzácných dokumentů do Mnichova. Velký význam měla aukce v Augsburgu v roce 1883, kdy bylo prodáno na 256 rukopisů. Digitalizovaná sbírka Bavorské státní knihovny reprezentuje významnou část hudebního života v Německu v 15.–17. století a vedle děl německých skladatelů obsahuje i díla italská a francouzská. Všechny rukopisy byly řádně zkatalogizovány a jsou zaneseny v *Kataloge Bayerischer Musikhandschriften (KBM 5/2)*.

(Bibliotheks Magazin – Nr. 2/2016, s. 22–25)

Úplný přehled novinek najdete na adrese

<http://ipk.nkp.cz/knihovnický-institut/knihovna-knihovnické-literatury/Prirustky.htm>

KNIHOVNICTVÍ

Teorie. Řízení a organizace

Česká republika v číslech 2015. Praha: Český statistický úřad, 2015. 41 stran; grafy, tabulky.

ISBN 978-80-250-2639-7 Kqx 9.786/B

Kronika (1945–1949) Państwowe Instytutu Książki / wstęp, przepisy i opracowanie Małgorzata Korczyńska-Derkacs. [Kronika Národního institutu knihy 1945–1949.] Warszawa: Wydawnictwo SBP, 2015. xxii, 205 stran; ilustrace. Nauka, Dydaktyka, Praktyka, 164.

ISBN 978-83-64203-59-6 Kdb 40.270

MANN, Thomas. The Oxford guide to library research. [Oxfordský průvodce knihovnickým výzkumem.] Fourth edition. Oxford: Oxford University Press, 2015. xxx, 359 stran; ilustrace.

ISBN 978-0-19-993106-4 Kl 40.219

Megabiblioteki: wybrane tendencje w bibliotekarstwie publicznym / pod red. Doroty Pietrzkiwicz, Elżbiety Barbary Zybert. [Megaknihovny: vybrané trendy ve veřejném knihovnictví.] Warszawa: Wydawnictwo SBP, 2015. 178 stran; ilustrace. Nauka, Dydaktyka, Praktyka, 161.

ISBN 978-83-64203-52-7 Kfe 40.269

Normy vremeni na raboty, vypolnjajemyje v bibliotekach v avtomatizirovanom režime. [Časové normy na práci vykonávanou v knihovně v automatizovaném režimu.] Moskva: Paškov dom, 2015. 75 stran. Biblioteka bibliotekarja.

ISBN 978-5-7510-0656-3 Kfa K 55577

SALÁTOVÁ, Renáta. Využití pedagogických dovedností v práci knihovníka – informačního pracovníka: bakalářská práce / vedoucí práce Svatava Kašpárková. Zlín, 2009. 61 listů, 4 nečíslované listy; barevné ilustrace.

Krb 40.210

Automatizace knihovnické a informační činnosti

ABBOTT, Andrew Delano. Digital paper: a manual for research and writing with library and internet materials. [Digitální papír: příručka pro výzkum a publikování s pomocí knihovních a internetových materiálů.] Chicago; London: University of Chicago Press, 2014. xv, 259 stran; ilustrace. Chicago guides to writing, editing, and publishing.

ISBN 978-0-226-16778-7 Abdf 40.250

ZENG, Marcia Lei a Jian QIN. Metadata. 2nd edition. Chicago: Neal-Schuman, an imprint of the Ameri-

can Library Association, 2016. xxvii, 555 stran; ilustrace, tabulky.

ISBN 978-1-55570-965-5 Abdf 40.062

Organizace knihovních fondů

Classification & authority control: expanding resource discovery: proceedings of the International UDC Seminar, 29-30 October 2015, Lisbon, Portugal, organized by UDC Consortium, The Hague. [Klasifikace a kontrola autorit: rozšiřující vyhledávání zdrojů: materiály mezinárodního semináře MDT 29.–30. 10. 2015 Lisabon, Portugalsko, organizovaného Konsorciem MDT v Haagu.] Würzburg: Ergon Verlag, 2015. xi, 248 stran; ilustrace, grafy, tabulky.

ISBN 978-3-95650-124-1 Of 40.215

KOTULA, Sebastian Dawid. Wstęp do open source. [Úvod do open source.] Warszawa: Wydawnictwo SBP, 2014. 167 stran. Nauka, Dydaktyka, Praktyka, 156.

ISBN 978-83-64203-33-6 Oaagb 40.239

Porjadok učeta dokumentov, vchodjaščich v sostav bibliotечноgo fonda: s kommentarijami i prilozhenijami. [Systém evidence dokumentů přicházejících do knihovního fondu: s komentáři a přílohami.] Moskva: Paškov dom, 2015. 87 stran; ilustrace. Biblioteka bibliotekarja.

ISBN 978-5-7510-0653-2 Oad K 55576

TREMBOWIECKI, Aleksander. Digitalizacja dla początkujących. [Digitalizace pro začátečníky.] Warszawa: Wydawnictwo SBP, 2014. 281 stran; ilustrace. Propozycje i Materiały, 89.

ISBN 978-83-64203-29-9 Ol 40.237

Sítě knihoven

CONNER, Matthew. The new university library: four case studies. [Nová univerzitní knihovna: čtyři případové studie.] Chicago: ALA Editions, an imprint of the American Library Association, 2014. xv, 176 stran; ilustrace.

ISBN 978-0-8389-1193-8 Tb 40.200

DURANTI, Luciana a Patricia C. FRANKS, eds. Encyclopedia of archival science. [Encyklopedie archivnictví.] Lanham; Boulder; New York; London: Rowman & Littlefield, 2015. x, 454 stran; ilustrace.

ISBN 978-0-8108-8810-4 Tm 40.283

SCHŮTOVÁ, Jitka. Knihovna sbírky tělesné výchovy a sportu ... a co jí předcházelo. Praha: Národní muzeum, 2015. 126 stran: ilustrace (některé barevné), portréty, faksimile.
ISBN 978-80-7036-451-2 Td 40.274

Služby knihoven

GOUGH, Sarah, Pat FEEHAN a Denise LYONS. Serving grandfamilies in libraries: a handbook and programming guide. [Služby seniorům v knihovnách: příručka a průvodce programy.] Lanham; Boulder; New York; Toronto; Plymouth, UK: Scarecrow Press, 2014. xiv, 147 stran: ilustrace.
ISBN 978-0-8108-8763-3 Sbb 40.284

Inspirer of the modern librarian: collective work of culture practitioners / collective work edited by Aleksandra Zawalska-Hawel. [Inspirátor moderního knihovníka: kolektivní práce kulturních praktiků.] Piekary Śląskie: Municipal Public Library in Piekary Śląskie, 2015. 120 stran: barevné ilustrace.
ISBN 978-83-938961-3-4 Sbb 9.824/B

NEJEZCHLEBOVÁ, Jana, sest. Komenský nebyl žádný suchar, aneb, Dramatická hra s dětmi v knihovně jako příspěvek k rozvoji dětského čtenářství. Brno: Moravská zemská knihovna: Regionální výbor SKIP jižní Moravy, 2001. 66 stran: ilustrace.
ISBN 80-7051-134-6 Sbc 9.839/B

PROTIVÍNSKÝ, Tomáš, Milan HRUBEŠ a Petr ČÁP. Komunitní činnost veřejných knihoven v procesech integrace sociálně znevýhodněných osob: výzkumná zpráva. Praha: Centrum občanského vzdělávání, 2015. 90 stran: barevné ilustrace, grafy.
Sbd 9.835/B

Teatr w bibliotece: doświadczenia i praktyka. [Divadlo v knihovně: zkušenosti a praxe.] Warszawa: Wydawnictwo SBP, 2015. 122 stran. Biblioteczka Poradnika Bibliotekarza, nr. 24.
ISBN 978-83-64203-42-8 Seb 40.238

KNIHOVĚDA

Academia 1966–2016: výroční sborník s kompletní bibliografií. Praha: Academia, 2016. 338 stran.
ISBN 978-80-200-2548-7 Xc 40.279

DOMENOVÁ, Marcela, ed. Z dejín knižnej kultúry východného Slovenska V. Prešov: Štátna vedecká knižnica v Prešove, 2014. 188 stran: ilustrace, faksimile. Historické fondy.
ISBN 978-80-89614-13-4 X 40.232

Knižnoje delo v Rossii v XIX – načale XX veka: sbornik naučnych trudov. Vypusk 17. [Knižní kultura v Rusku v 19. století a na počátku 20. století: sborník vědeckých prací. Svazek 17.] Sankt-Peterburg: Rossijskaja nacionalnaja biblioteka, 2014. 368 stran: ilustrace.
ISBN 978-5-8192-0469-6 Kdb T 241853

Lexikon des gesamten Buchwesens: LGB 2. Band 9, Lieferung 71/72, Register zu Bänden 1 bis 8 („A“ bis „Zyprische Schrift“): „Sartor“ bis „Verkürzte Aufnahme“. [Lexikon knižní kultury. Sv. 9, č. 71/72, Rejstřík k svazkům 1–8.] 2., völlig neu bearbeitete Auflage. Stuttgart: Anton Hiersemann, 2015. Strana 481–624.
ISBN 978-3-7772-1525-9 X 40.276

MAŠEK, Petr. Tisky 16. století v zámeckých knihovnách České republiky. Praha; České Budějovice: Národní muzeum ... ve spolupráci s Národním památkovým ústavem, územním odborným pracovištěm v Českých Budějovicích, 2015. 3 svazky (966, 958, 959 stran): faksimile (převážně barevná) + 1 CD-ROM.
ISBN 978-80-7036-469-7 (Národní muzeum; soubor)
ISBN 978-80-85033-60-1 (Národní památkový ústav Brno; soubor)
Xbb 40.300, Xbb 40.301, Xbb 40.302

INFORMATIKA
Knowledge organization in the 21st century: between historical patterns and future prospects: proceedings of the Thirteenth International ISKO Conference, 19–22 May 2014, Kraków, Poland, organized by the Polish Chapter of ISKO and the Institute of Information and Library Science, Jagiellonian University in Kraków / edited by Wiesław Babik. [Organizace znalostí v 21. století: mezi historickými vzory a výhledy do budoucnosti: materiály 13. mezinárodní konference ISKO, konané 19.–22. května 2014, Krakov, Polsko.] Würzburg: Ergon Verlag, 2014. 596 stran: ilustrace, grafy. Advances in knowledge organization, vol.14.
ISBN 978-3-95650-040-4 Ifb 40.212

STODOLA, Jiří. Filosofie informace – metateoretická analýza pojmu informace a hlavních paradigmat informační vědy. Brno: Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, 2015. 191 stran: ilustrace. Spisy Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, 437.
ISBN 978-80-210-8011-9 Id 40.297

Kde končí svět 2015/2016

Slavnostní vyvrcholení projektu, tentokrát s podtitulem **Jak je to s králem**,
1. června 2016

- 1 Pasování na rytíře Řádu krásného slova proběhlo za přítomnosti celé královské rodiny v Konímě Nostického paláce
- 2 Pokleknutí... a slavnostní chvíle je tu!
- 3 Děti si po vyslovení rytířského slibu odnášejí také několik dáreků

- 4, 5 Na rytířky krásného slova v kategorii dospělých byla letos pasována spisovatelka a dramatická Daniela Fischerová a herečka a dabérka Taťjana Medvecká

- 6 Letos byl pasován také Jerry Mech z Chicaga, kterého nominovala spisovatelka Renáta Fučíková (Jerryho poznala při své návštěvě USA). Jerry přiletěl do České republiky vůbec poprvé, mluví česky a škola, kterou navštěvuje, pravidelně nocuje s Andersenem.
- 7 Velké překvapení na závěr – rytířkou se stala také Stanislava Benešová, ředitelka Městské knihovny v Nové Pace, která nás slavnostním dopolednem provázela

Foto Eva Hořáková

konference
Knihovny současnosti

www.sdruk.cz

6—8 9 2016

16

místo konání:
Právnická fakulta Univerzity Palackého
Tř. 17. listopadu 8, 771 11 Olomouc

SDRU_K